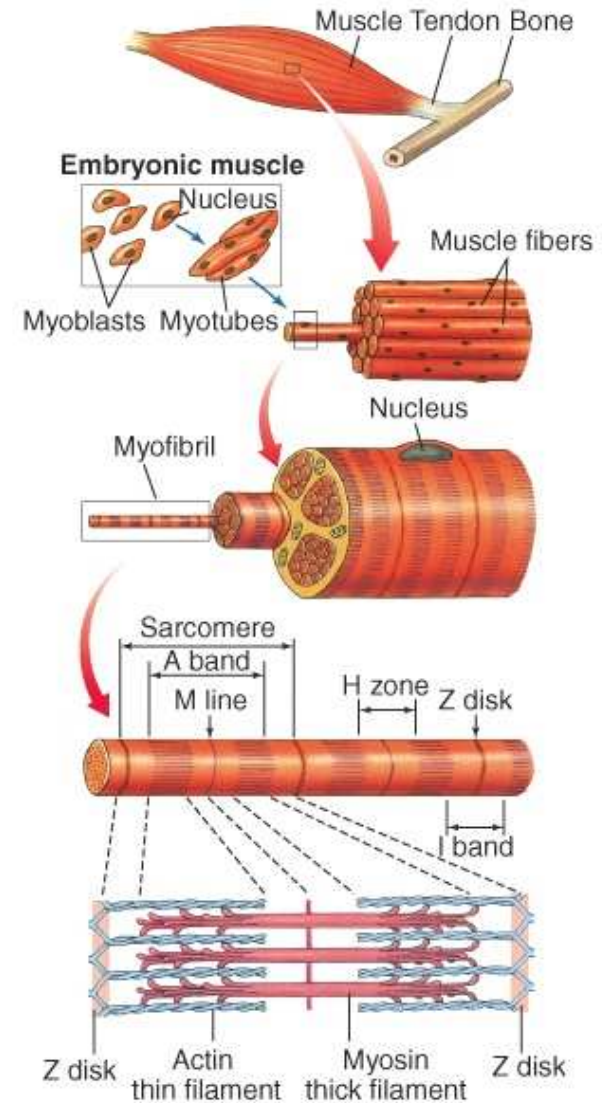

Az izomszövet

- szövettanilag eltérő típusok: sima és harántcsíkolt, utóbbin belül váz- és szívizom
- az összehúzódás alapvető mechanizmusa azonos: aktin-miozin rendszer

A harántcsíkolt izom

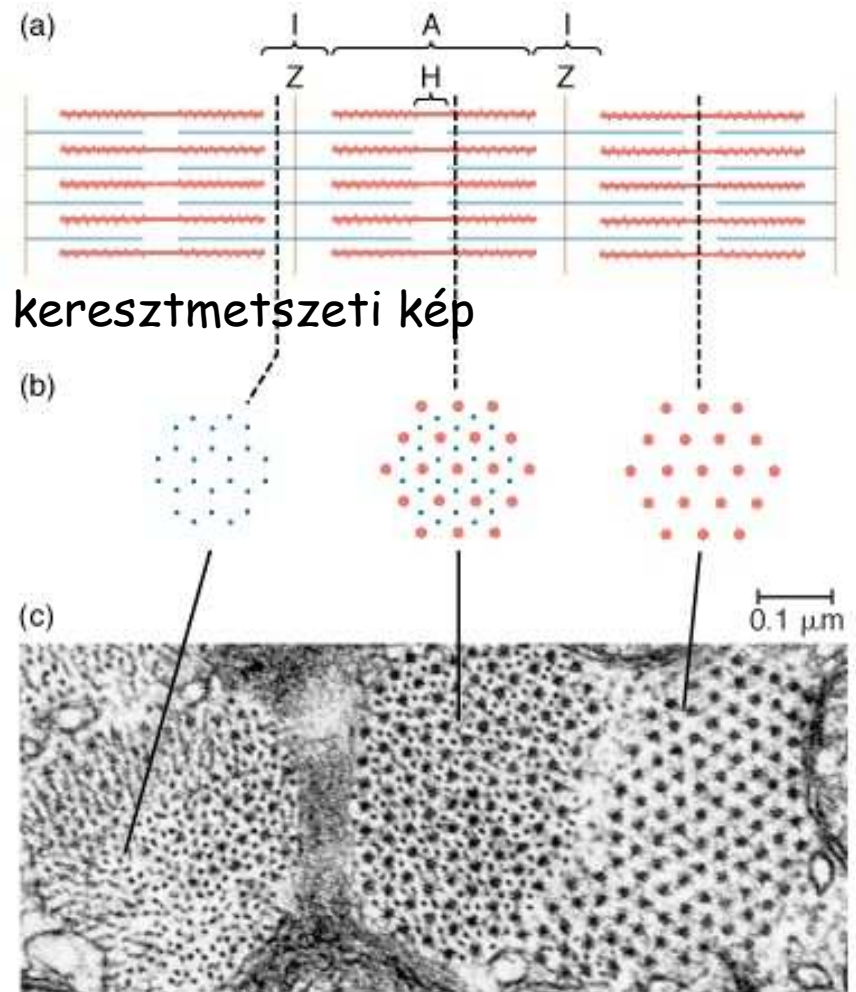
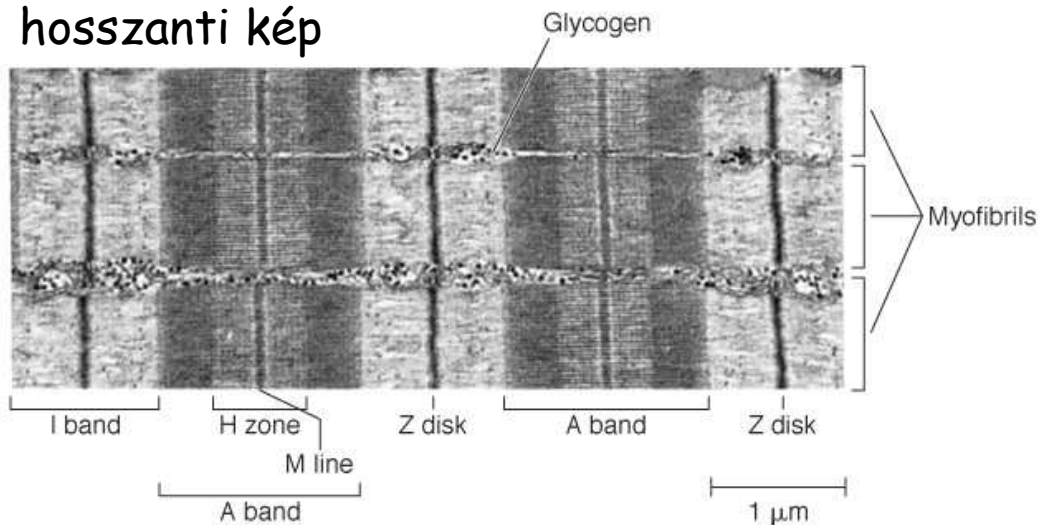
- vázizom: ínnaal csonthoz rögzül
- izomrost: szincíciális, sokmagvú izomsejt, 10-100 μm vastag, akár 40 cm hosszú!, szarkolemma burkolja
- miofibrillum: miofilamentumokból szerelődik össze, szarkomérák
- miofilamentum: aktin (vékony) és miozin (vastag) filamentumok

A miofibrillumok szerkezete

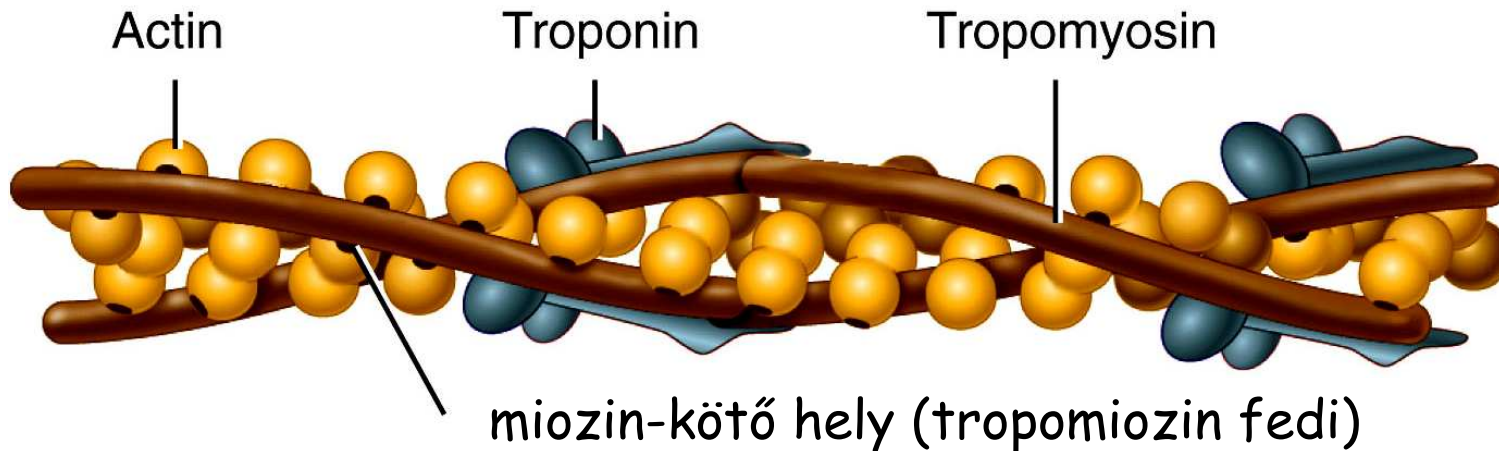
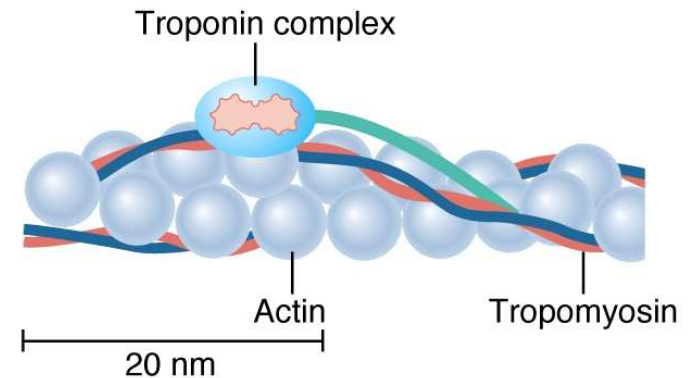
- harántcsíkolat: hossztengety mentén anizotróp (A, kettős fénytörő, sötét) és izotróp (I, gyengén fénytörő, világos) csíkok váltakoznak
- szarkomer: 2 Z lemez között, ált. 1,5-2,5 μm hosszú

hosszanti kép

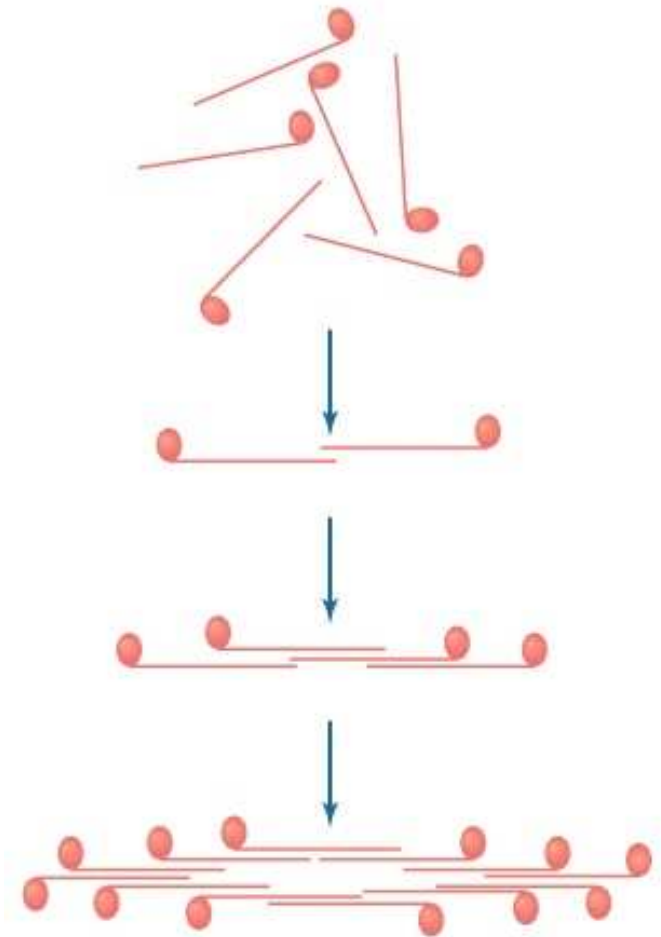
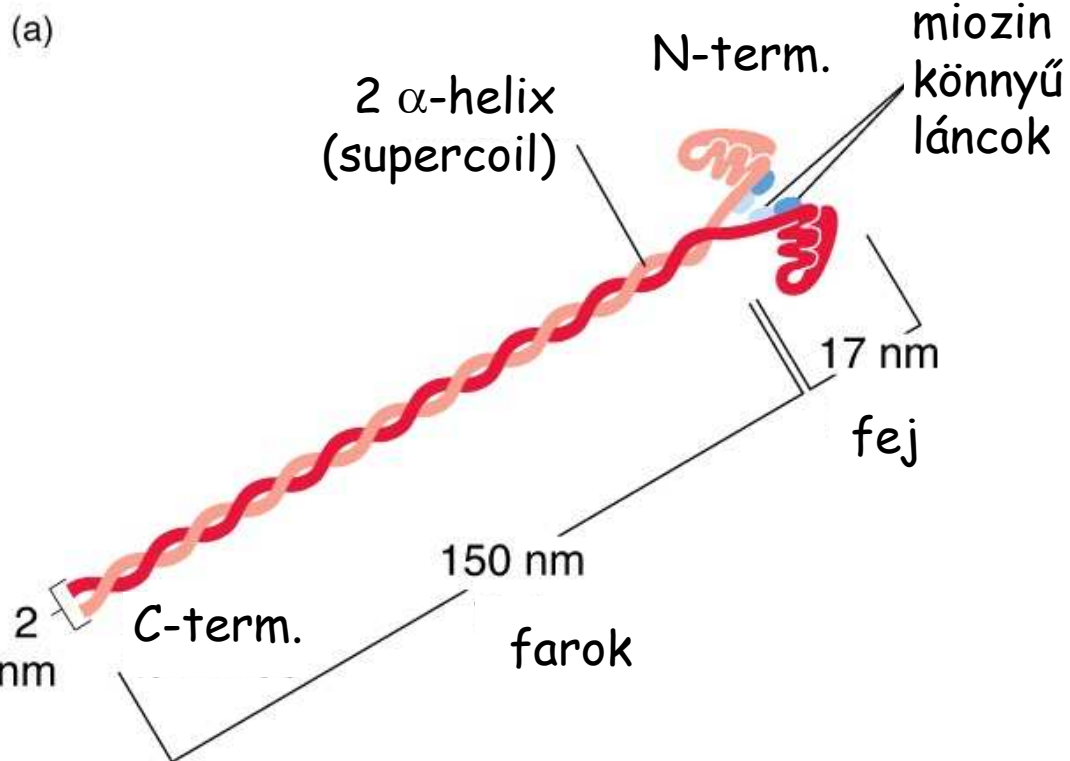
Az aktin filamentum

- G-aktin: globuláris, 5,5 nm átmérőjű; "gyöngysorra" polimerizálódik
- F-aktin: 2 "gyöngysor" helikális struktúrája
 - 1000 nm hosszú, kb. 8 nm vastag; z-lemezhez (α-aktinin) kapcsolódik
 - 40 nm hosszú tropomiozin és a vele asszociálódott troponin komplex simul hozzá - szabályozás

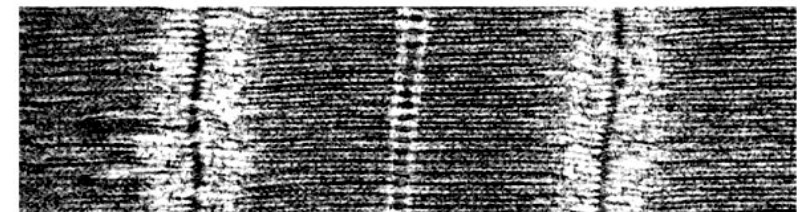
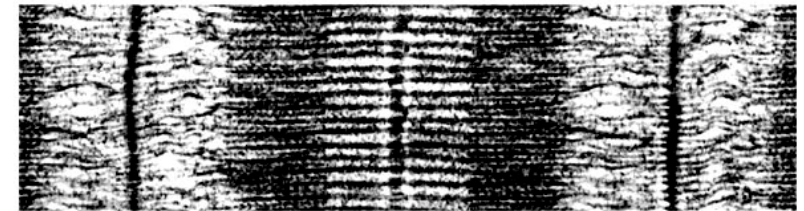
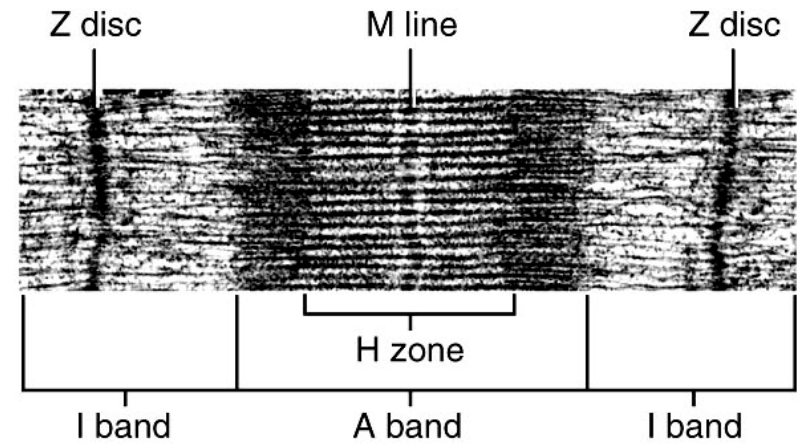
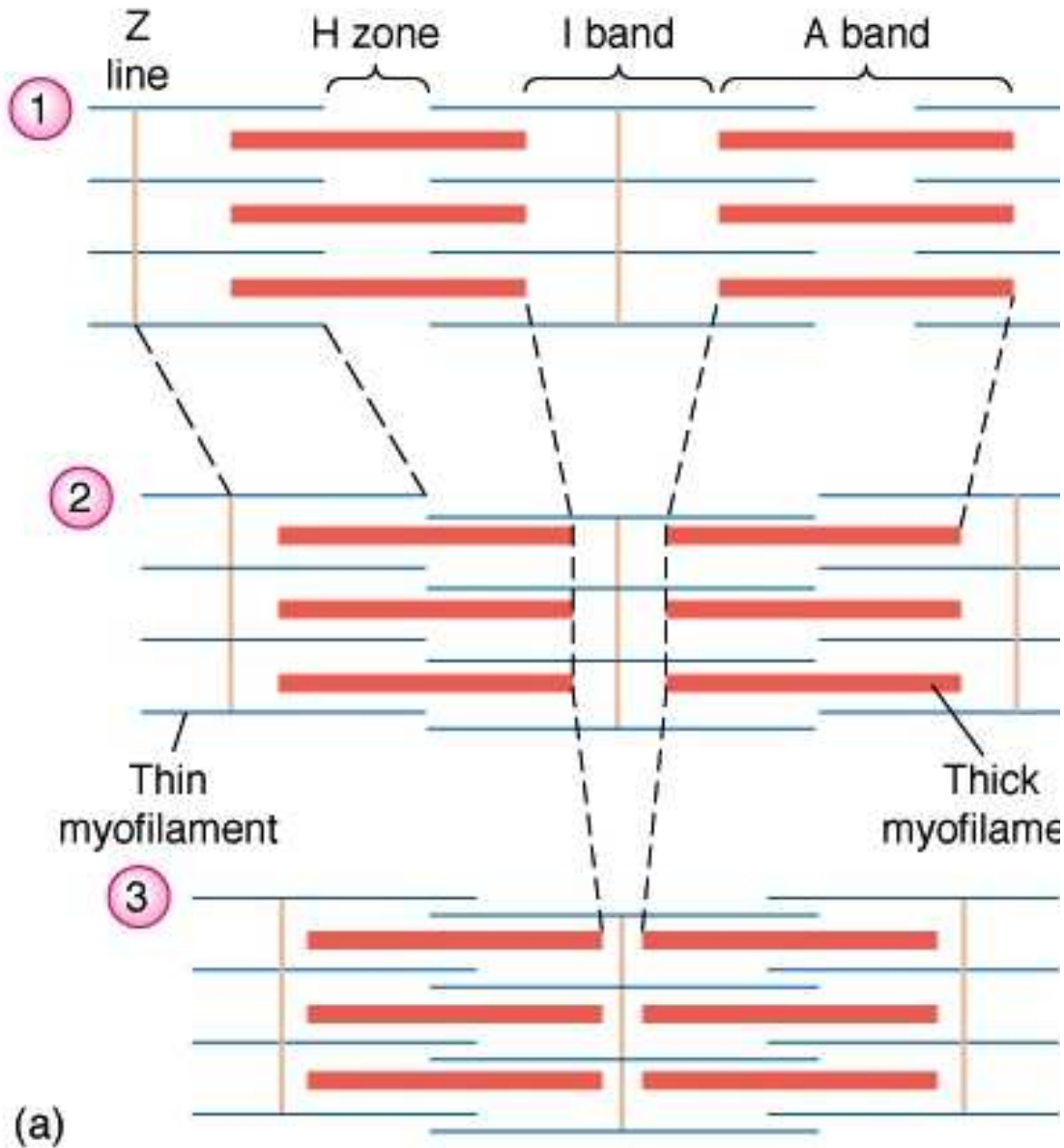
A miozin filamentum

- a miozin molekula 2 db 150 nm hosszú, 2 nm vastag nehéz lánc; α -hélix egymás köré tekeredve
- "fej" régió: 3-4 fajspecifikus könnyű lánc
- vastag filamentummá asszociálódnak; gerincesekben 1600 nm hosszú, 12 nm vastag
- "fejek" oldalirányba, 9 sorban állnak

Az izomösszehúzódás I.

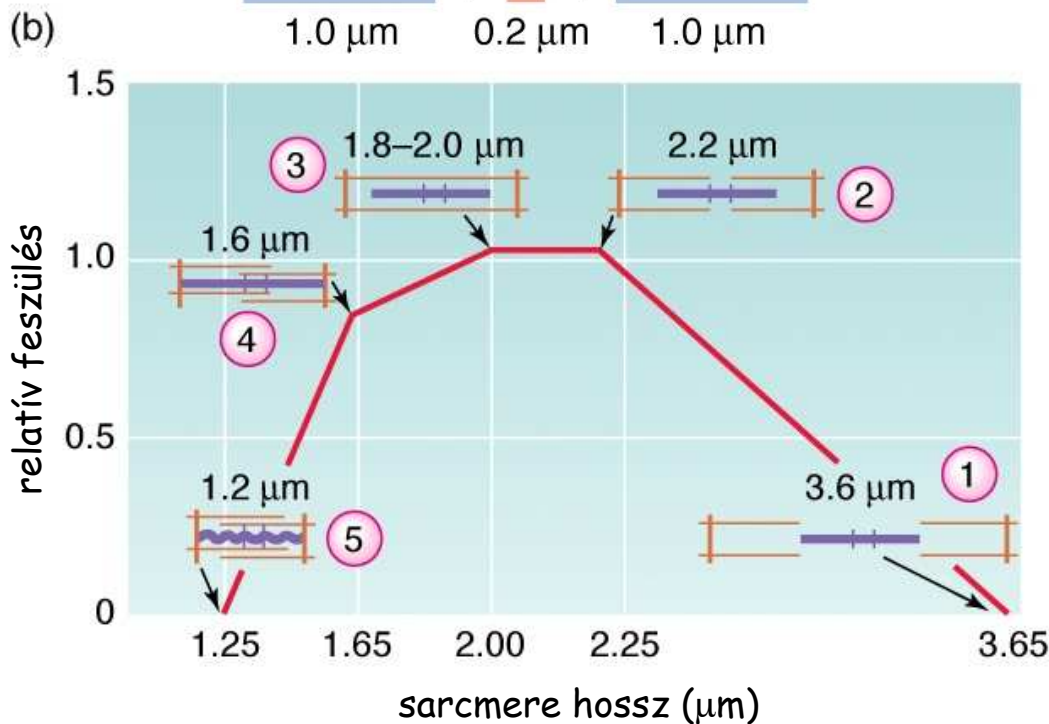
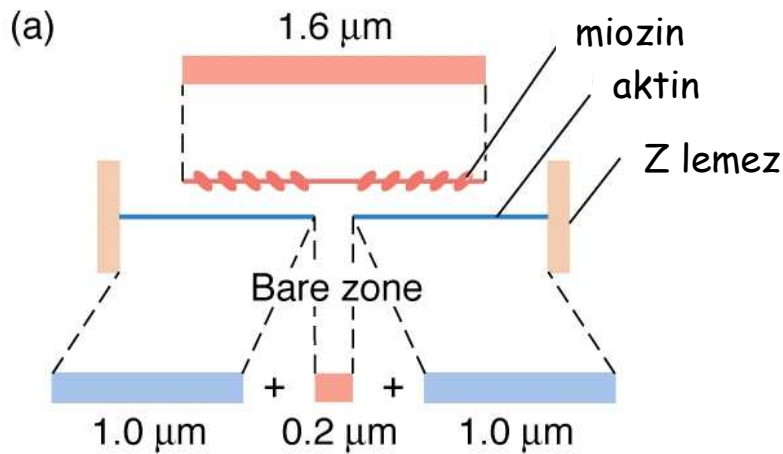
- az A csík változatlan, míg az I csík rövidül

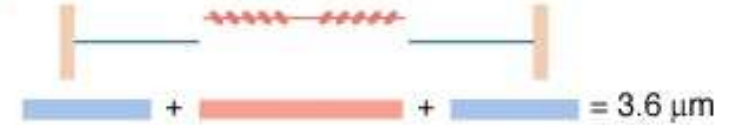
(a)

Az izomösszehúzódás II.

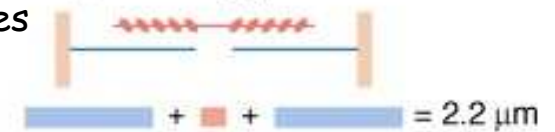
- Huxley; hossz-feszülés viszony: az izom elő-feszítettsége (bizonyos határok között) növeli a kontrakció erejét

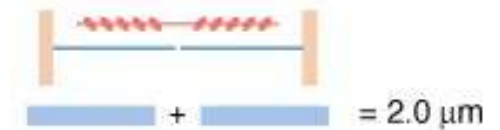
① kinyújtott sarcomera, nincs átfedés

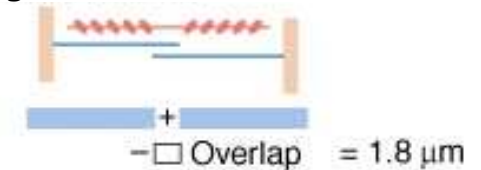
② max. átfedés, további összehúzódás még lehetséges

③ max. átfedés, nincs további összehúzódás

④ keresztkötés gátolt

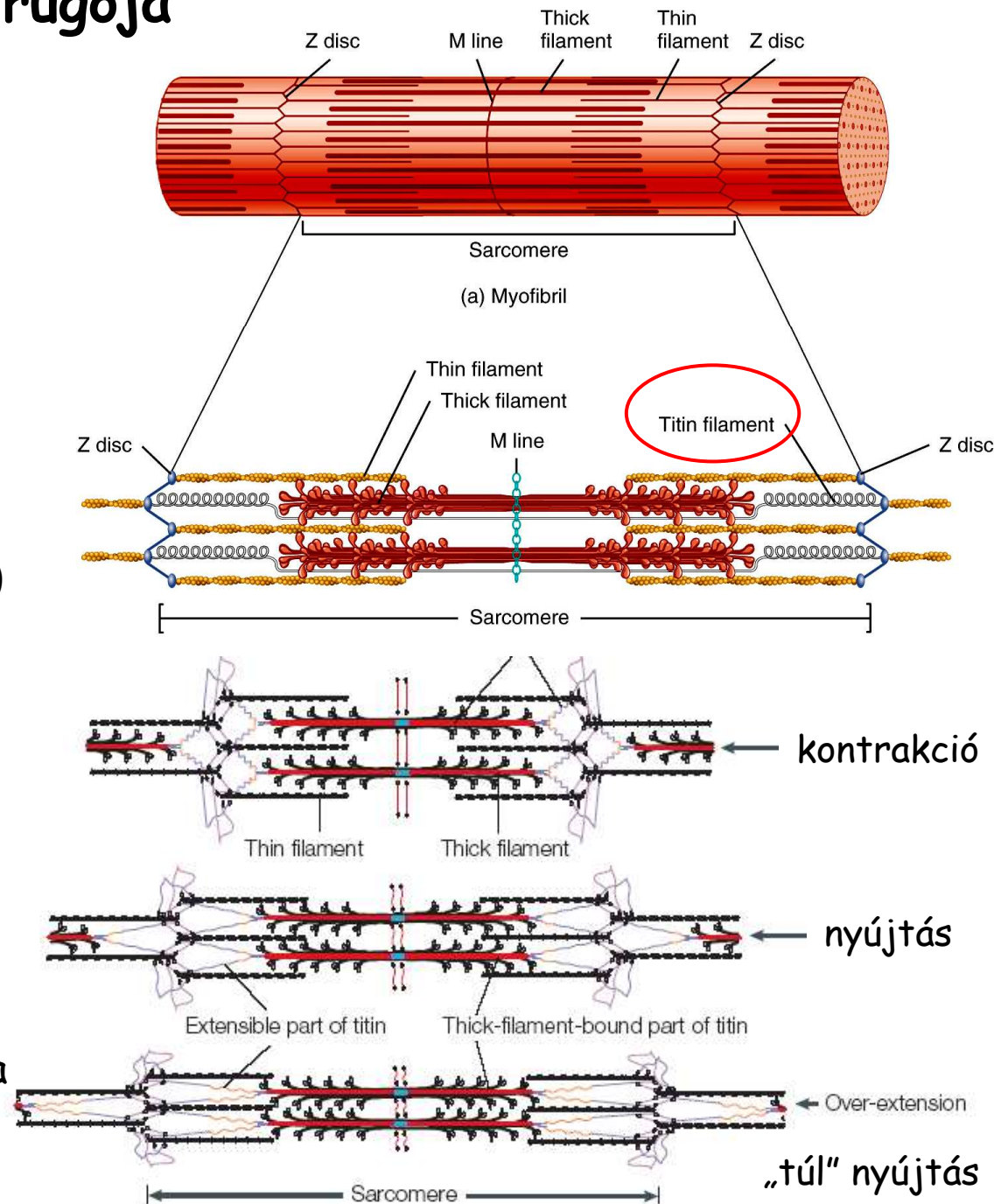
⑤ rövidülés gátolt

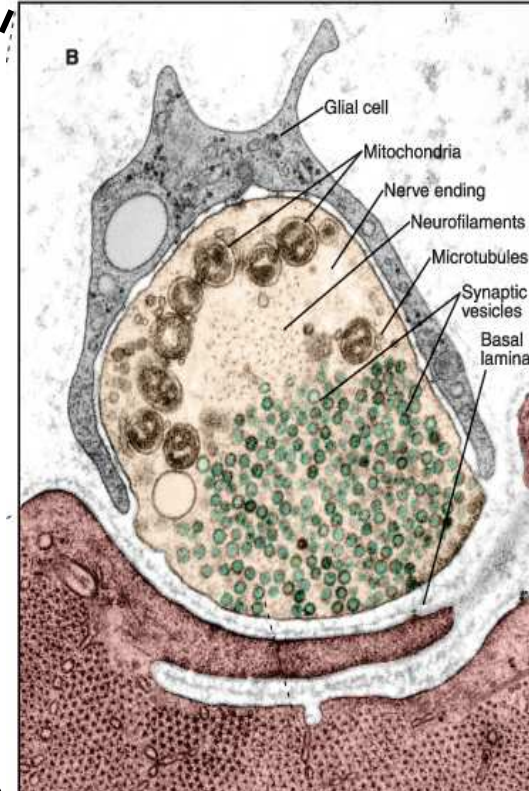
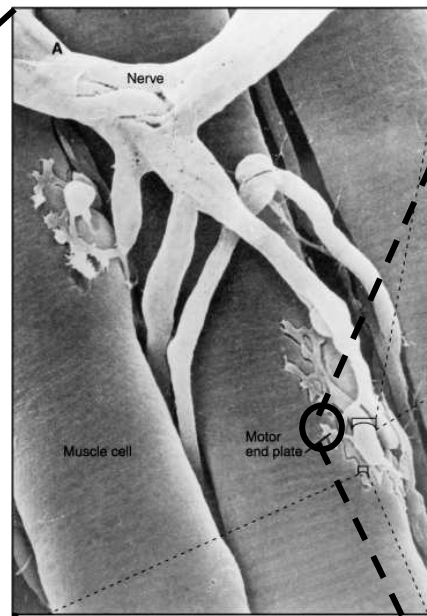
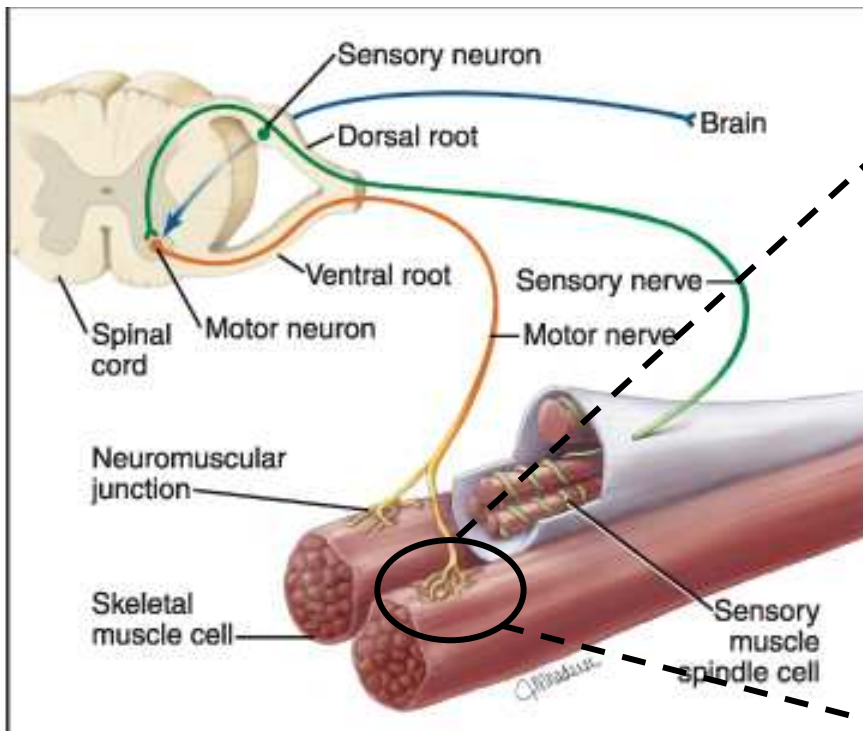
(b)

A titin: a szarkomera "rugója"

- harántcsíkolt izomban nagy mennyiségben
- legnagyobb fehérje: 4MDa, 1 μm hosszú, 3-4 nm vastag, rugalmas molekula (fél szarkomérát átéri!)
- M vonal: C-term. rögzítés
- A vonal: vastag filamentumok „gerincét” alkotja (hajlékonyság)
- I vonal: konformáció-változás, elasztikus szerkezet; vastag és vékony filamentumok összetartása
- Z vonal: N-term. rögzítés
- fejlődés során az aktin-miozin összerendeződését és a nyugalmi hosszt, érett izomban a rugalmasságot és a hossz-változást szabályozza

Az ideg-izom szinapszis

Az ingerület-átvitel

beidegző motoneuronon akciós potenciál \Rightarrow

végbunkóban feszültségfüggő Ca^{2+} csatornák nyílnak \Rightarrow

$[Ca^{2+}]_{IC}$ nő, vezikulák-ból ACh ürülés \Rightarrow

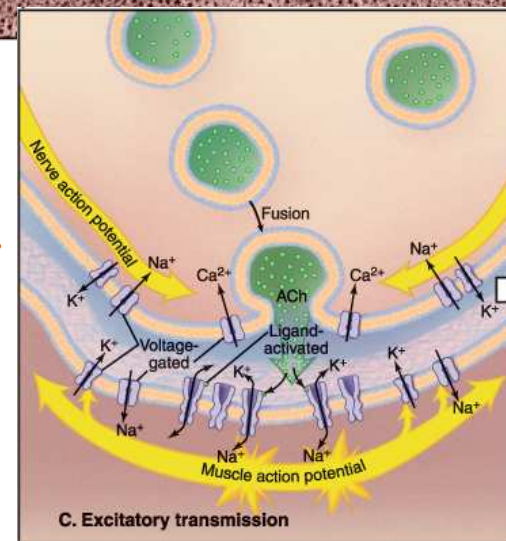
ACh izomsejt membránján nAChR-hoz köt \Rightarrow

ionotrop R: lokális Na^+ beáramlás, EPSP kialakulás \Rightarrow

EPSP elegendő mértéke esetén AP az izomsejt membránján \Rightarrow

$[Ca^{2+}]_{IC}$ nő az izomsejtben \Rightarrow

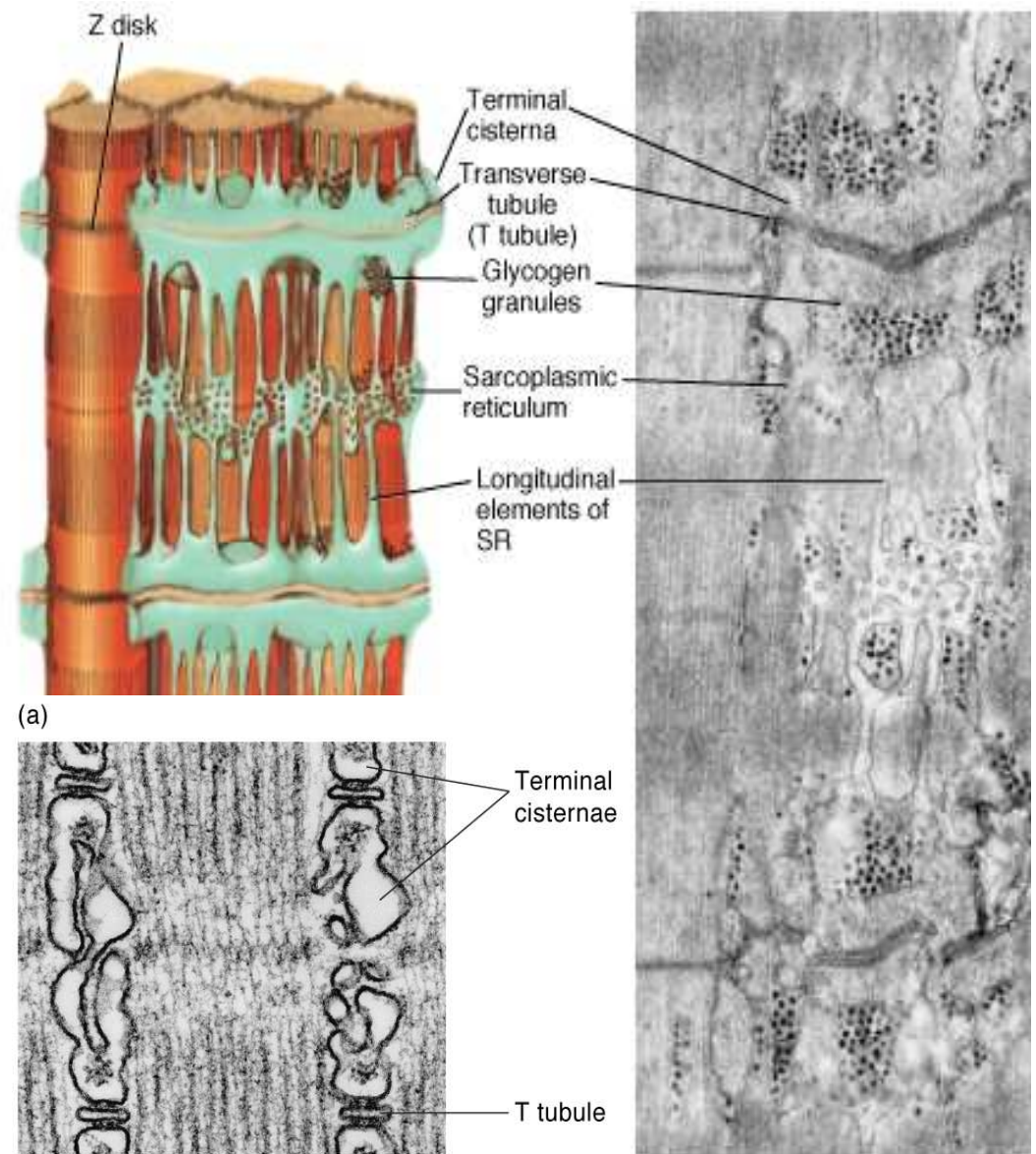
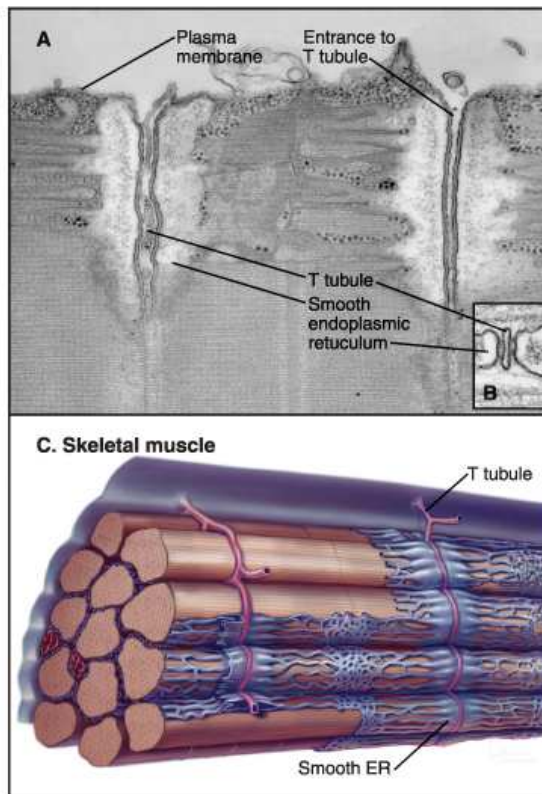
izomösszehúzódás

C. Excitatory transmission

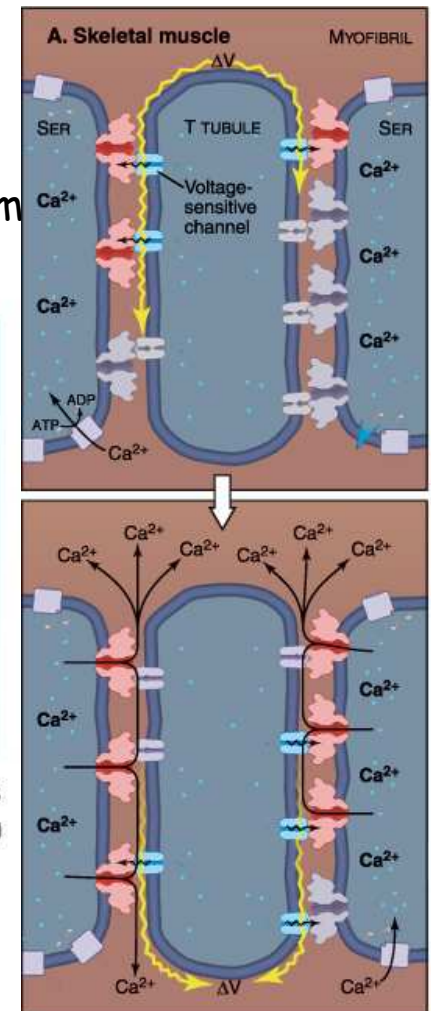
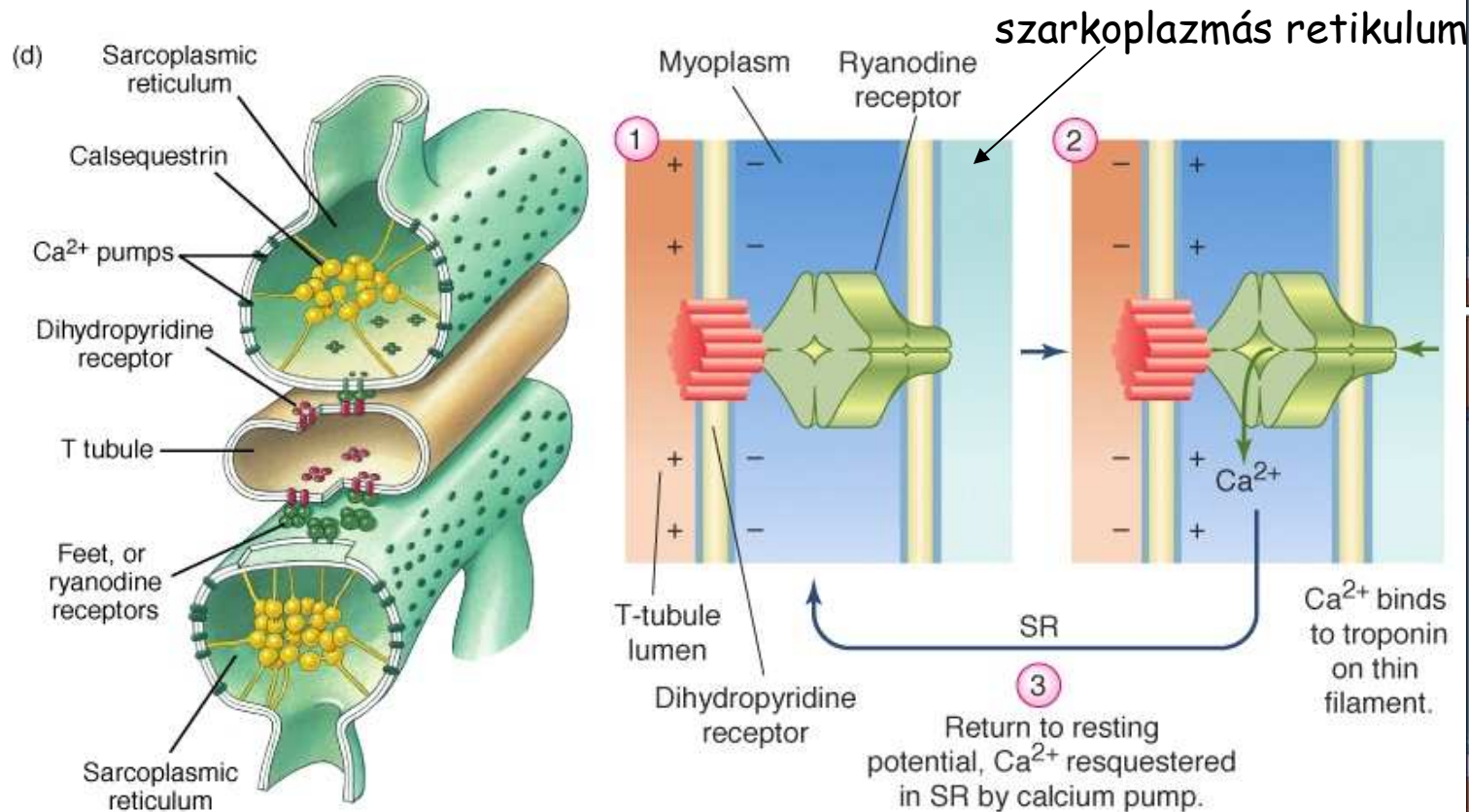
A Ca^{2+} felszabadulás módja a vázizomban I.

- a sejtmembrán ingerületét a z-lemezeknél betüremkedő **T-tubulusok** juttatják el a **SR**-hoz
- a kontrakciót a szarkoplazmás retikulumból (SR) felszabaduló Ca^{2+} ionok indítják be

A Ca^{2+} felszabadulás módja a vázizomban II.

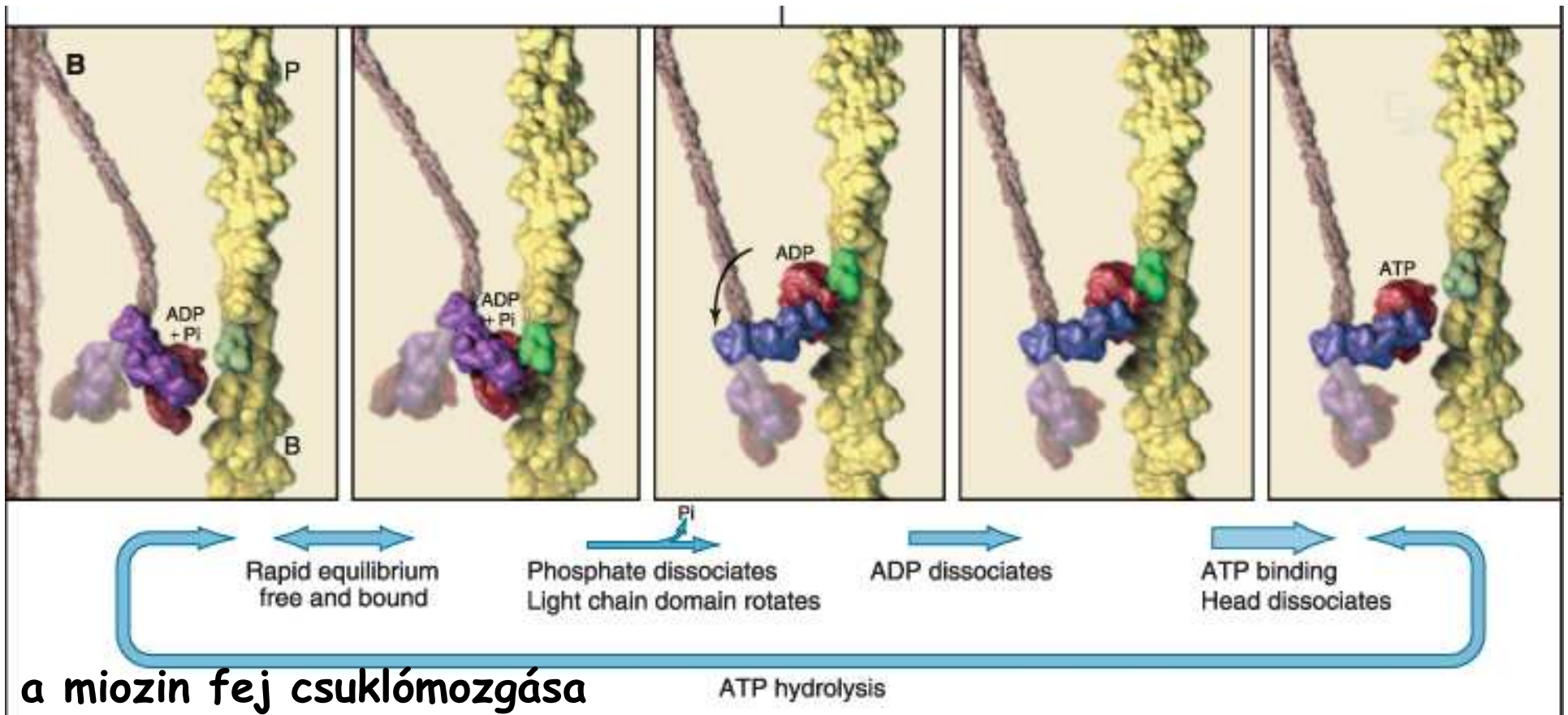
- AP \rightarrow szarkolemmáról T-tubulusra terjed \rightarrow feszültség-függő **dihidropiridin receptor** konformációváltozása \rightarrow **ryanodin receptor** konformációváltozása vagy elmozdulása (triádok) \rightarrow a SR-ból Ca^{2+} beáramlás a mioplazmába \rightarrow troponin aktiválódása, kontrakció \rightarrow Ca^{2+} visszapumpálása Ca^{2+} pumpákkal

A csúszó filamentum elmélet I.

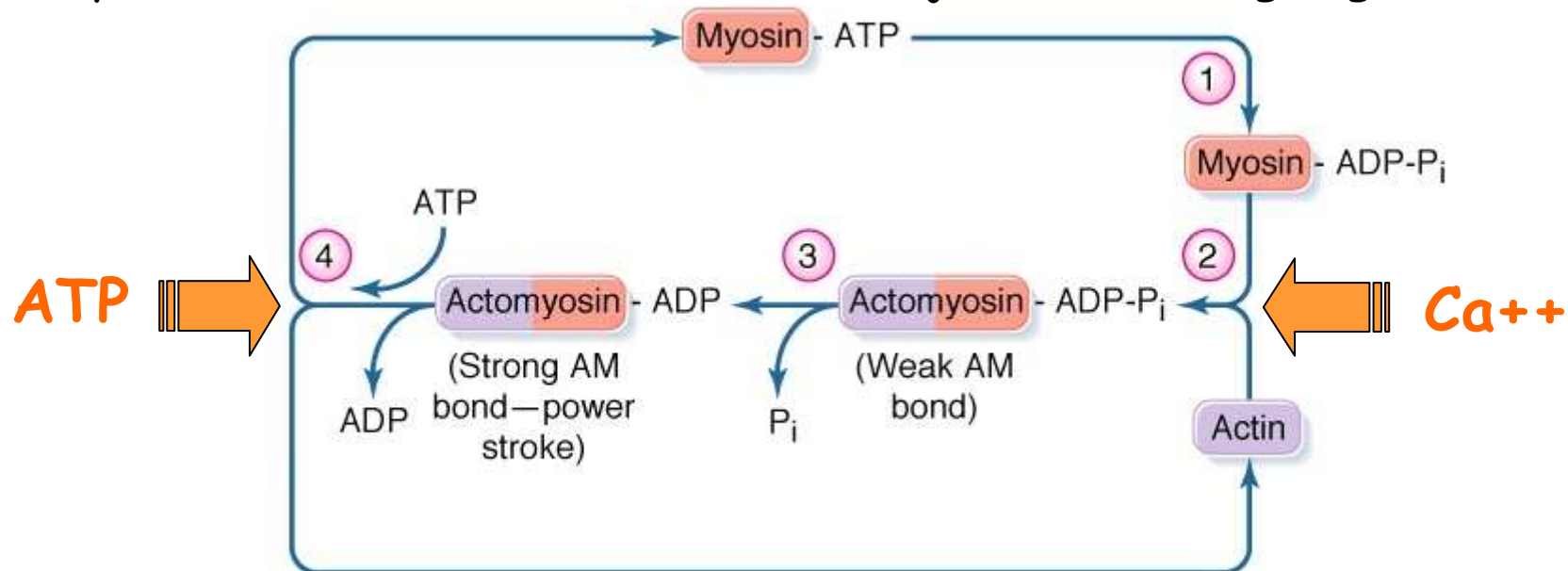
• magas Ca^{++} szint alatt körfolyamat, 1 ciklus 10 nm-es elmozdulás

Ca^{++} szint emelkedés \Rightarrow troponin disszociál \Rightarrow miozin kötőhely szabad \Rightarrow miozin-ADP+ P_i aktinhoz köt \Rightarrow P_i disszociál \Rightarrow miozin-ADP „csuklómozgás” \Rightarrow elmozdulás \Rightarrow **ATP kötés** \Rightarrow miozin-ATP disszociál \Rightarrow miozin-ADP+ P_i

A csúszó filamentum elmélet II.

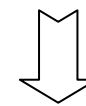
- alacsony Ca^{2+} szint: aktinon a tropomiozin fedi a miozin kötőhelyét; ATP-kötött miozin-fej szabadon
- magas Ca^{++} szint: troponin aktiválás - miozin kötőhely felszabadul
- $ADP-P_i$ aktomiozin gyenge kötés (2), P_i disszociálás - újabb konformációváltozás („power stroke”), erős aktinkötés, elmozdulás (3)
- ADP disszociálás: miozin aktinhoz rögzített, amíg újabb ATP-t nem köt (4)
- hullamerevség (rigor mortis): magas intracelluláris Ca^{++} mellett és ATP hiányában az aktin-miozin kötés a fehérjék lebomlásáig rögzül

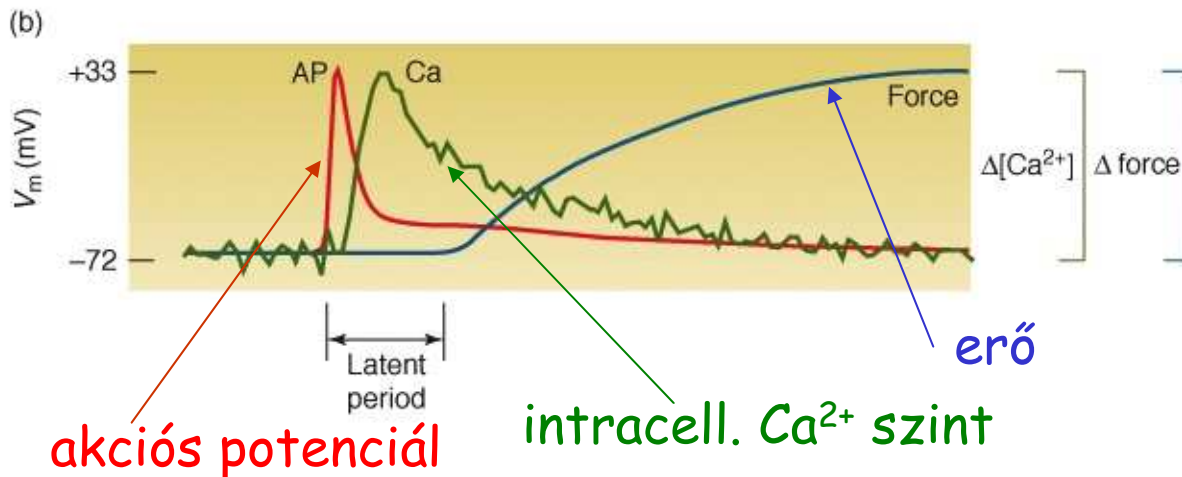
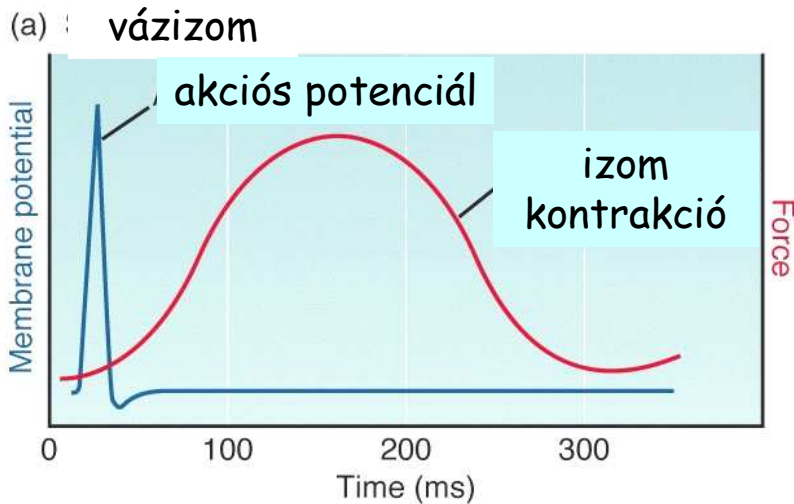
Az akciós potenciál és az izomkontrakció időbeli lefutása a vázizomban

időbeli késleltetés:

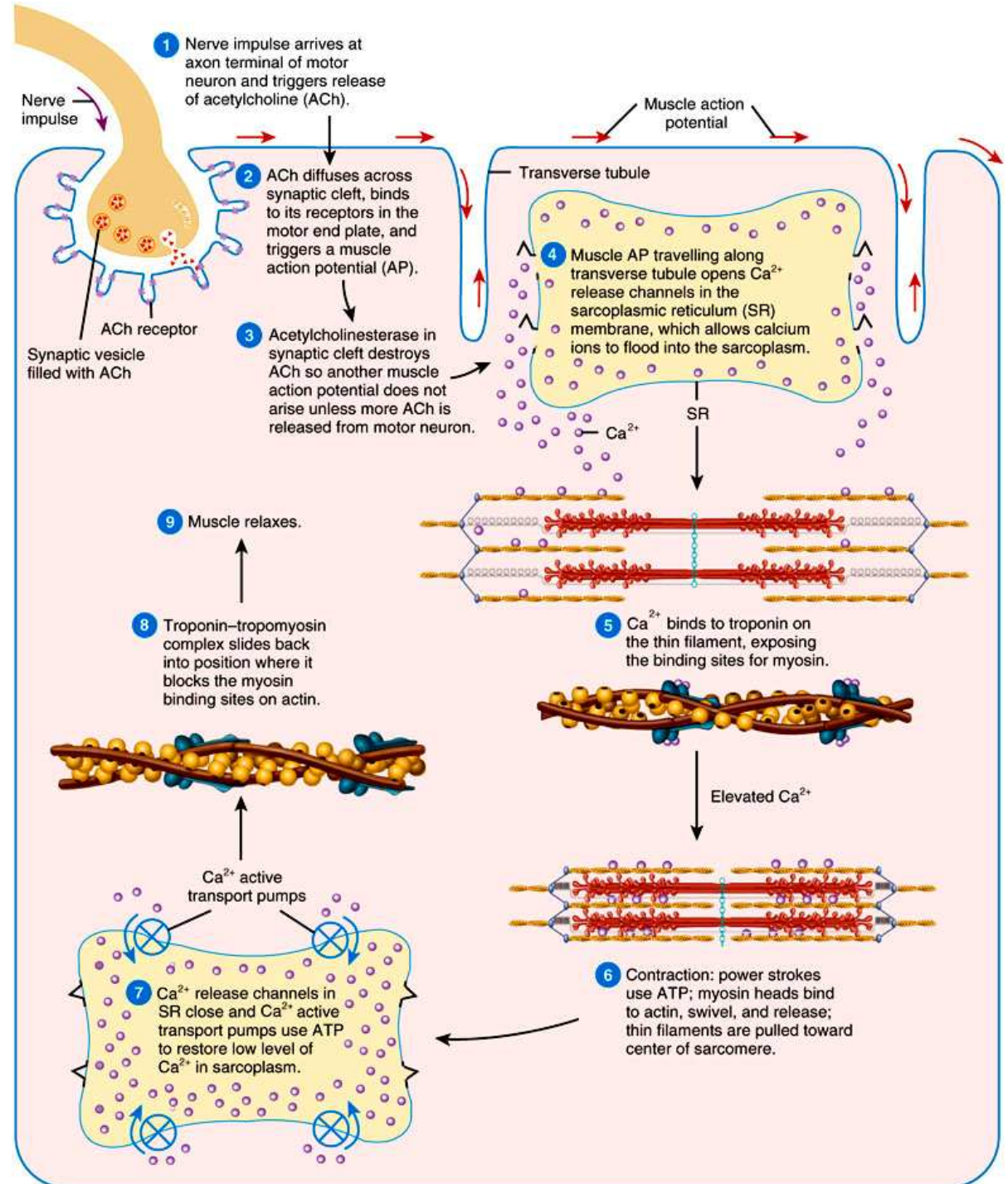
1. akciós potenciál (~1-5 ms)
2. intracelluláris Ca^{2+} szint emelkedés (~5-20 ms)
 - visszaállítását Ca^{2+} pumpák végzik
3. egyedi rángás, izomkontrakció (~100-300 ms)
 - a kialakuló erő nagysága a Ca^{2+} szint változásokat követi

izomösszehúzódnás
összegződése

Az izomkontrakció lejátszódása a vázizomban (összefoglalás)

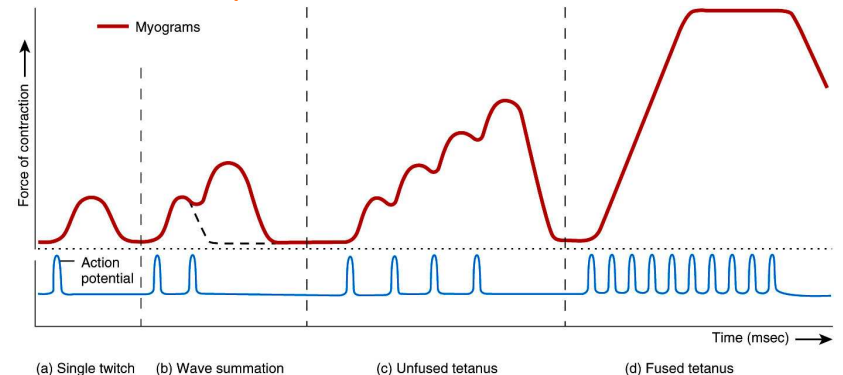

Az izomkontrakció szummációja

- többszörös inger a beidegző motoneuronon \Rightarrow gyakori AP az izomsejten \Rightarrow összeadódó intracelluláris Ca^{2+} szint emelkedés \Rightarrow egyre nagyobb mértékű izomösszehúzódás

- ha van idő az egyes összehúzódások között: **inkomplett tetanusz** (részleges elernyedés)

- ha nincs idő az egyes összehúzódások között: **komplett tetanusz** (görcsös összehúzódás)

- a vázizom normális működése alatt is!

- izomban kontraktilis és elasztikus elemek is vannak; az összehúzódás lehet

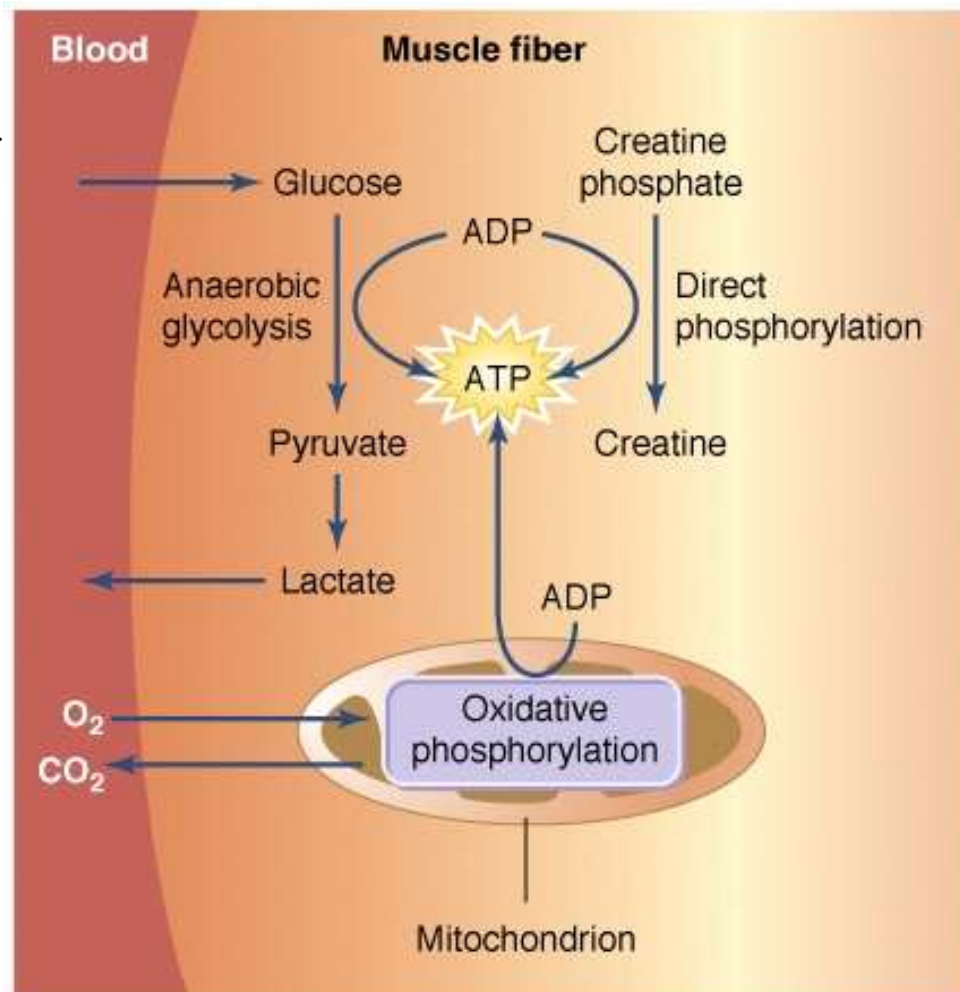
izometriás: azonos hossz mellett növekvő feszülés

izotóniás: azonos feszítettség csökkenő hossz mellett

A kontrakció energetikája

fő energiaigény:

- miozin ATPáz aktivitása
- Ca^{2+} pumpák (intracelluláris Ca^{2+} szint visszaállítása)
- **kreatin-foszfát** (rövid ideig)
- **aerob glikolízis**: szabad zsírsavak és glükóz oxidatív lebontása (nyugalomban és kisebb munkavégzésnél)
- **anaerob glikolízis**: piruvátból tejsav (intenzív munkavégzés; izomláz; O_2 - adósság)
- ATP, foszfokreatin-raktár kimerülése: Id. hullamerevség

Vázizomrost típusok

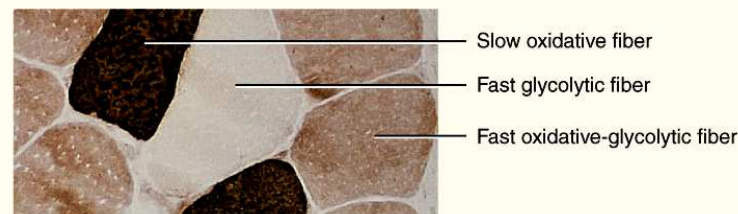
I. tónusos rostok

- igen lassú kontrakció, rángás nincs
- nincs AP, de a motoneuron az izomroston rengeteg szinapszist ad
- miozin keresztköti ciklus igen lassú: lassú összehúzóási sebesség de hatékony izometriás összehúzóás
- kétélű, hüllő, madár: testtartási izmok; emlős: izomorsó és extraokuláris rostok

II. fázisos (twitch, rángási) rostok

- I. típus: lassú rángás és lassú fáradás; lassú, oxidatív (SO)
 - "vörös" izmok; sok mioglobin és mitokondrium, jó vérellátás; kitartó
 - emlős testtartás
- IIa típus: gyors rángás, oxidatív (FO)
 - gyors kontrakció, lassú fáradás: ez is "vörös" izom, sok mioglobin és mitokondrium, jó vérellátás; kitartó
 - vadon élő madarak repülő (mell)izmai
- IIb típus: gyors rángás, glikolitikus (FOG)
 - igen gyors, de gyorsan is fárad; "fehér" izmok
 - baromfi mellizom, kétélűek, hüllők
- egy izomkötegben keverve is! (ld. a motoros egységnél)

A fázisos izomrostok típusai

felépítés

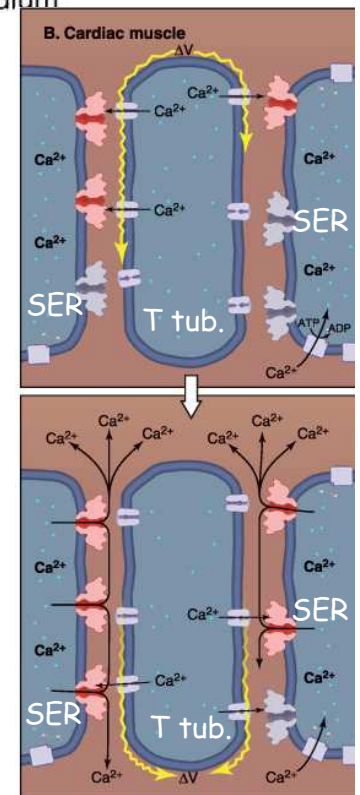
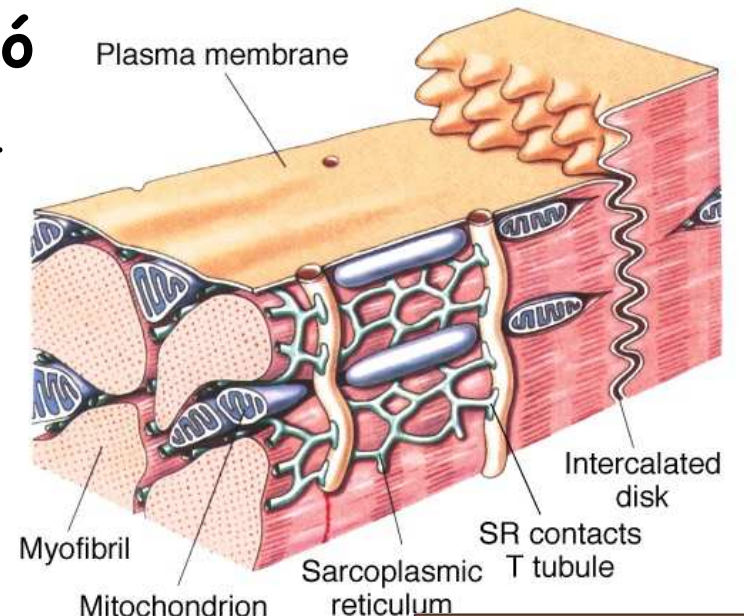
	lassú, oxidatív (SO)	gyors oxidatív-glikolitikus (FOG)	gyors glikolitikus (FG)
rostátmérő	legkisebb	közepes	legnagyobb
mioglobín tartalom	sok	sok	kevés
mitokondrium	sok	sok	kevés
kapillárisok	sok	sok	kevés
szín	vörös	vörös-rózsaszín	fehér

működés

ATP termelés mértéke és módja	aerob sejtlégzés, nagy kapacitás	aerob/anaerob glikolízis; közepes kapacitás	anaerob glikolízis, alacsony kapacitás
miozin ATPáz aktivitás	lassú	gyors	gyors
kontrakció sebessége	lassú	gyors	gyors
fáradás sebessége	lassú	közepes	gyors
kreatinin kináz	legkevesebb	közepes	legtöbb
glikogén raktárak	legkevesebb	közepes	sok
toborzási sorrend	első	második	harmadik
főbb funkció	testtartás, tartós munkavégzés (aerob)	mozgás, futás	rövid távú, intenzív munkavégzés
pozíció	nyak, törzs testtartási izmok	alsó végtag izmok	felső végtag izmok

A szívizom specialitásai: kontrakció

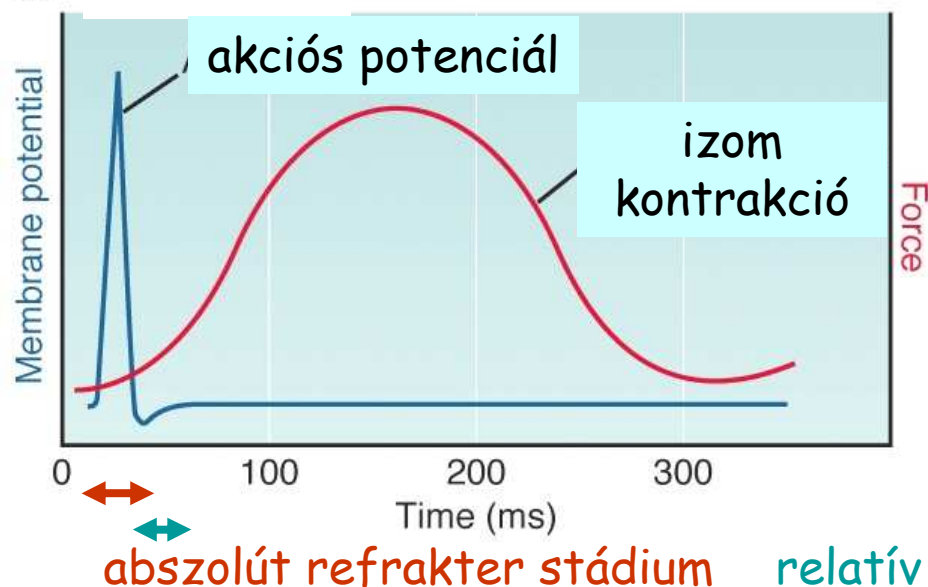
- egy sejtmagvú, "valódi" sejtek; harántcsíkolt
- elektromos szinapszis = gap junction; funkcionális szincícium
- szarkoplazmás retikulum (SR) kevésbé, T tubulus jobban fejlett, mint vázizomban
- pacemaker sejtekből kiinduló AP a munkaizomrost membránjára átkerül -> T-tubulusokon feszültség-függő Ca^{2+} csatornák -> az extracelluláris térből beáramló Ca^{2+} indítja be a SR-ból történő Ca^{2+} kiáramlást (a "kétféle" eredetű Ca^{2+} jelentősége fajfüggő)
- Ca^{2+} eltávolítás: Ca^{2+} pumpa (SR); $\text{Na}^+/\text{Ca}^{2+}$ antiport (sejtmembrán)
- digitális: Na/K pumpa bénítása - hipopolarizáció és Ca^{2+} növekedés
- az aktin/miozin kontrakció mechanizmusa a vázizomhoz hasonló

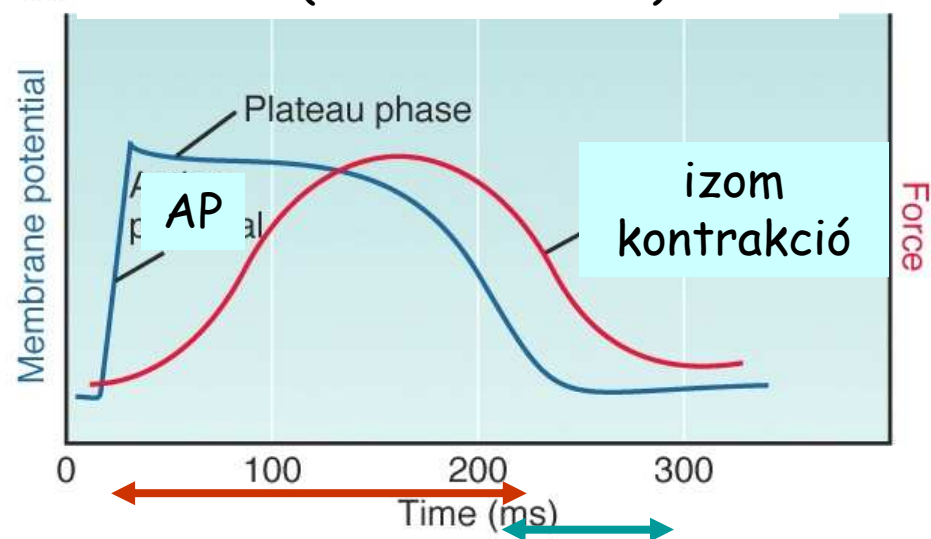
A szívizom specialitásai: akciós potenciál

- vázizomhoz képest sok hasonló, de sok eltérő vonás is
- lassú kontrakció: hosszú refrakter stádium; nem tetanizálható

(a) vázizom

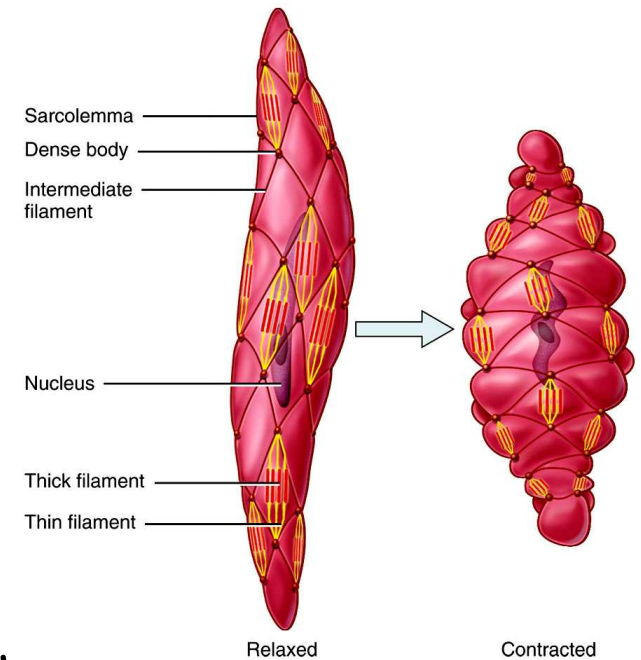
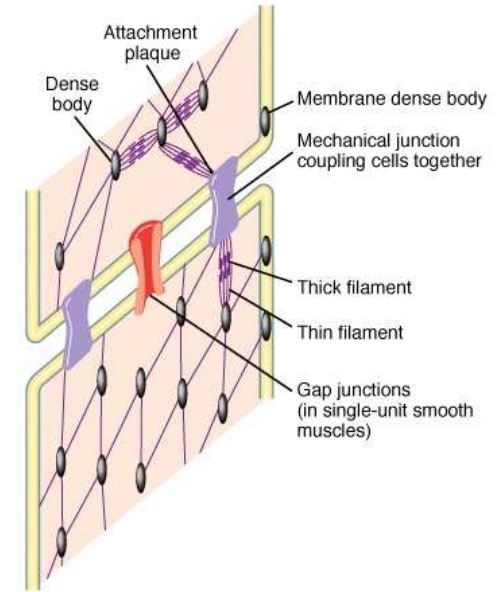
(b) szívizom (munkaizomrost)

- kétféle izomtípus: munkaizomrostokban és a ritmus-generáló sejtekben eltérő mechanizmusú az akciós potenciál kialakulása (ld. szívműködés fejezet)

A simaizom specialitásai

- nem harántcsíkolt; aktin filamentumok a plazma sötét testjeihez vagy a membránhoz kapcsolódnak; miozin filamentumok aktinnal párhuzamosan
- rés kapcsolatok csak az ún. *egységés simaizomban*
- tropomiozin van, de troponin helyett Ca-kalmodulin kötés (kaldezmon)
- szarkoplazmás retikulum (SR) gyengén fejlett; kevesebb mitokondrium, inkább glikolitikus; ált. nagyon lassú kontrakció
- Ca^{2+} ECF-ből és SR-ból is belép feszültség- és ligandfüggő csatornákon át; eltávolítás SR felé
- aktiváció pacemaker sejtek, hormonok, varikozitásokból felszabaduló mediátorok hatására
- **nincs gyors Na^+ csatorna, AP nem mindig alakul ki; kontrakció Ca^{2+} szint növekedése miatt**

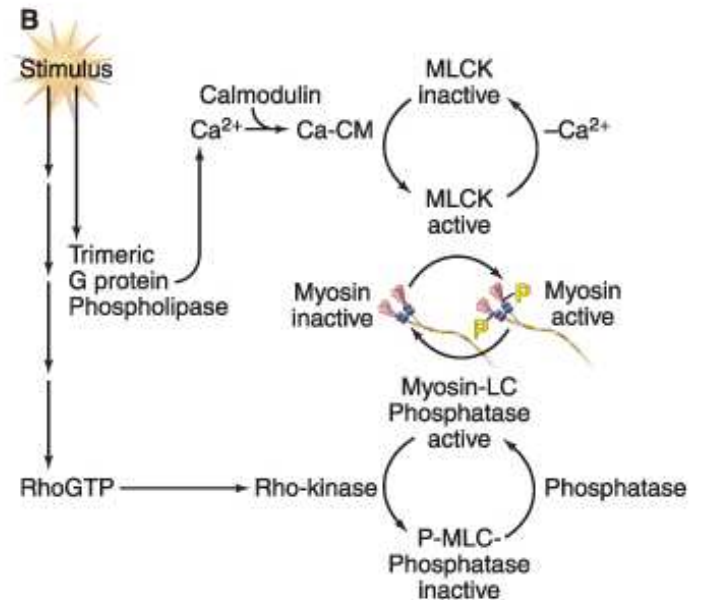
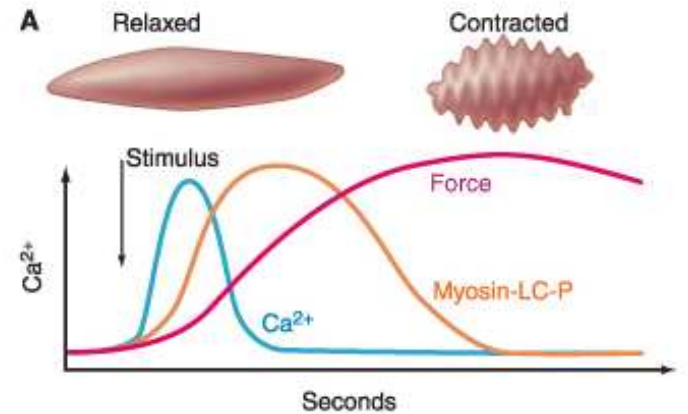

A simaizom kontrakciója I.

- kontrakció szabályozása aktin és miozin filamentumokon keresztül is; Ca^{2+} és foszforiláció (ATP) függő

1. a kontrakció szabályozása miozin filamentumokon

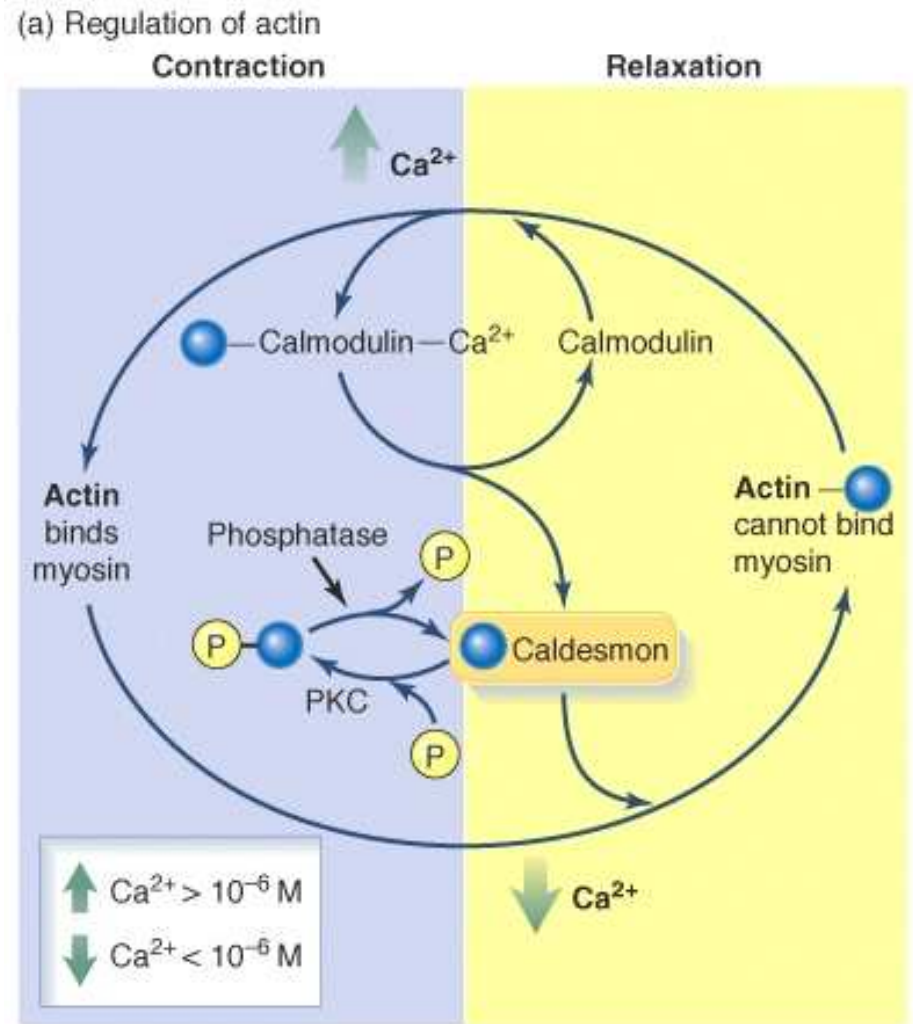
- a kontrakciót elsődlegesen a **miozin könnyűlánc-kináz (MLCK)** aktivitása, azaz a miozin könnyű láncának (MLC) (de)foszforilált állapota szabályozza
- **intracell. Ca^{2+} emelkedés** - Ca-calmodulin komplex kialakul és MLCK-t aktiválja - miozin könnyű lánc foszforiláció - kontrakció
- egyéb stimulusok a miozin könnyű lánc foszfatázt (MLCP) foszforilálva gátolják annak működését - MLC tovább marad foszforilált, kontrakció

A simaizom kontrakciója II.

2. a kontrakció szabályozása aktin filamentumokon

- **kaldezmon**: aktomiozin ATP-áz aktivitását gátolja
- troponin helyett **kaldezmon** blokkolja az aktin-miozin kötést: Ca-kalmodulin kötés vagy PKC foszforiláció felszabadítja
- intracell. Ca^{2+} növekedés - aktin kötőhely felszabadul
- **reteszelt (latch) állapot (tónusos kontrakció)**: az aktin-miozin kötés fenntartási fázisa; alacsonyabb Ca^{++} szint mellett is hosszan fennáll, bár a könnyű lánc foszforiláltsági foka alacsony (lassú ciklusok)
- méhizomzat: terhesség alatt sok kaldezmon, de vajúráskor lecsökken a mennyisége

A simaizom típusai

- rövid távon magasabb, de hosszabb távon alacsonyabb ATP-igény a kontrakcióhoz, mint a vázizomnál

1. működés szerint

- fázisos

alap állapotban relaxált, az üreges szerv térfogatnövekedésére (ingerre) húzódik össze (nyelőcső, húgyhólyag); ált. AP-ra húzódik össze

- tónusos

ált. kontrahált (záróizmok, légutak, erek); nem AP-függő; alacsony energia-igény

2. funkció szerint

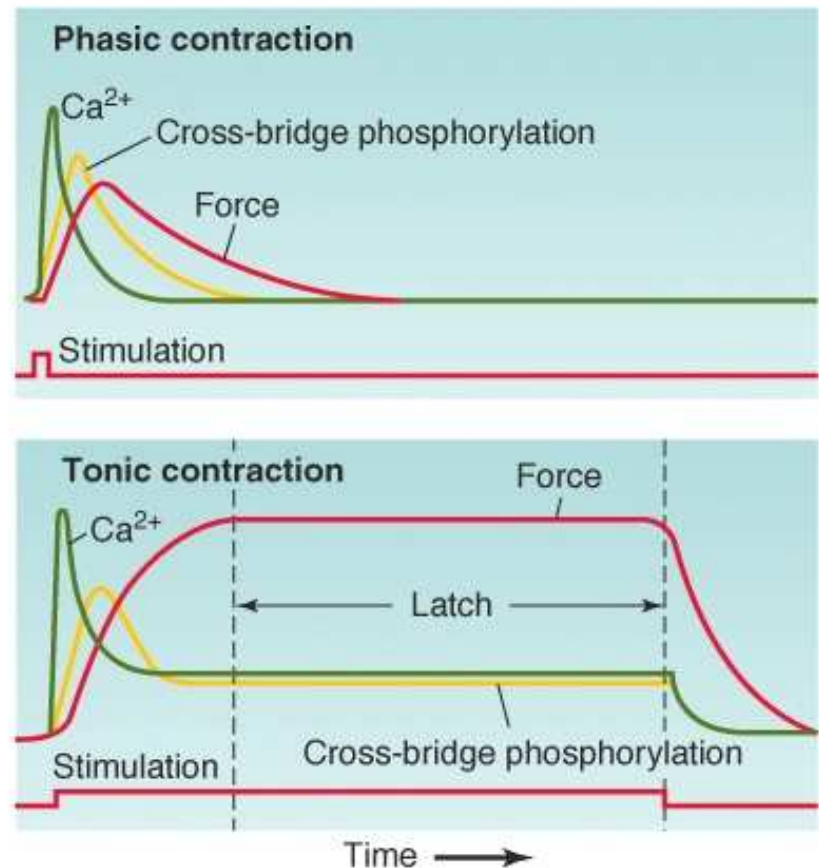
- motilitás biztosítása

(zsigerek)

- üreges szerv alakjának, térfogatának biztosítása

(húgyhólyag)

(a) Vertebrate smooth muscle

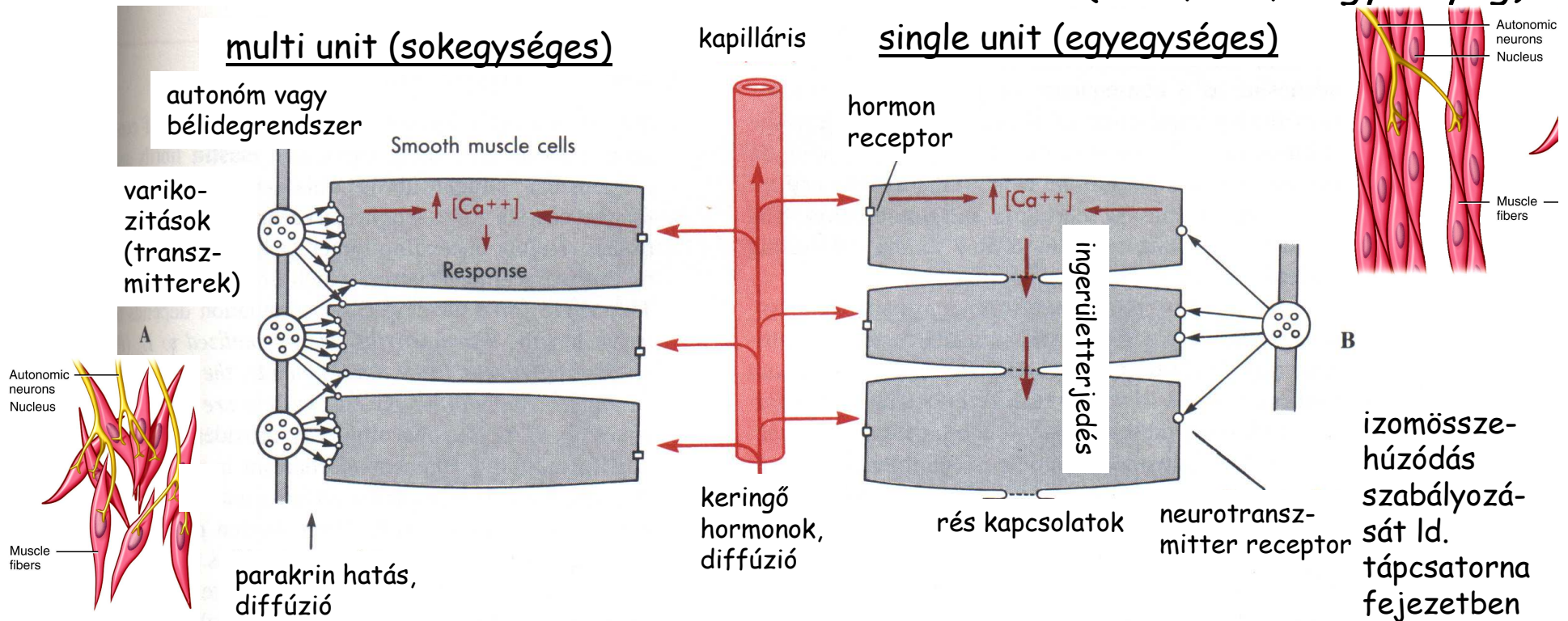
3. működés/felépítés szerint

multi unit (sokegységes)

- önálló sejtek külön-külön varikozitásokkal
- külső és hormonális beidegzés
- pl. pupilla - iris izmai; vas deferens

single unit (egyegetéses)

- elektromos szinapszis (gap junction) - szinkron összehúzódás
- beidegzés csak a sejtek egy részét modulálja
- nyújtásra összehúzódás - bazális miogén tónus
- belső szervek falában (méh, bél, húgyhólyag)

A mozgatórendszer és szabályozása

végző közös út (Sherrington): a végrehajtó szerveket csak a motoneuronon keresztül lehet elérni, az integráció itt vagy ennél magasabb szinten zajlik le (az idegrendszer „kimenete”)

szomatomotoros rendszer:

- a végző közös út a **gerincvelő mellső szarvában lévő mozgóneuron** és az **agytörzsi motoros agyidegmagvak** sejtjei - ezek idegeznek be minden gerinces vázizmot
- a rostok **közvetlenül** érik el az izmokat

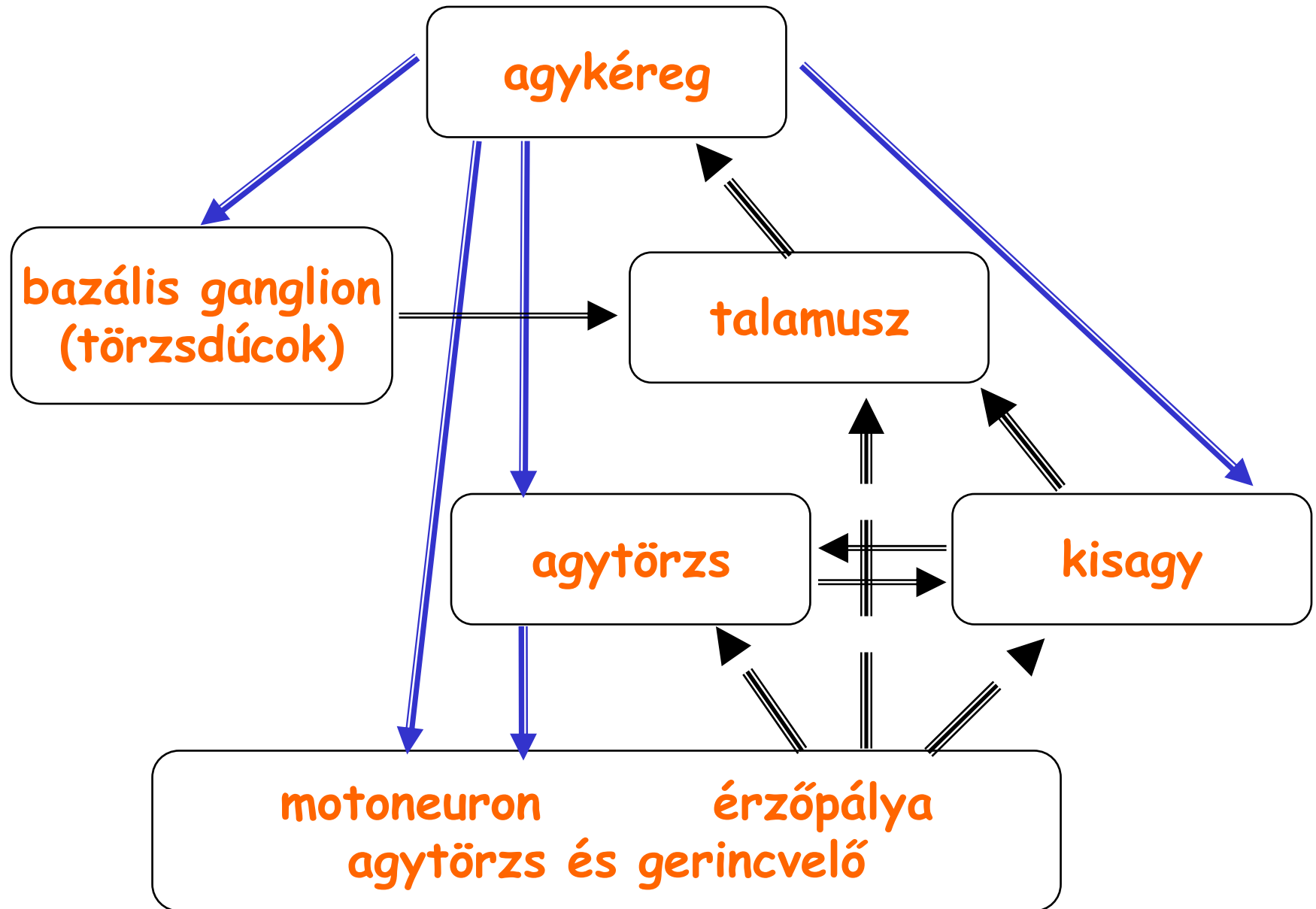
visceromotoros rendszer:

- a végző közös út a **gerincvelő laterális szarvában lévő motoneuron** és az **agytörzsi motoros vegetatív magvak**
- a rostok **átkapcsolódva** jutnak el a simaizmokhoz és a mirigyekhez

szenzomotoros rendszer: azon területek összessége, melyek ingerlése mozgást vált ki - a mozgató rendszer a szomatoszenzoros bemenetekkel együtt

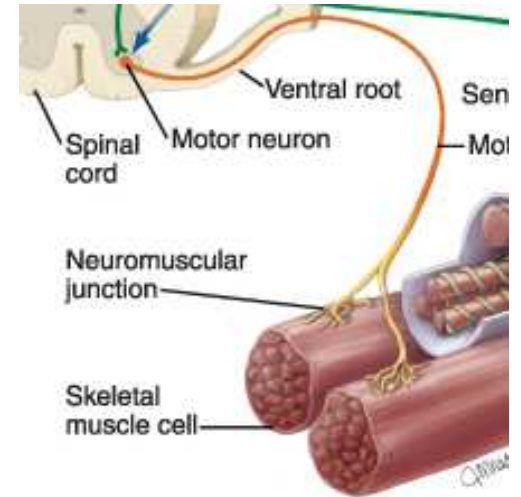
- több szintű szabályozás, de a **szomatotópia** (testtáj-szerinti reprezentáció) minden szinten érvényesül

A mozgatórendszer felépítése

A motoros egység

- egy izomrosthoz egy motoneuron tartozik, de egy motoneuron több izomrostot láthat el - szinkronizált működés
- 1:1 szinaptikus kapcsolat: 1 AP - 1 rángás
- beidegzési arány változó: külső szemizom-10; kéz-100; láb-2000 izomrost/motoneuron
- egy motoros egység egyféle rostból áll, de egy izomrostot (mind beidegzési arány, mind ingerküszöb szerint) többféle motoros egység építhet fel
- az izomfeszülés szabályozása, a gradálható izommozgás alapja:
 - az ingerlés **frekvenciájának** változtatása - tetanuszos összehúzódás mértékének/időtartamának beállítása
 - **recruitment** („toborzás”) - további motoros egységek bevonása; a feladattól függően más-más típusú rostok aktiválódhatnak

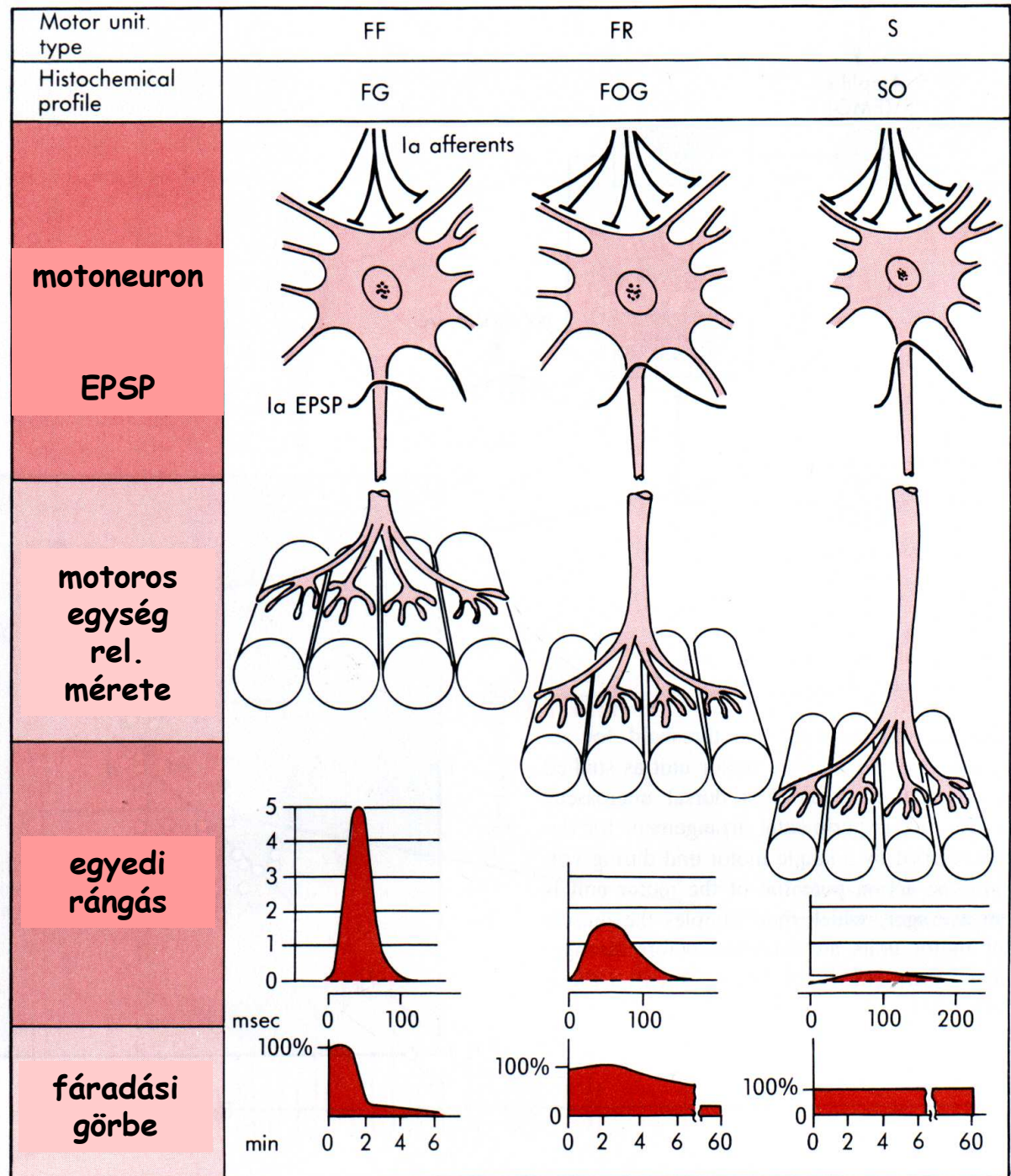

A motoros egység típusai

FF: gyors, gyorsan fáradó,
IIb
gyors glikolitikus (FG)

FR: gyors, lassan fáradó;
IIa
gyors oxidatív-
glikolitikus (FOG)

S: lassú, kitartó, I
lassú oxidatív (SO)

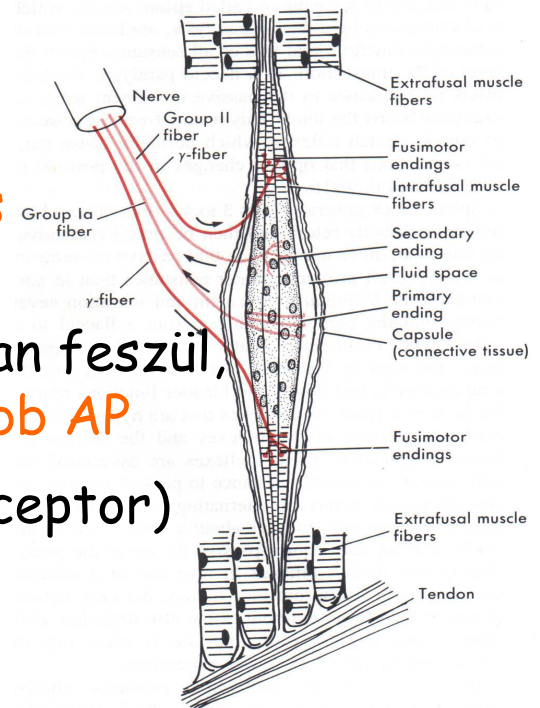
A mozgásszabályozás szintjei

izomorsó, ínorsó, ízületi receptorok:

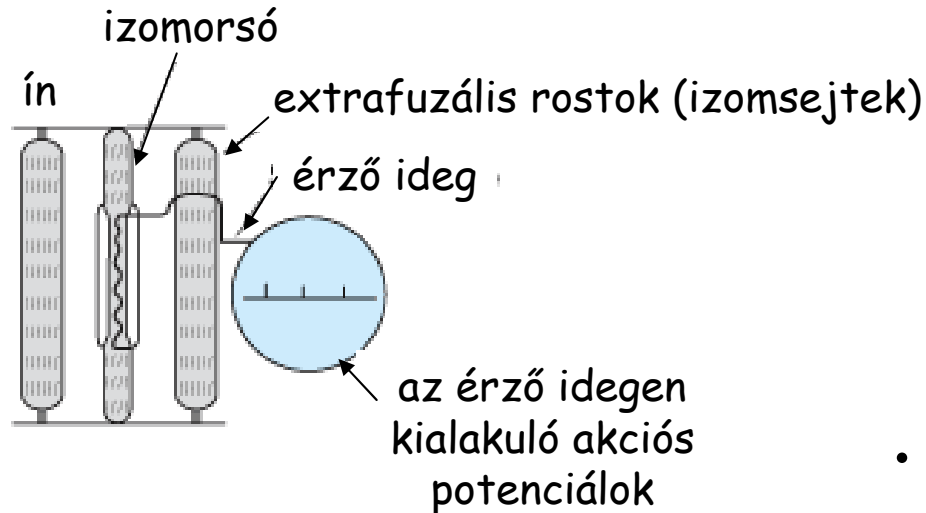
- ingerületük nem tudatosul, de gerincvelői reflexeket indítanak és a mozgatórendszer aktiválását is befolyásolják
- proprioceptív szervek (szervezetben belüli inger érzékelése)

Az izomorsó I.

- munkaizomzat rostjai (=extrafuzális rostok) közötti párhuzamos, módosult izomrostok
- 4-10 mm hosszú, tokba zárt; belsejében **intrafuzális** rostok (magzsák vagy maglánc receptorok)
- **feszítettséget (= izom hossza) érzékel** - minél jobban feszül, annál nagyobb receptorpotenciál alakul ki -> **gyakoribb AP**
- afferens rostok: primer végződés (annulospirális receptor)
 - Ia /II afferens rostok gerincvelő hátsó szarvába
- beidegzés: **γ -efferens axonok** (fuzimotor rendszer)
 - speciális motoneuronok, gv. mellső szarvában
 - az intrafuzális rostok két végét idegzik be: kontraktilis elemek itt találhatóak -> az izomorsó feszítettségét (érzékenységét) közvetlenül szabályozza

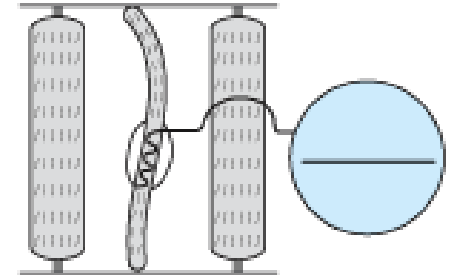
az izom nyugalomban

- "alap" AP az afferensen

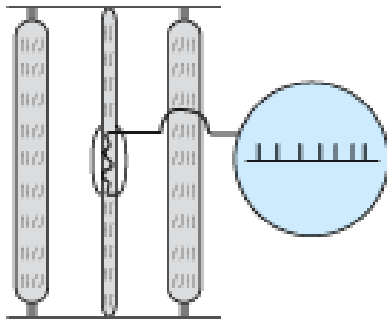
Az izomorsó működése

az izom kontrakciója

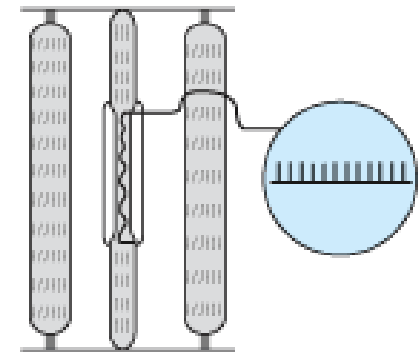
- extrafuzális rostok rövidülnek -> izomorsó elernyed -> nincs AP

az izom megnyújtva

- izomfeszülés -> izomorsó is megnyúlik
- fokozott AP -> reflexes izomrelaxáció

γ -efferens aktiváció

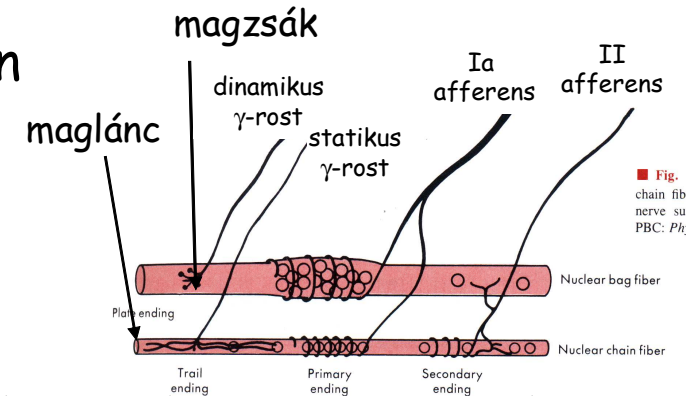
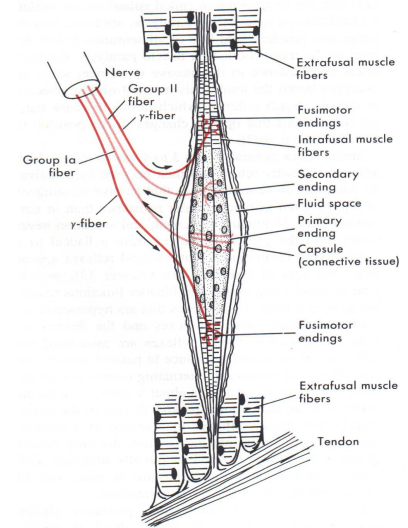
- izomorsó megfeszítve -> érzékenyebbé válik -> fokozott AP

Az izomorsó II.

- az extrafuzális (munkaizom) rostok összehúzódására az intrafuzálisak ellazulnak; passzív megnyúlás esetén az intrafuzális rostok is megfeszülnek (γ -efferenciáció)-**feedback reguláció** az izomhossz fenntartására

- izomhossz fenntartása:

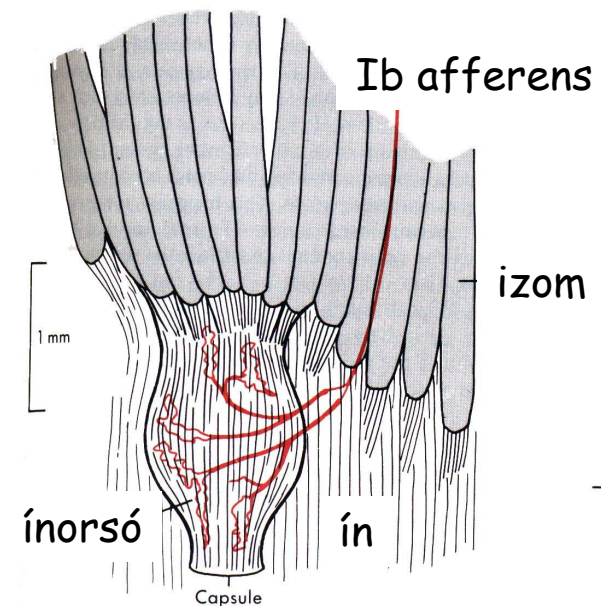
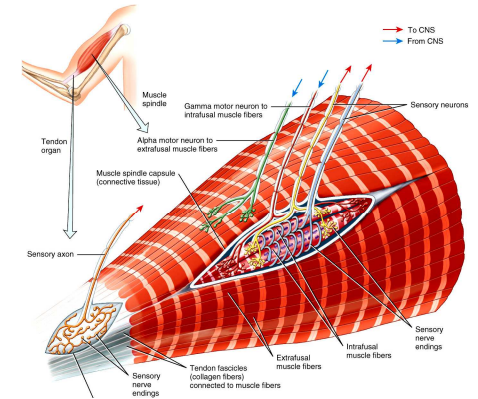
- izom passzívan megnyúlik \rightarrow izomorsó megnyúlik \rightarrow afferens AP frekvencia nő \rightarrow direkt motoneuron aktiváció a gerincvelőben \rightarrow reflexes extrafuzális rost kontrakció;
- izom aktívan összehúzódik \rightarrow izomorsó elernyed \rightarrow γ -efferenciáció változatlansága mellett nincs afferens AP \rightarrow izom relaxáció

- afferens és efferens rostok egyszerre aktiválódnak, így az izomorsó érzékenysége állandó
- **dinamikus válasz**: magzsák receptorok; az izom nyúlása alatt gyorsabb, tartós feszítettség esetén lassabb AP sorozatok
- **statikus válasz**: magzsák és maglánc receptorok is; tartós feszítettség esetén gyors AP sorozatok
- csökkenti a feedback szabályozás „késése” miatti oszcillációt

Az ínorsó

- egy pontig minél jobban feszül az izom, annál jobban kontrahál (ld. izomorsó) - a túlzott feszítés azonban elernyedést idéz elő
- **Golgi-féle ínorsó: az ínban kialakuló erőről** ad információt
- az izmokkal "sorosan" kapcsolt: az izom kontraktilis szakasza és az ín határán
- ~1 mm-es, tokba zárt képződmény
- az izom aktív feszülésére érzékenyebb, de a passzív nyújtásra is reagál
- Ib afferensek a kollagén rostok körül; feszülésre deformálódnak -> afferens ingerület a gerincvelőbe -> gv-i gátló interneuron aktivációja -> IPSP (gátlás) az adott izmot beidegző motoneuronon és az antagonista izom aktivációja -> **adott izom relaxációja mellett ellenoldali izom kontrakció** -> testtartás megőrzése

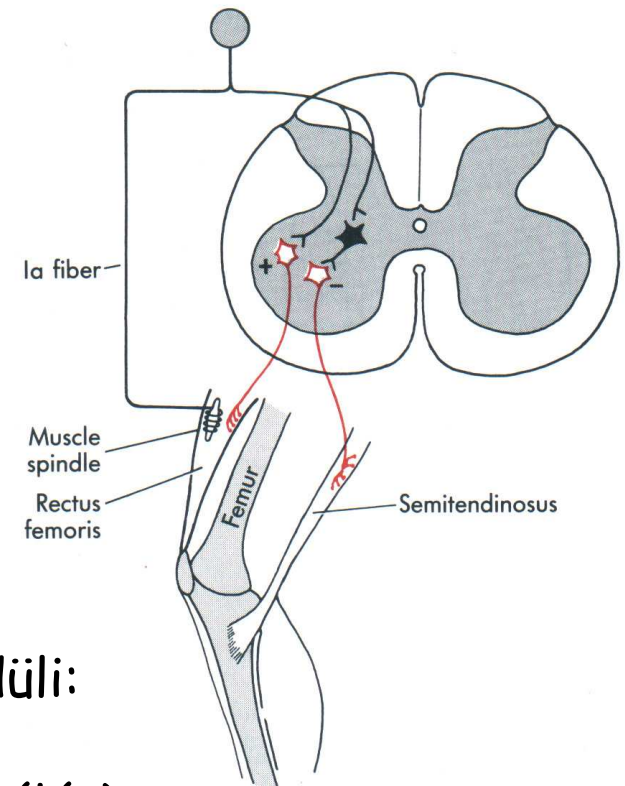

A gerincvelői reflexek I.

- a mozgásszabályozás hierarchiájának legalsó szintje

A miotaktikus (monoszinaptikus, nyújtási v. feszítési) reflex

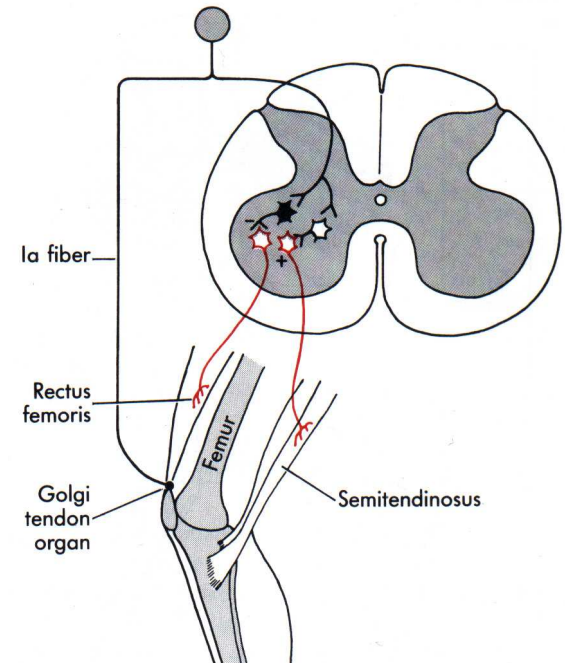
- saját (proprioceptív) reflexív: **izomorsó afferensei ugyanazon izom motoneuronjain végződnek**
- reciprok innerváció: azonos szelvényben; antagonistá izomrostok gátlása;
- **izomorsó nyújtására reflexes összehúzódás** (patella reflex, Achilles ín reflex)
- az izomtónus (passzív mozgással szembeni ellenállás) szabályozásában fontos, de nem egyedüli: magasabb központok a motoneuronok érzékenységének beállításával modulálják (facilitálás)
- antigravitációs hatás extenzorokon (lajhárban inkább flexorokon)
- az Ia afferens kollaterálisa a spinocerebelláris pályára csatlakozik

A gerincvelői reflexek II.

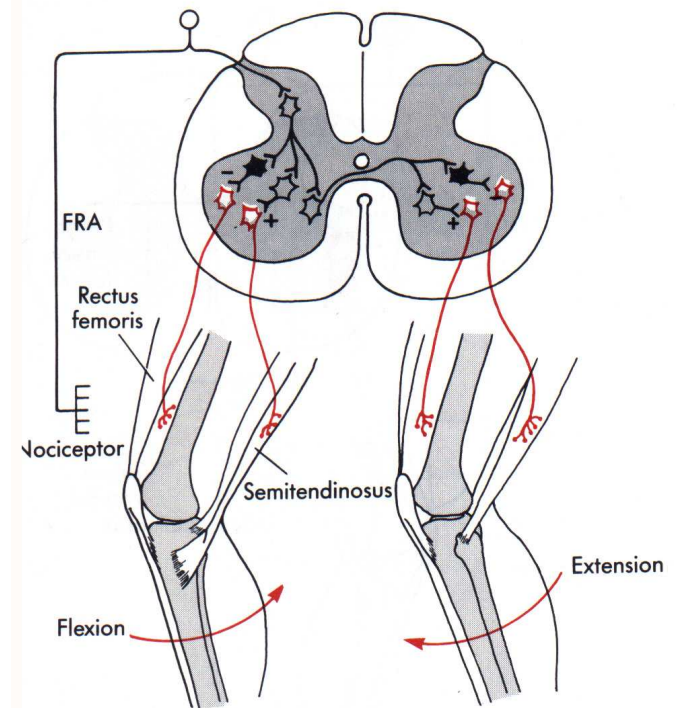
Az inverz miotaktikus reflex

- **ínorsóból** indul
- az afferens Ia rostok gátló interneuronokon át az azonos oldali motoneuront, serkentő interneuronokon át az antagonistá izmot érik el
- **miotaktikus reflexív kiegészítése**: ín feszülése csökken -> kisebb gátlás -> összehúzódás

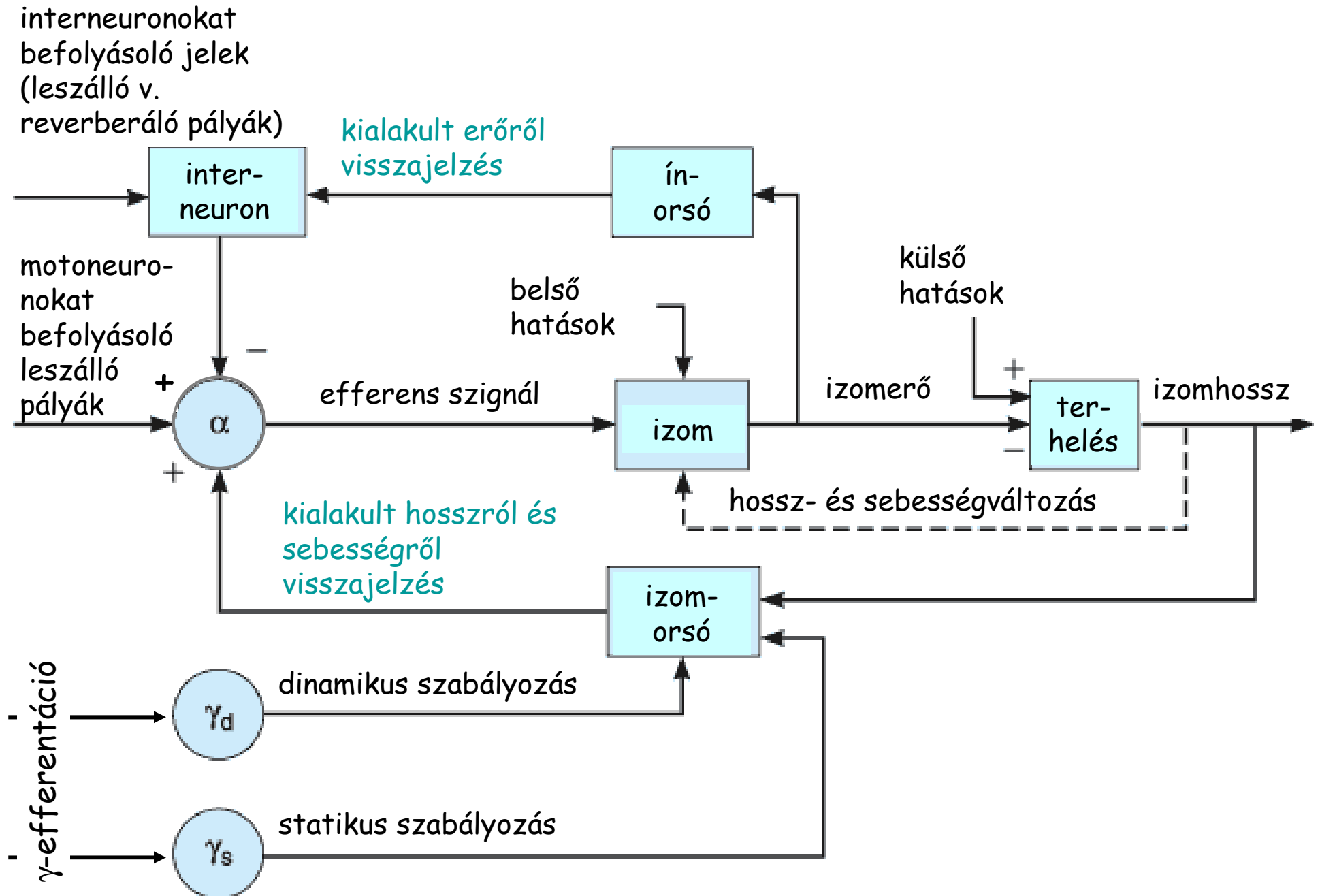

A flexor (hajlító v. poliszinaptikus) reflex

- **nociceptorokból** indul; funkciója a végtag eltávolítása a fájdalmas ingertől
- poliszinaptikus: az antagonistá izmok feszítése mellett keresztezett extenzor reflexet is kivált
- interszegmentális, sok izomcsoport

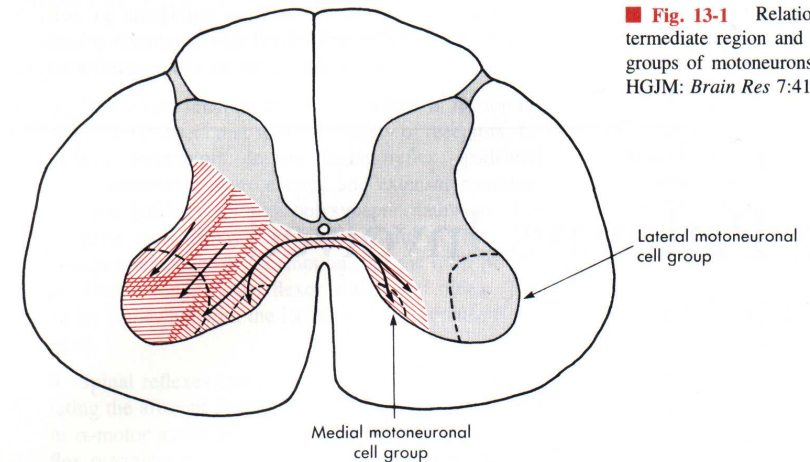

A periférás izomműködés szabályozása

A gerincvelői szerveződés I.

- a motoneuronok elhelyezkedése szomatotópiás:
 - proximális izmok motoneuronjai mediálisan,
 - disztálisoké laterálisan;
 - extenzorok ventrálisan,
 - flexorok dorzálisan

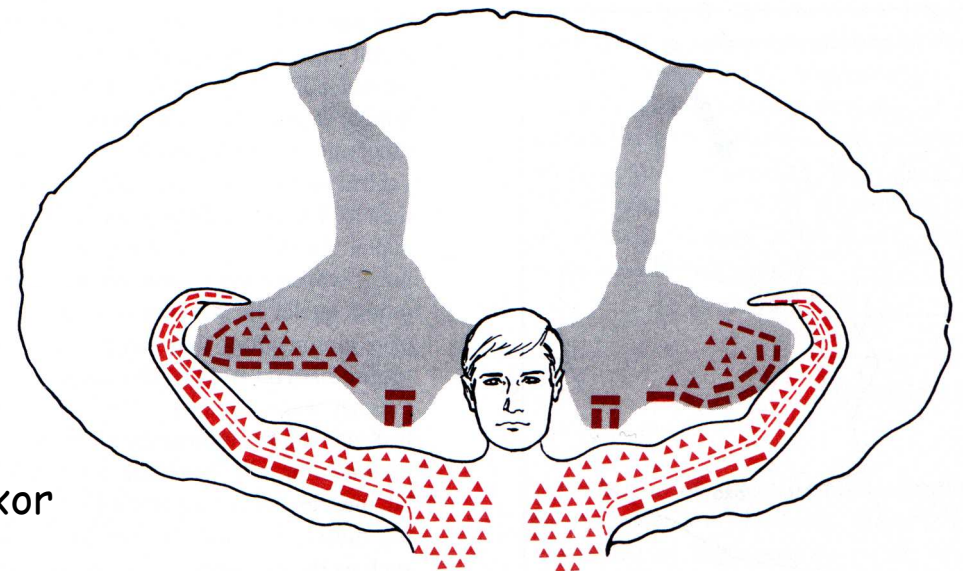
- a testtengelyi törzsizmokat beidegző motoneuronok a legmediálisabban

mindkét oldali interneuronoktól kapnak bemenetet

bilaterális testtartás szabályozás

extenzor motoneuron: négyszöggel; flexor motoneuron: háromszöggel jelzett

A gerincvelői szerveződés II.

- 1 izom motoneuronjai 1-4 szegmensre terjednek ki (motoneuron pool)
- 1-1 reflex a motoros egységeknek csak egy részét aktiválja (frakcionálási elv)
- a reflexek és az akaratlagos mozgások egyre több motoros egység bevonásával gradálhatóak (recruitment)
 - belépés a **méret elv** szerint - először a kis egységek;
 - a legnagyobb motoros egységek gyors glikolitikusak - csak ha nagyon kell, akkor aktiválódnak (rövid ideig tartó, nagy erő kifejtés, pl. ugrás esetén)
- a recruitment mellett az **AP frekvencia** is nő; akaratlagos mozgás esetén 8-25 Hz, inkomplett tetanusz, de aszinkron módon a motoros egységekben
- gerincvelő átmetszése: **spinális sokk**, reflexek átmenetileg gátoltak, majd az ingerküszöb nagyon lecsökken; időtartama a kefalizáció fokától függ
- γ -efferens motoneuronok szabályozása: gerincvelői leszálló pályák
 - az izomorsó érzékenységet és a reflex-válasz küszöbét szabályozzák
 - testtartás szabályozása (egyéb befolyás: izgalom, fájdalmas bőringerek, stb)

Mozgásszabályozás gerincvelői szinten: motoros sztereotípiák

- egyszerűbb mozgásformák irányítása a gerincvelőben, interszegmentálisan
- **utóleadás, reverberáló körök**: a motoros reakció tovább tart, mint a reflexet kiváltó/fenntartó ingerlés; önmagukra visszacsatoló lokális interneuron hálózatok
- **központi ritmusgenerátor** hozza létre a proprioceptív receptorok visszajelzése nélkül
 - alapja a kölcsönös gátlás, az adaptáció;
 - a mezencefalikus lokomotoros központ indítja be és irányítja normálisan
- vakaródzási reflex: ritmikusan alternáló mozgások, a frekvencia az inger nagyságától független, csak a hossza változik, az ingerelt területre specifikus
- járás: hasonló központi szerveződés, de a proprioceptorok visszajelzése és a leszálló hatások a frekvenciát befolyásolják

Mozgásszabályozás agytörzsi szinten: a testtartás agytörzsi reflexei

- az antigravitációs izmok tónusát agytörzsi magcsoportok szabályozzák (normál esetben a γ efferens motoneuronok aktiválása)
 - **vestibuláris magvak** (n. vestibularis); **Deiters mag** (n. vestibularis lateralis)
 - tr. vestibulospinalis lat. az α és γ motoneuronokon, a mellső szarvban végződik, serkentő hatású (kisagy, felsőbb motoros központok ezt ellensúlyozzák)
 - **híd-beli formatio reticularis**
 - tr. reticulospinalis med. a mellső szarvban, a törzsizomzatot és a végtagok extenzor izmait beidegző α és γ motoneuronokon végződik, serkentő hatású
- **izomtónus, testtartás agytörzsi szabályozása**: intra- és extrafuzális rostokat egyszerre serkent (γ -efferentáció) -> extenzorok fokozott tónusa
- félkörös ívjárat afferensei: **nyakizmok és külső szemizmok irányítása**
 - **vestibuláris magvak** (n. vestibularismedialis és superior)
 - vestibulookuláris reflex (III., IV. és VI. agyideg magvakhoz fut)
 - rövid pálya, gyors reakcióidő

A testtartás magasabb szintű szabályozása

- emberben az agytörzsi serkentő hatást alapvetően az **agykérgi gátlás** ellensúlyozza:
 - **dekortikációs rigiditás**; alsó végtag extenzorainak tónusa mellett a felső végtag flexor tónusa dominál (A-C ábra)
- emlősökben a **rubrospinalis pálya** is gátló szabályozást ad:
 - **decerebrációs rigiditás**: n. ruber és Deiters mag közötti átmetszés; maximálisan fokozott extenzor tónus - reflexív megszakításával megszűnik (D ábra)
 - főemlősökben ez csak a nyaki szegmensekig hat
- **kisagy**: gátló efferensek, ellensúlyozó hatás

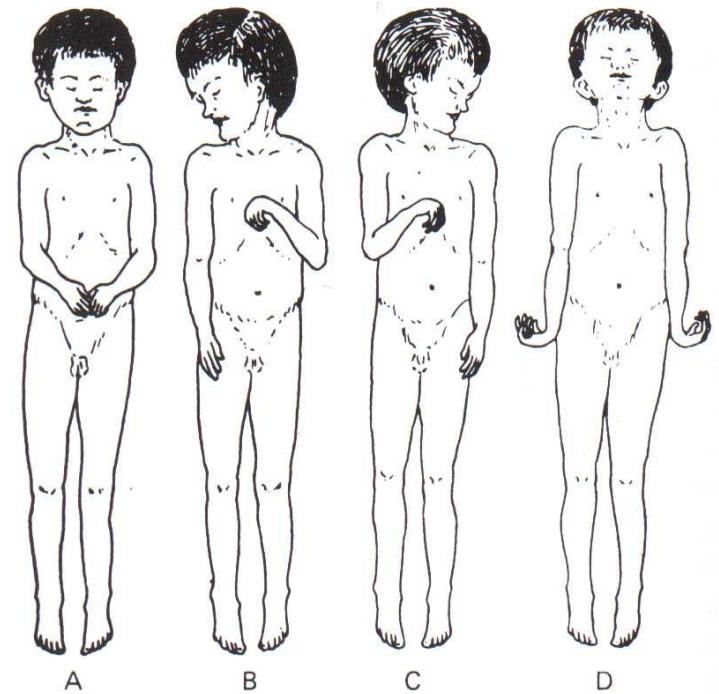
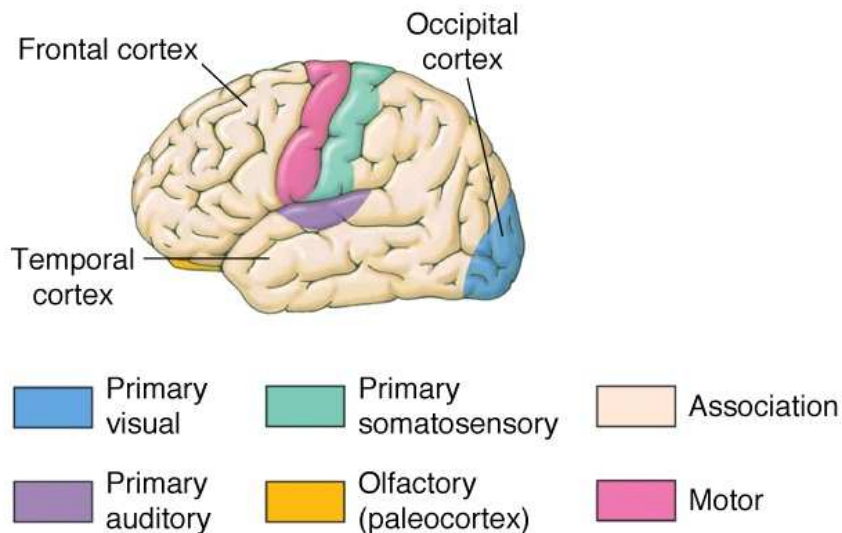

Figure 12-7. Human decorticate rigidity (**A-C**) and true decerebrate rigidity (**D**). In **A** the patient is lying supine with the head unturned. In **B** and **C**, the tonic neck reflex patterns produced by turning of the head to the right or left are shown. (Reproduced, with permission, from Fulton JF [editor]: *Textbook of Physiology*, 17th ed. Saunders, 1955.)

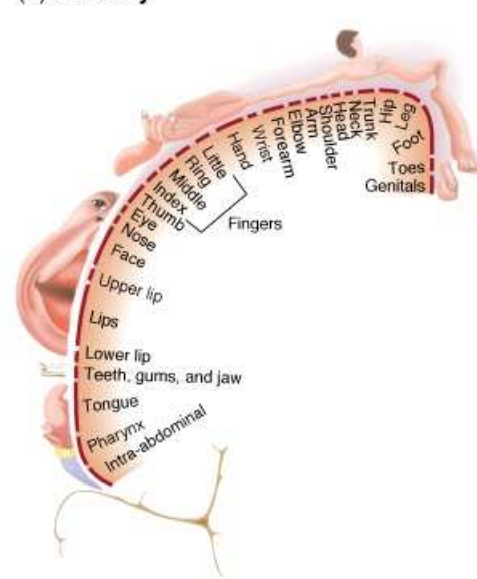
Az akaratlagos mozgások: szabályozás agykérgi szinten

- szerveződése igazán nem ismert, a funkcióra ált. sérülések és kísérletek alapján lehet következtetni
- az izomtónus szabályozása adja a háttérrel az akaratlagos mozgás kivitelezéséhez is
- tanulás és mozgás során automatikussá válhat
- **primer motoros area**: Brodmann 4. - gyrus precentralis
 - szomatotópia; ellenoldali testfél izommovgásainak kivitelezése

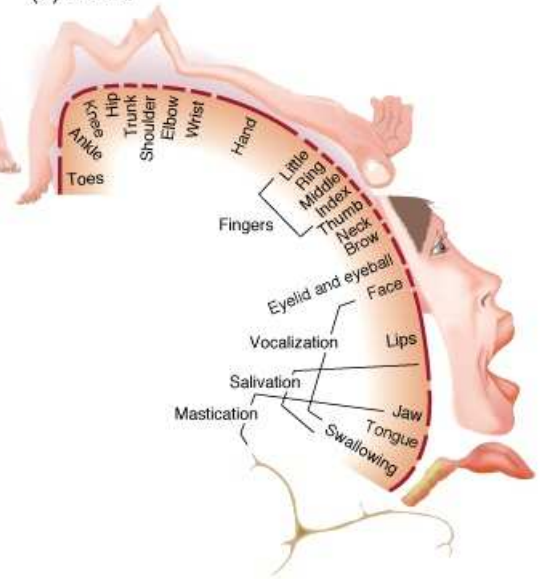
(d) Human

(a) Sensory

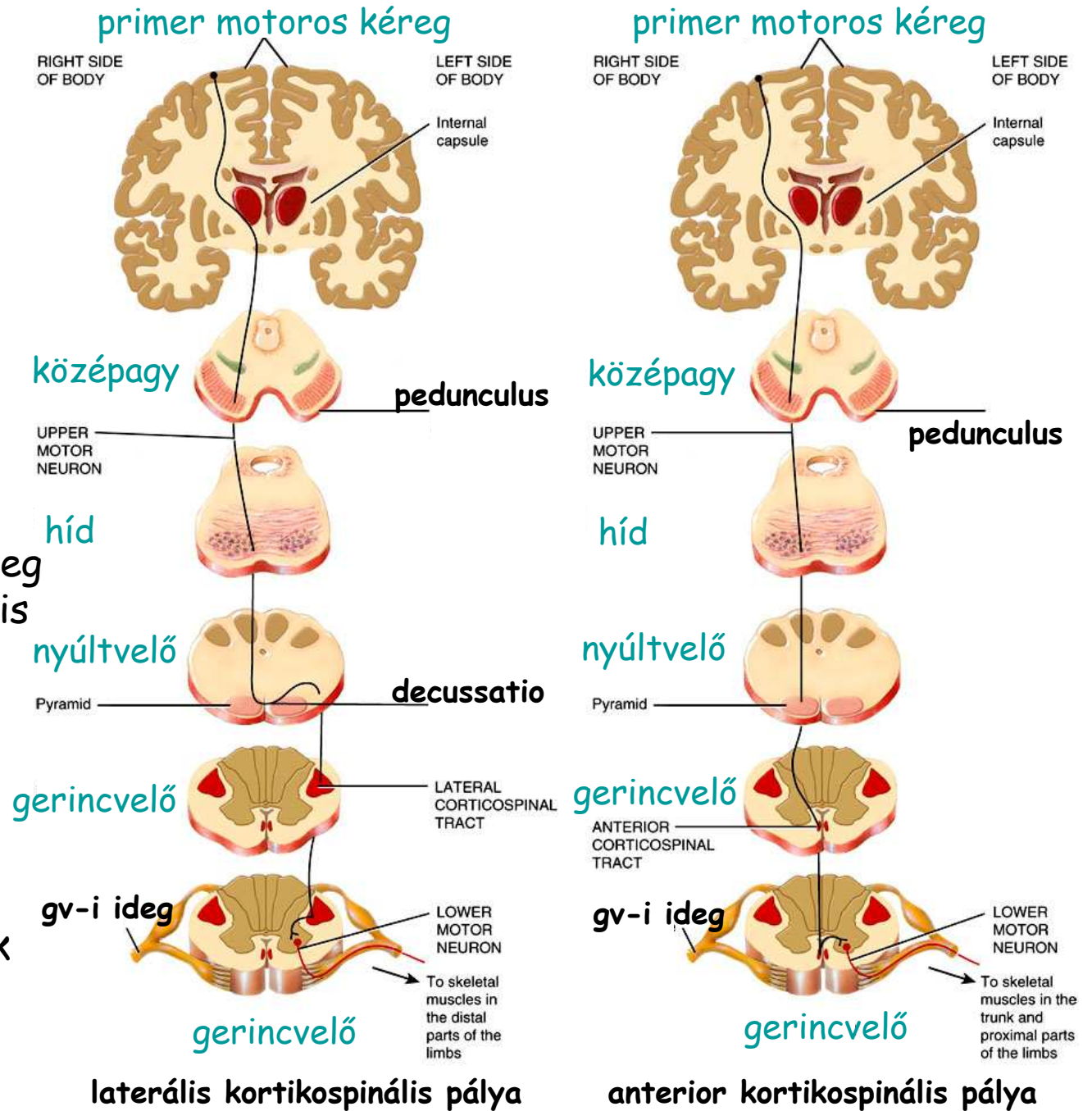
(b) Motor

- **premotor area**: Br. 6., a primer előtt
 - mozgás előkészítése (premotor kéreg) és eltervezése (szuplementer motoros area)

kortikospinális (régebben piramis) pálya

- Br4, 6, de más kérgi terület is aktiválja, de csak nagyobb közvetlen ingerlés esetén
- átkereszteződés nyúltvelőben (80%)
- közvetlen végződés α -motoneuronokon, közvetett végződés interneuronokon
- a terület bemeneteit főleg a thalamusz ventrolaterális (VL) magjából és a szenzomotoros kéregből kapja
- a VL a kisagyból és a putamenből szállít információkat, ezek közvetlenül nem vetülnek
- agykéreg - thalamusz kapcsolat kétirányú

Mozgásszabályozás a kisagyban I.

- a motoros működések koordinációja
- sérülésekor a mozgáskoordináció, az eltervezett mozgások kivitelezése, tanulása és rögzülése vesz el
- moduláris szerkezet; nagyobb felszín és több idegsejt, mint a kéregben
 - **Purkinje sejtek**: egyetlen, gátló kimenet; mély kisagyi magvakhoz, majd a ventrolaterális talamuszba vetülnek
 - sokfajta serkentő és gátló **interneuron** (Golgi, csillag-, kosár-, szemcsesejt)
 - bemenet: **kúszó rostok** (nyúltvelő n. olivából) és **moharostok** (gv, agytörzsi magvak)
- többszörös, szomatotópiás reprezentáció a kéregben és a mély kisagyi magvakban is
- kapcsolatok, törzsfejlődés alapján 3 rész
 - **vestibulocerebellum (archeocerebellum)**
 - legősibb, kaudális rész; flocculus és nodulus
 - közvetlen bemenet a félkörös ívjáratokból és az otolithból
 - **szemmozgások koordinációja, fej reflexes mozgása, egyensúly megtartása**

Mozgákszabályozás a kisagyban II.

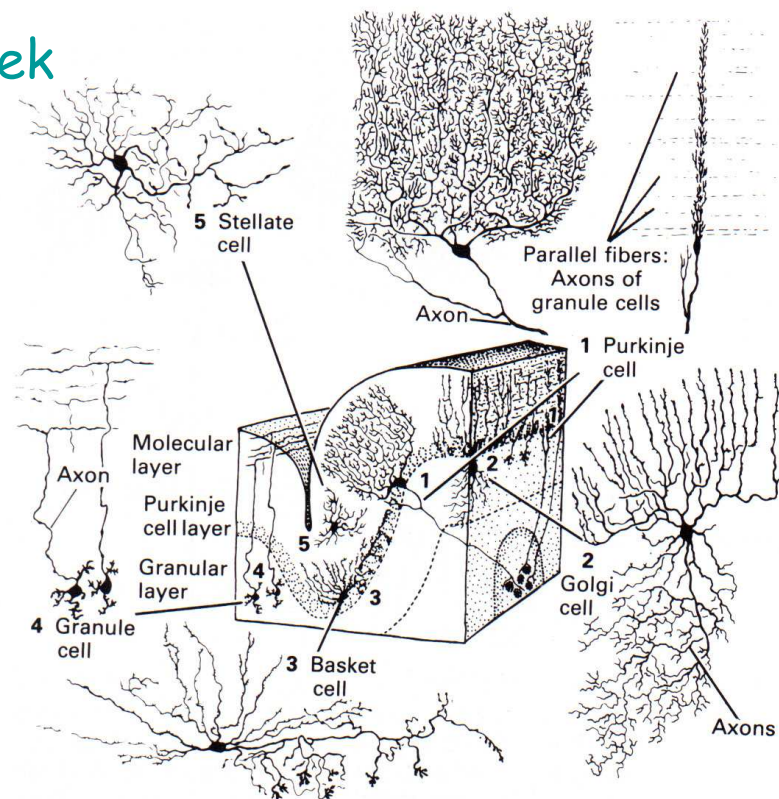
• spinocerebellum (paleocerebellum)

- középső rész: vermis, féltekék centrális és intermedier része
- bemenet a szenzoros afferensekből (dorzális spinocerebelláris pálya) - végbement változások információi (külső visszacsatolás)
- bemenet az interneuronokból (ventrális spinocerebelláris pálya) - leszálló parancsok (belső visszacsatolás) és végbement változások információi

- ellenőrzi, hogy a mozgások a tervezettnek megfelelőek-e; izomtónus szabályozása

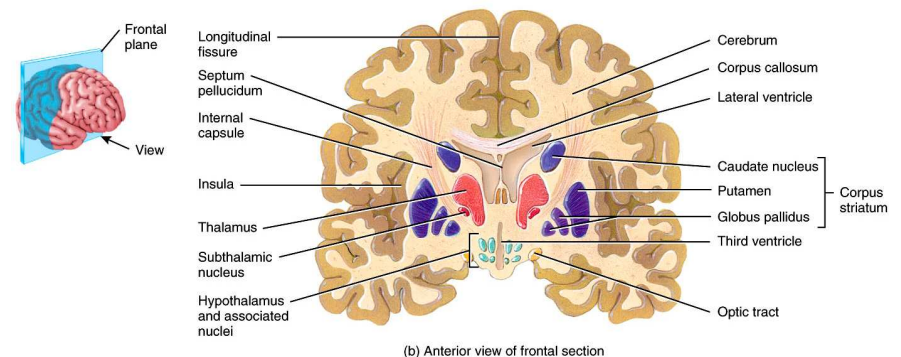
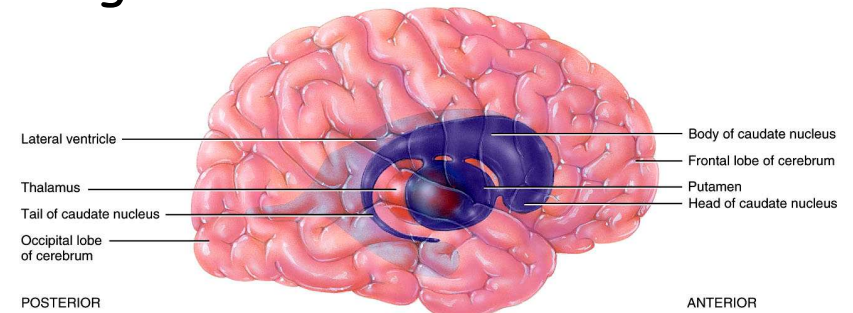
• cerebrocerebellum (neocerebellum)

- féltekék laterális része
- bemenet a n. ruberből és a kéregből a hídon át
- kimenet: n. dentatus, thalamusz, kéreg
- mozgások elindítása, leállítása, megtanulása; hiányában a mozgás túllő a célon

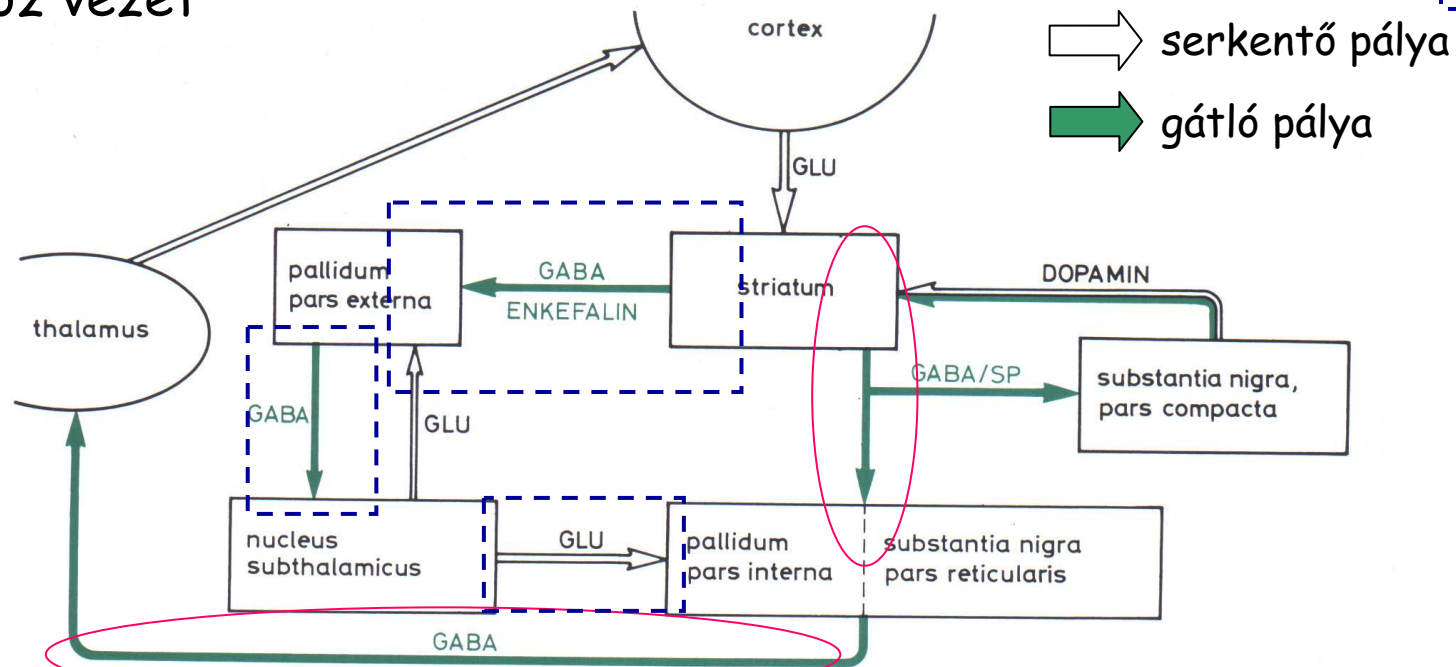

A bazális ganglionok (törzsdúcok)

- részei: **neostriátum** (n. caudatus + putamen), **globus pallidus** v. pallidum, **substantia nigra** (pars compacta, pars reticularis), **n. subthalamicus**
- főbb funkció: mozgások és izomtónus szabályozása
- legfőbb bemenet a neostriátum, kimenet a talamuszon át jut vissza a kéregbe
- kérgi sejtek előtt nem aktiválódik, így a mozgás indításában nincs szerepük
- a mozgatókéreg működését a talamuszon keresztüli többszörös (gátló) körökön keresztül módosítják (gátlás gátlása - diszinhibíció)

- **közvetlen pálya** - thalamusz "megnyitása" a kéreg felé
diszinhibíció: a kéregből jövő aktiváló neuront két gátló követi - gátlásfelfüggesztés
- **közvetett pálya**: további gátló neuron, így végső soron a thalamusz gátlásához vezet

- Parkinson kór: nyugalmi tremor, mozgásszegénység; subst. nigra dopaminerg sejtjeinek pusztulása; a striatum felszabadul a gátlás alól - jobban gátolja a GP-t és a subst. nigrát - thalamusz felszabadul a gátlás alól
- Huntington-chorea: rángatódzás, nagy, akaratlan mozdulatok; neostriátum kolinerg és GABAerg sejtjei pusztulnak; genetikailag öröklött; striatum kimenete csökken, thalamusz magjai gátlás alá kerülnek

Ábrák

Az ingerület-átvitel az ideg-izom szinapszisban

beidegző motoneuronon akciós potenciál →

végbunkóban feszültség-
függő Ca^{2+} csatornák nyílnak →

$[\text{Ca}^{2+}]_{\text{IC}}$ nő, vezikulák-
ból ACh ürülés →

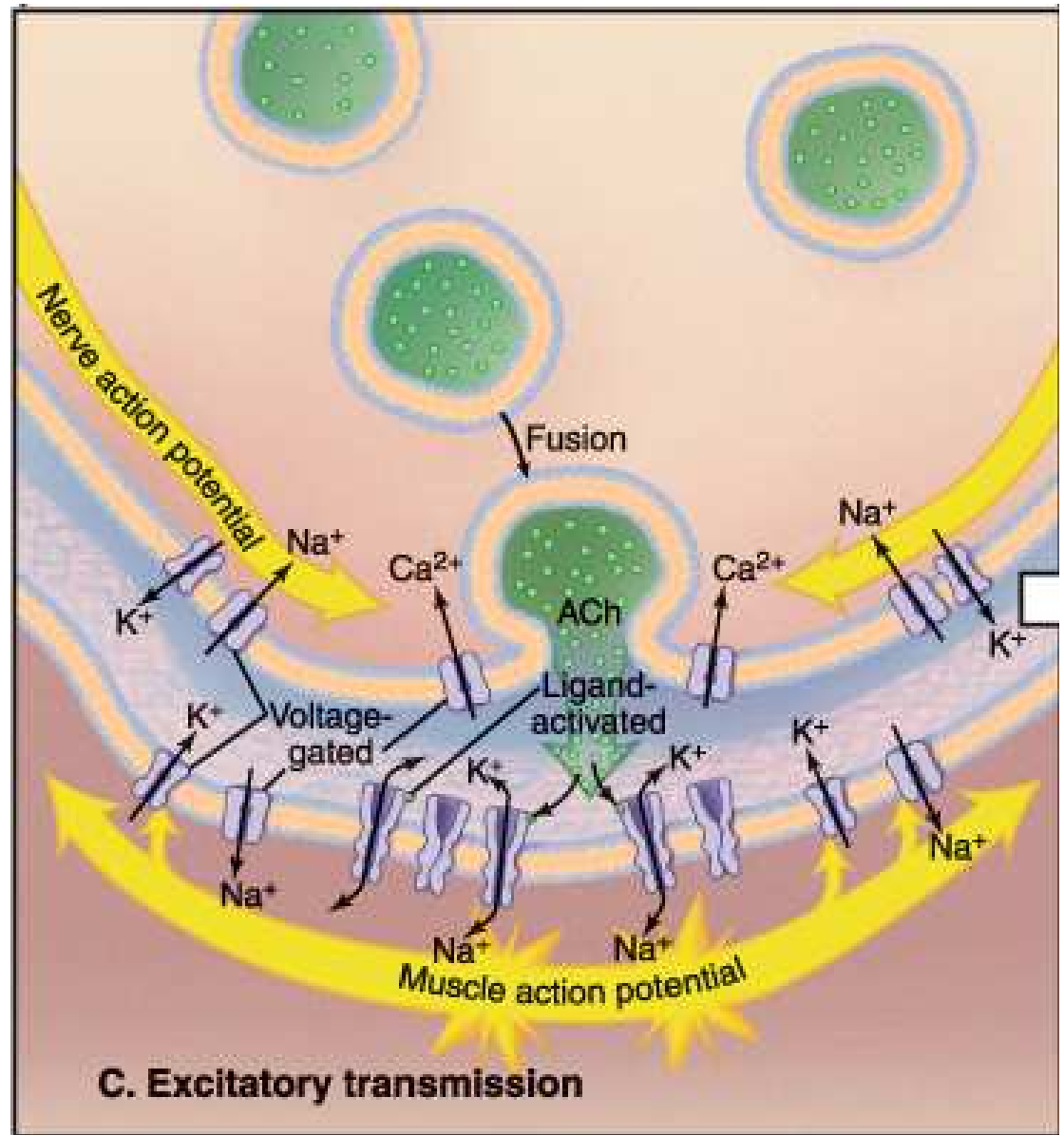
ACh izomsejt membránján
nAChR-hoz köt →

ionotrop R: lokális Na^+
beáramlás, EPSP kialakulás →

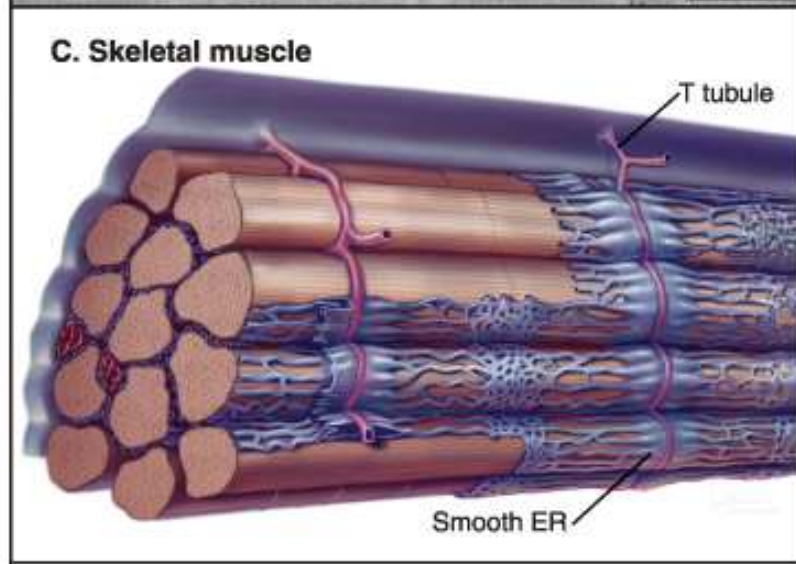
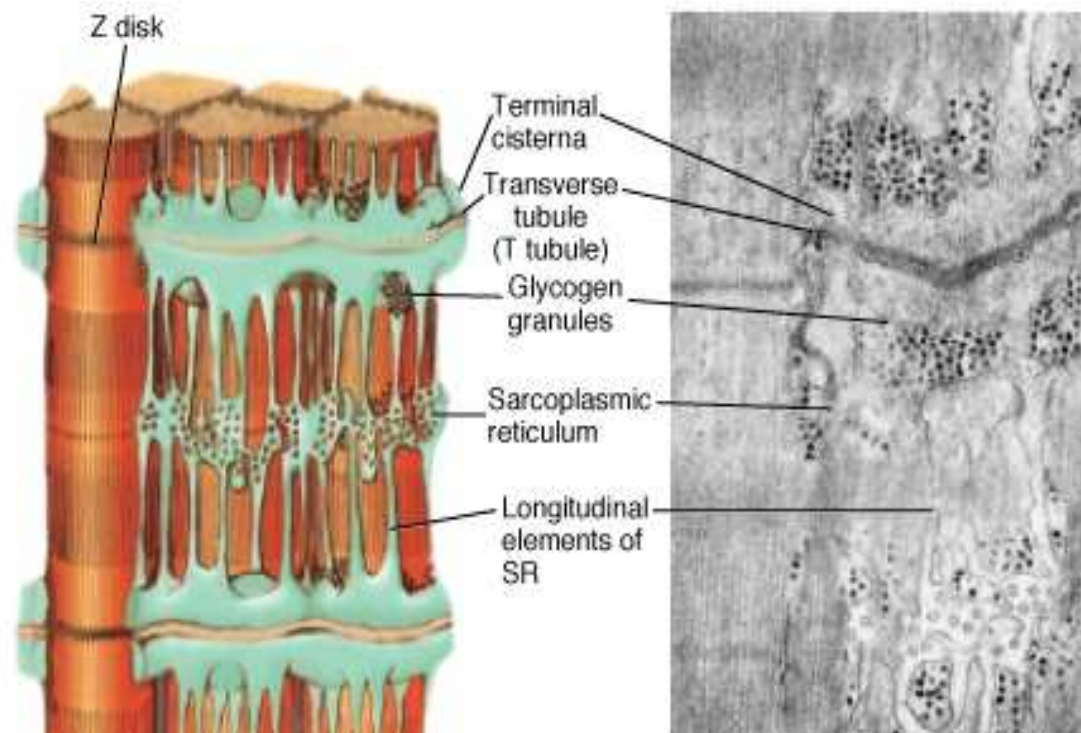
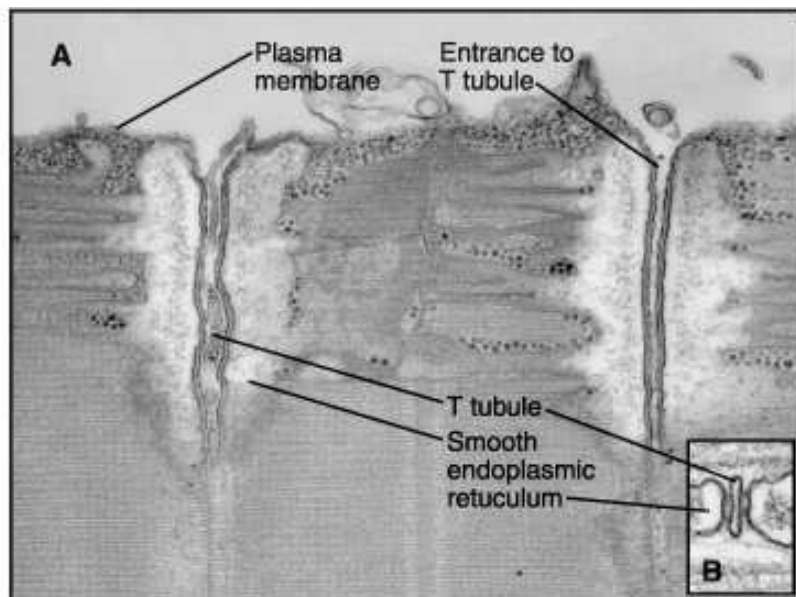
EPSP elegendő mértéke
esetén AP az izomsejt →

$[\text{Ca}^{2+}]_{\text{IC}}$ nő az
izomsejtben →

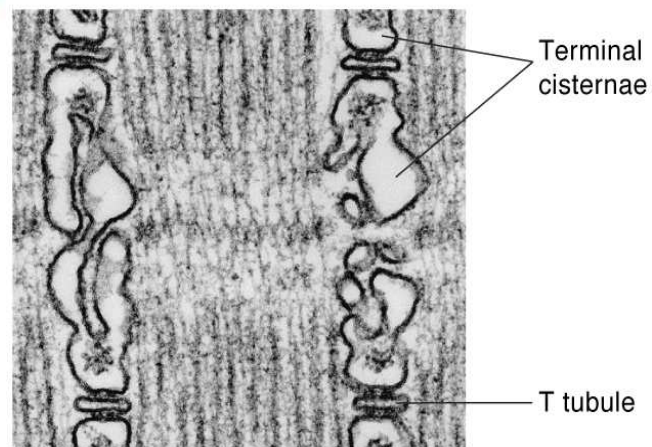
izomösszehúzódnás

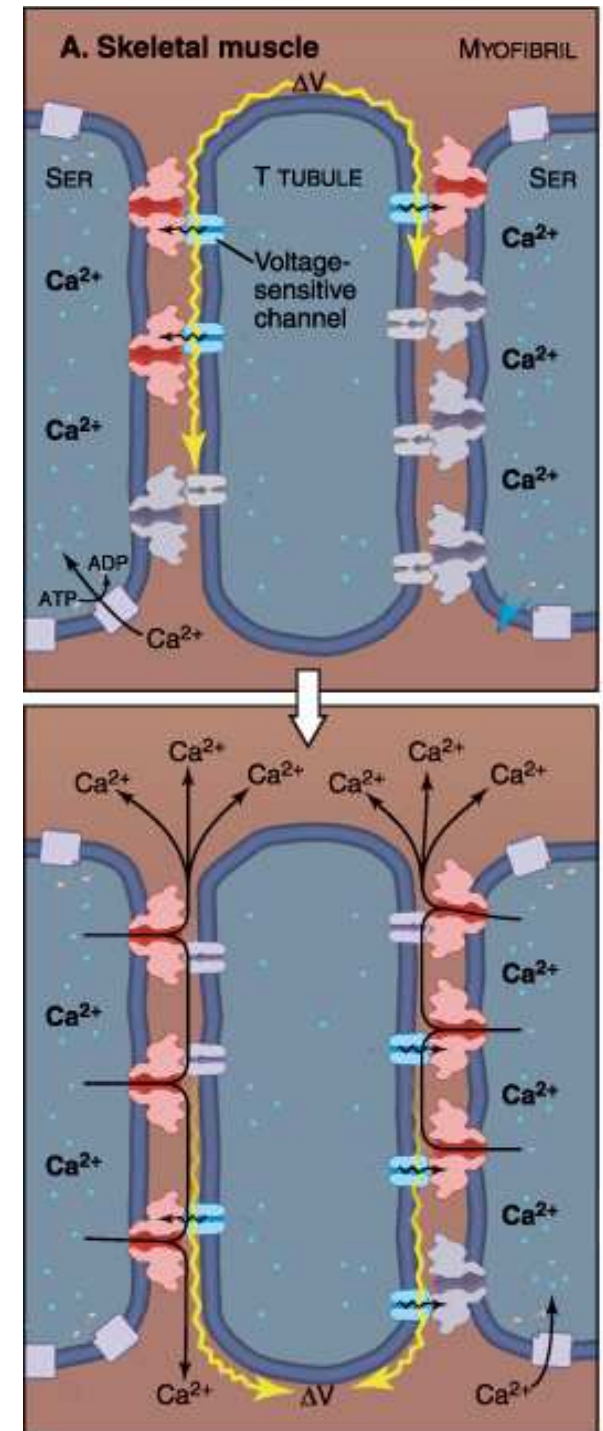
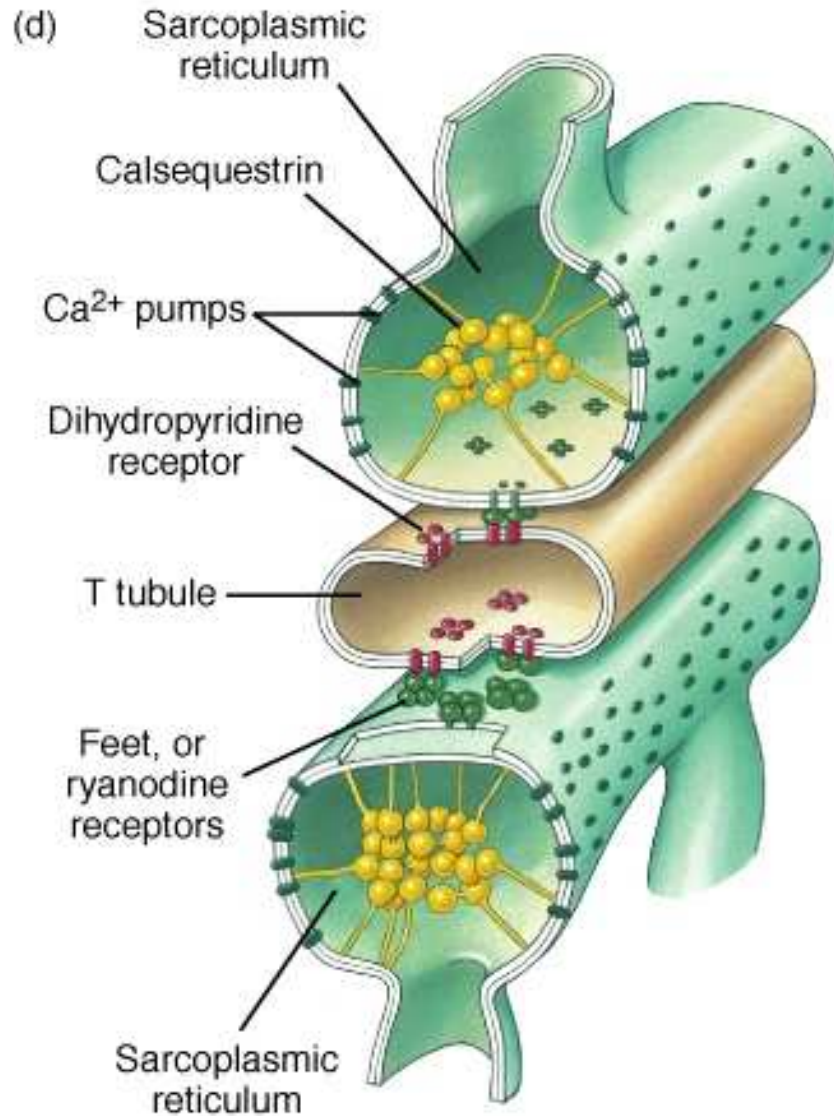
A T-tubulus-rendszer a vázizomban

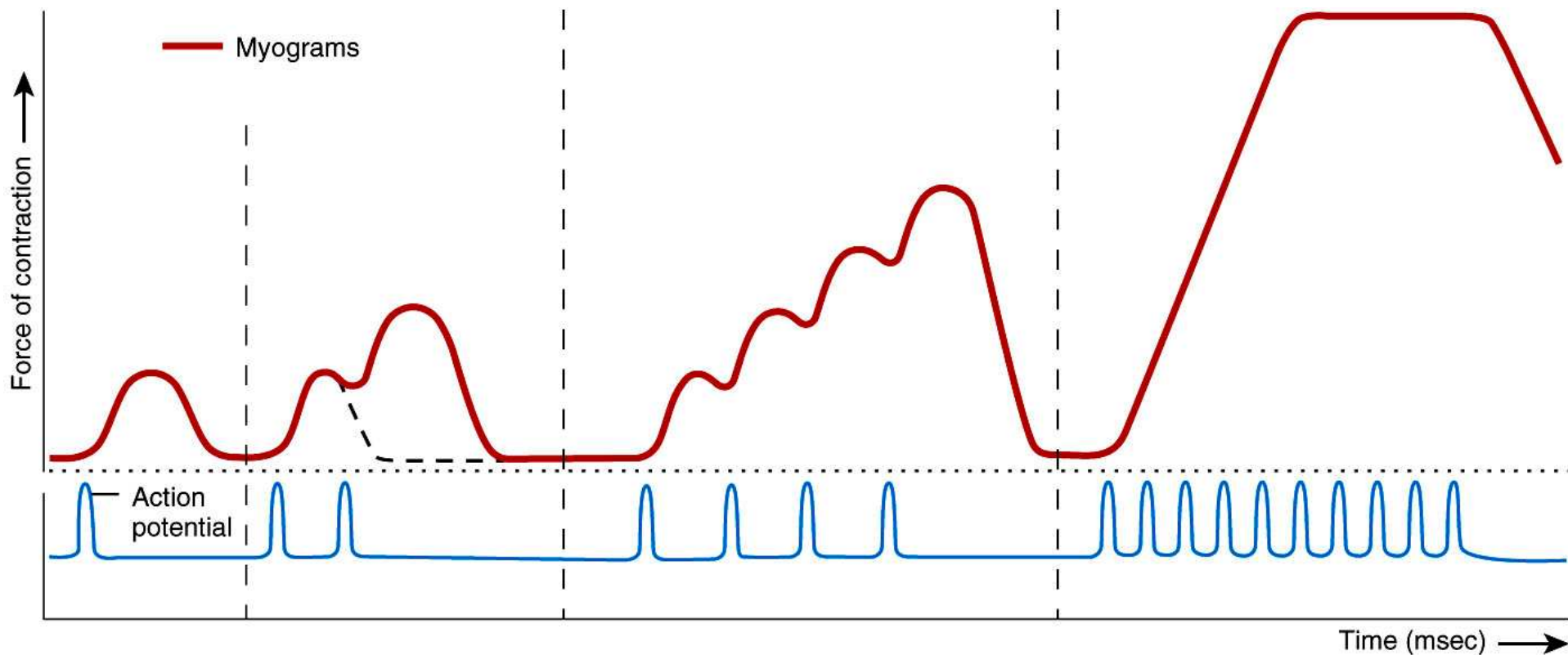
(a)

A Ca^{2+} felszabadulás módja a vázizomban

Ingersorozatok és az izomösszehúzóds ereje (tetániás rángás)

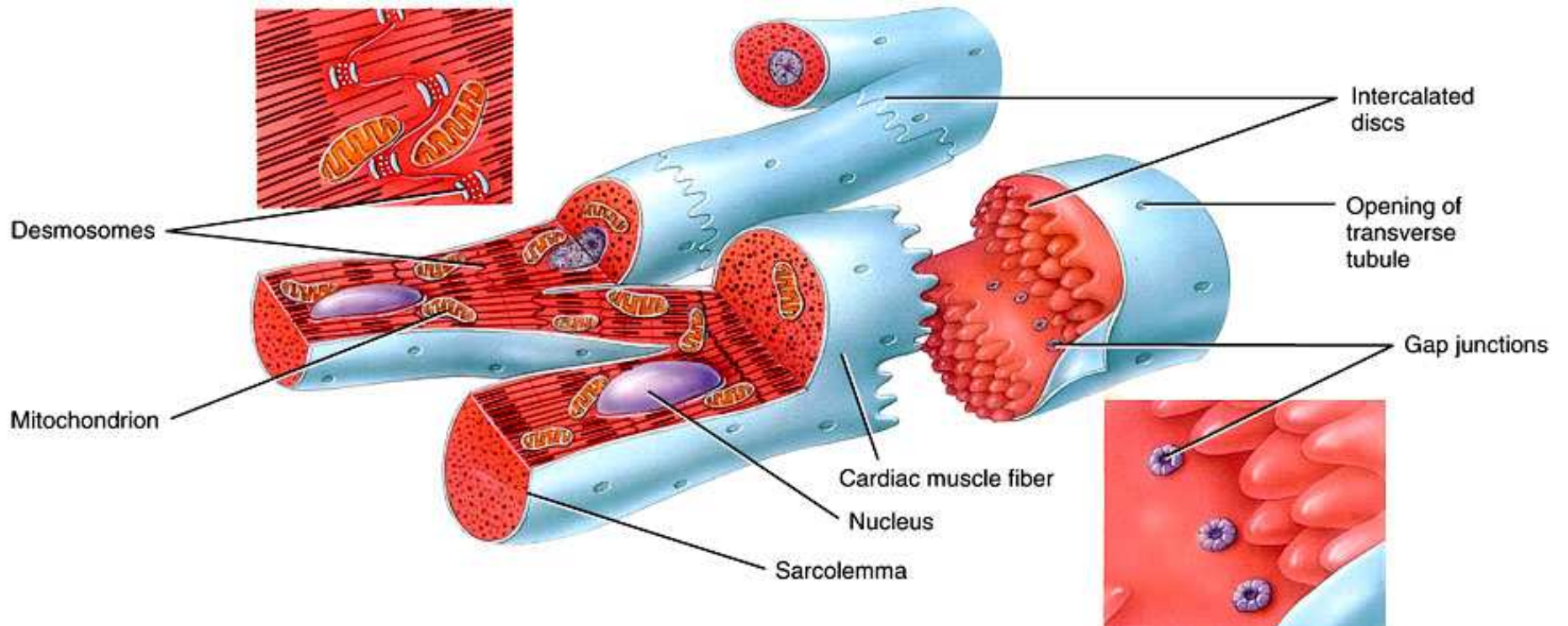
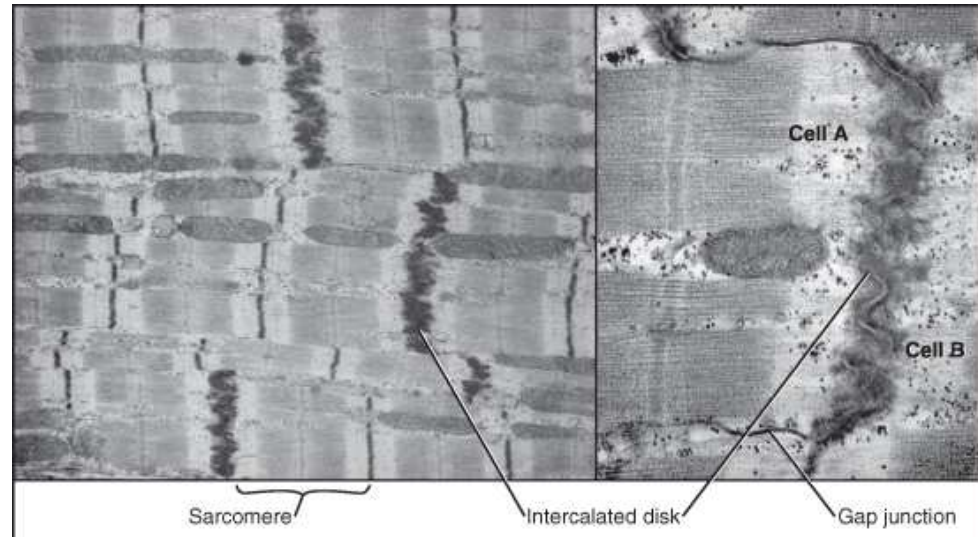
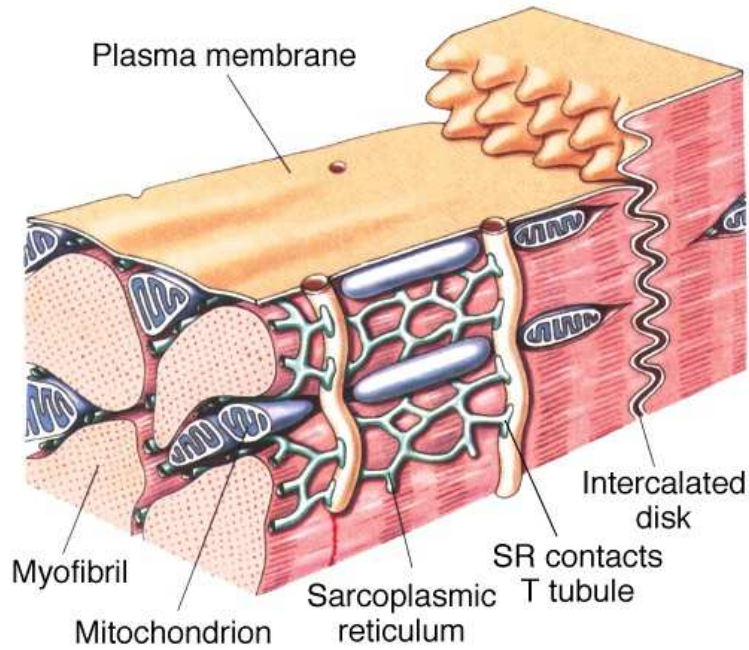
**egyedi
rángás**

**egyedi rángások
szuperponálódása**

inkomplett tetániás rángás

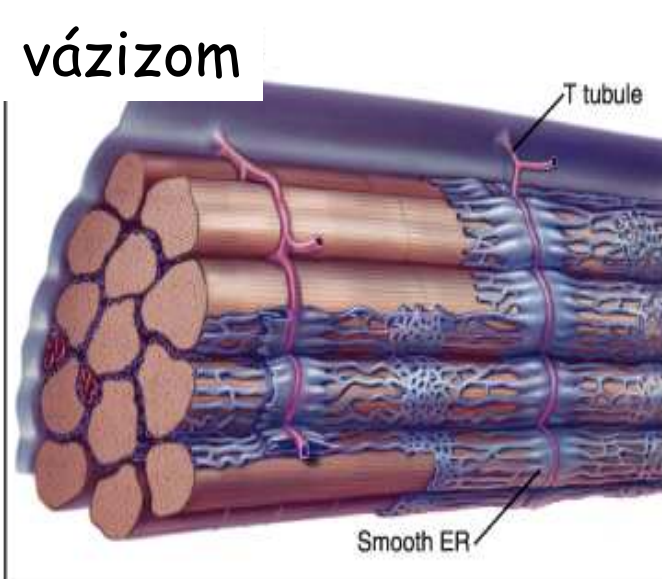
komplett tetániás rángás

A szívizom felépítése

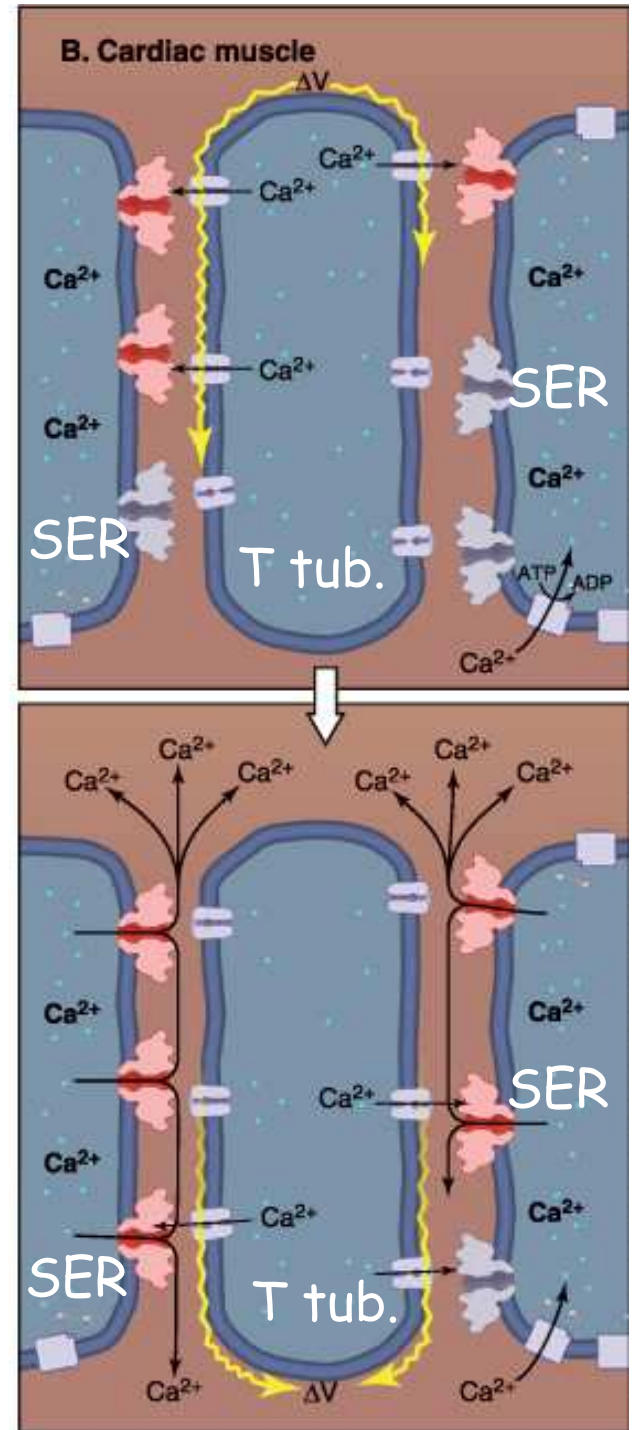
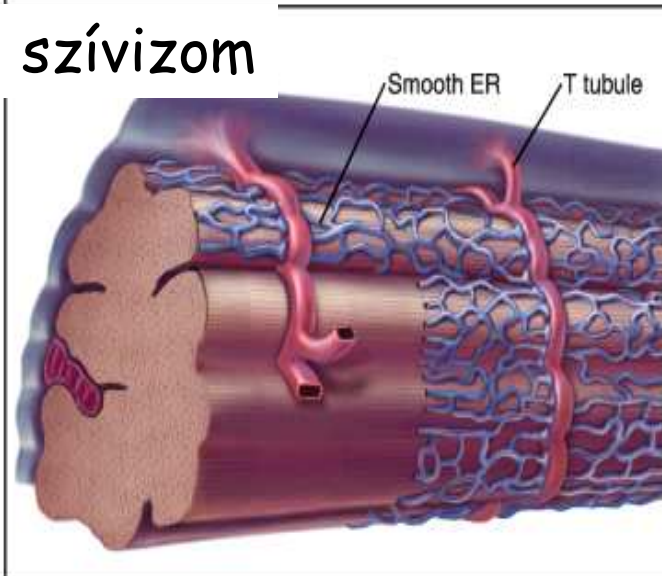

A szívizom specialitásai: az intracelluláris Ca^{2+} szint emelkedése

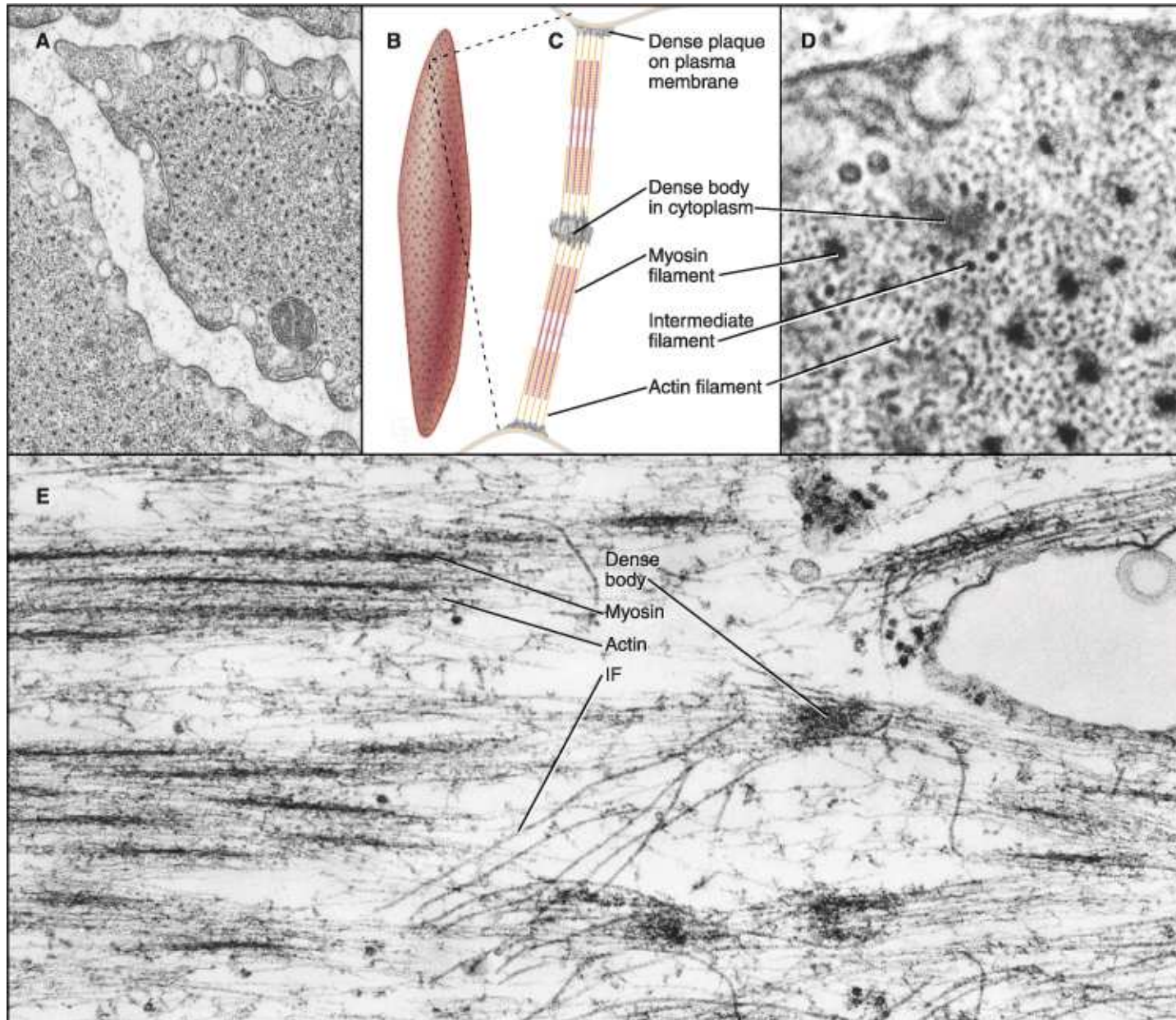
vázizom

szívizom

A simaizom felépítése

A simaizom felépítése és kontrakciója

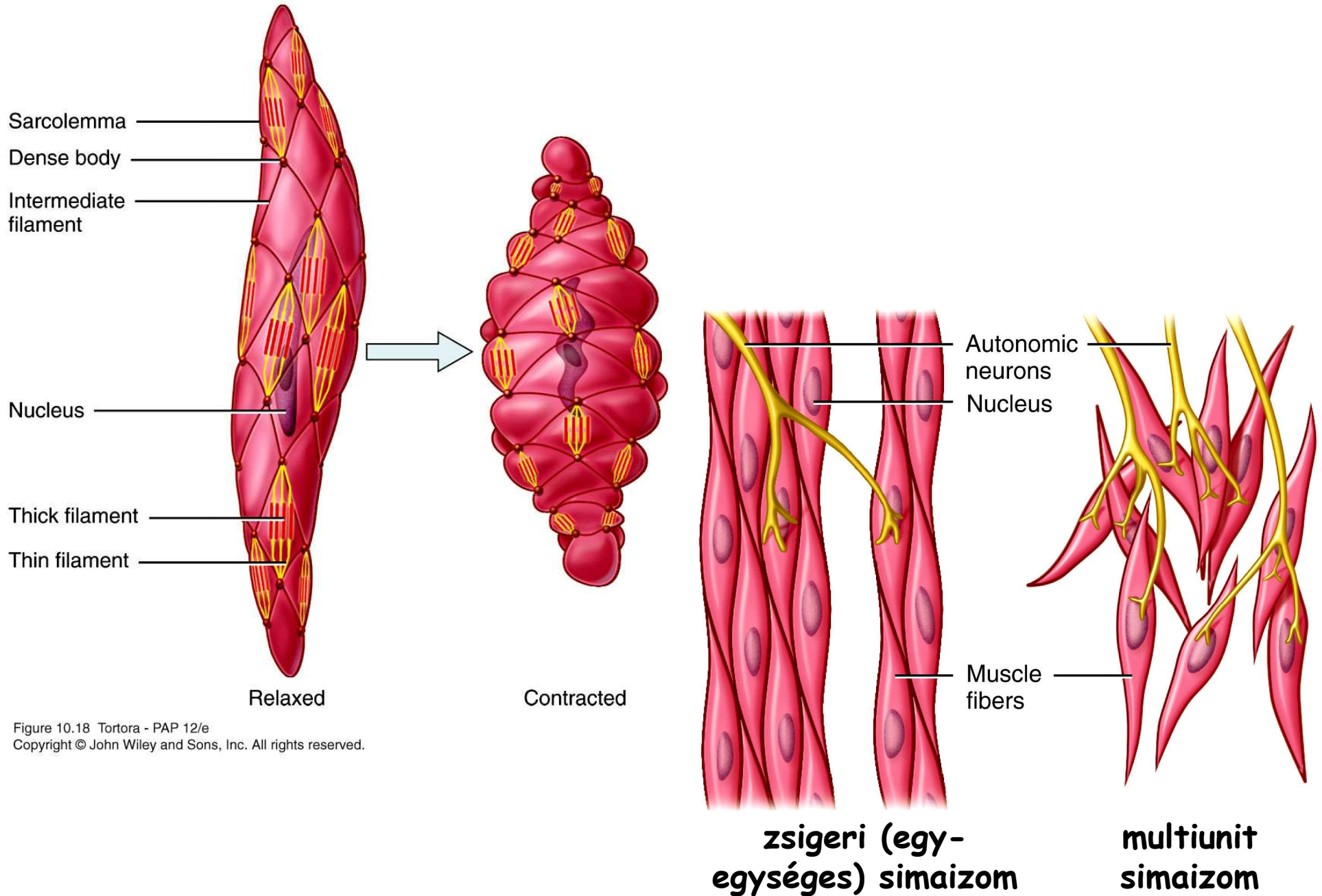
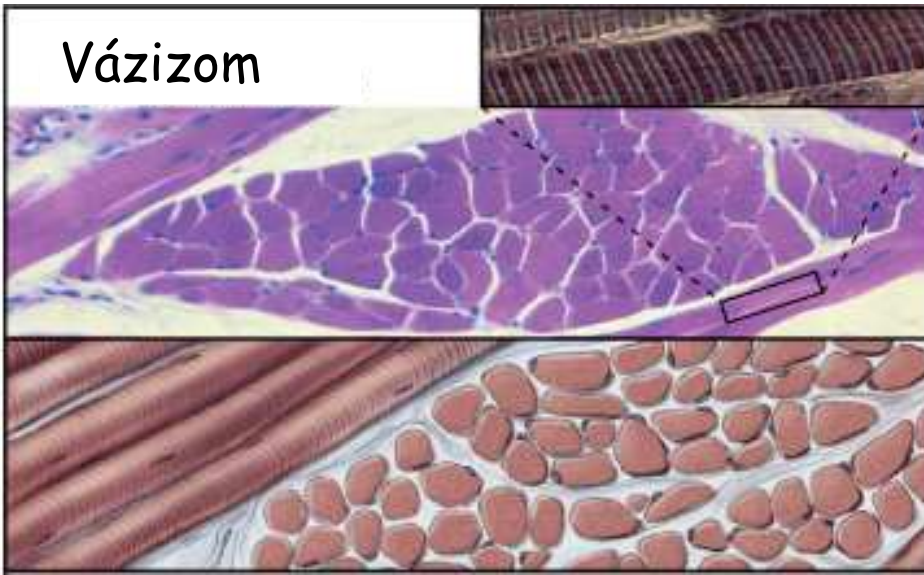

Figure 10.18 Tortora - PAP 12/e
Copyright © John Wiley and Sons, Inc. All rights reserved.

Az izomszövet típusai

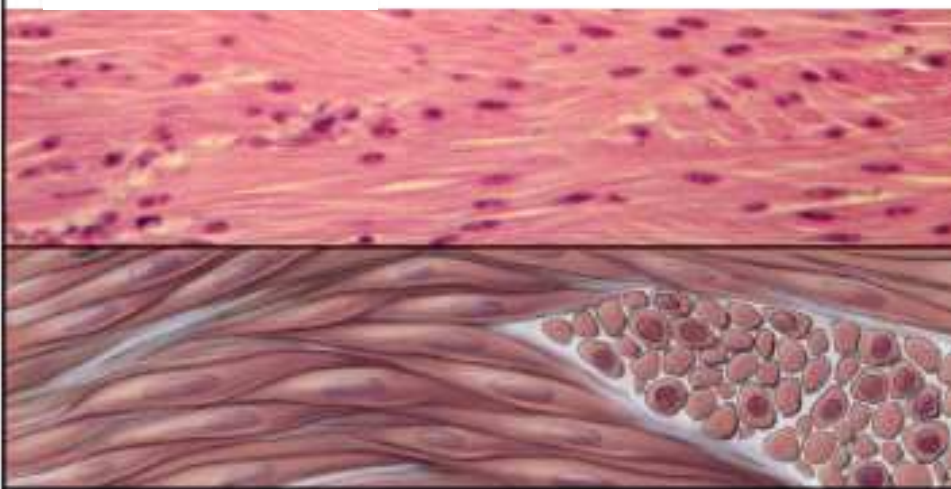
Vázizom

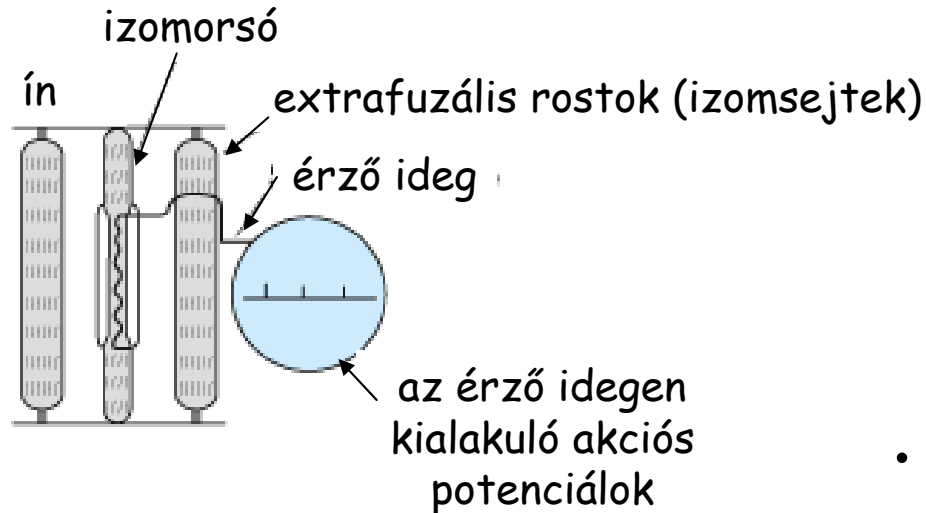
Szívizom

Simaizom

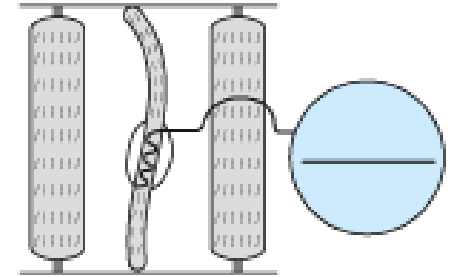
az izom nyugalomban

- "alap" AP az afferensen

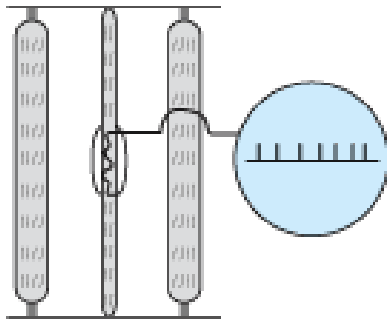
Az izomorsó működése

az izom kontrakciója

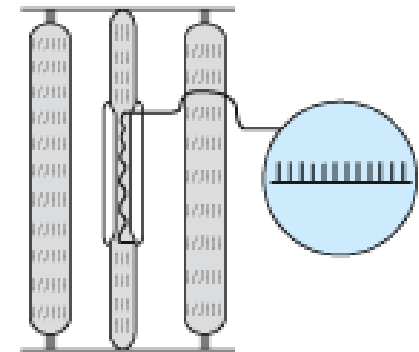
- extrafuzális rostok rövidülnek -> izomorsó elernyed -> nincs AP

az izom megnyújtva

- izomfeszülés -> izomorsó is megnyúlik
- fokozott AP -> reflexes izomrelaxáció

γ -efferens aktiváció

- izomorsó megfeszítve -> érzékenyebbé válik -> fokozott AP

Az izomorsó

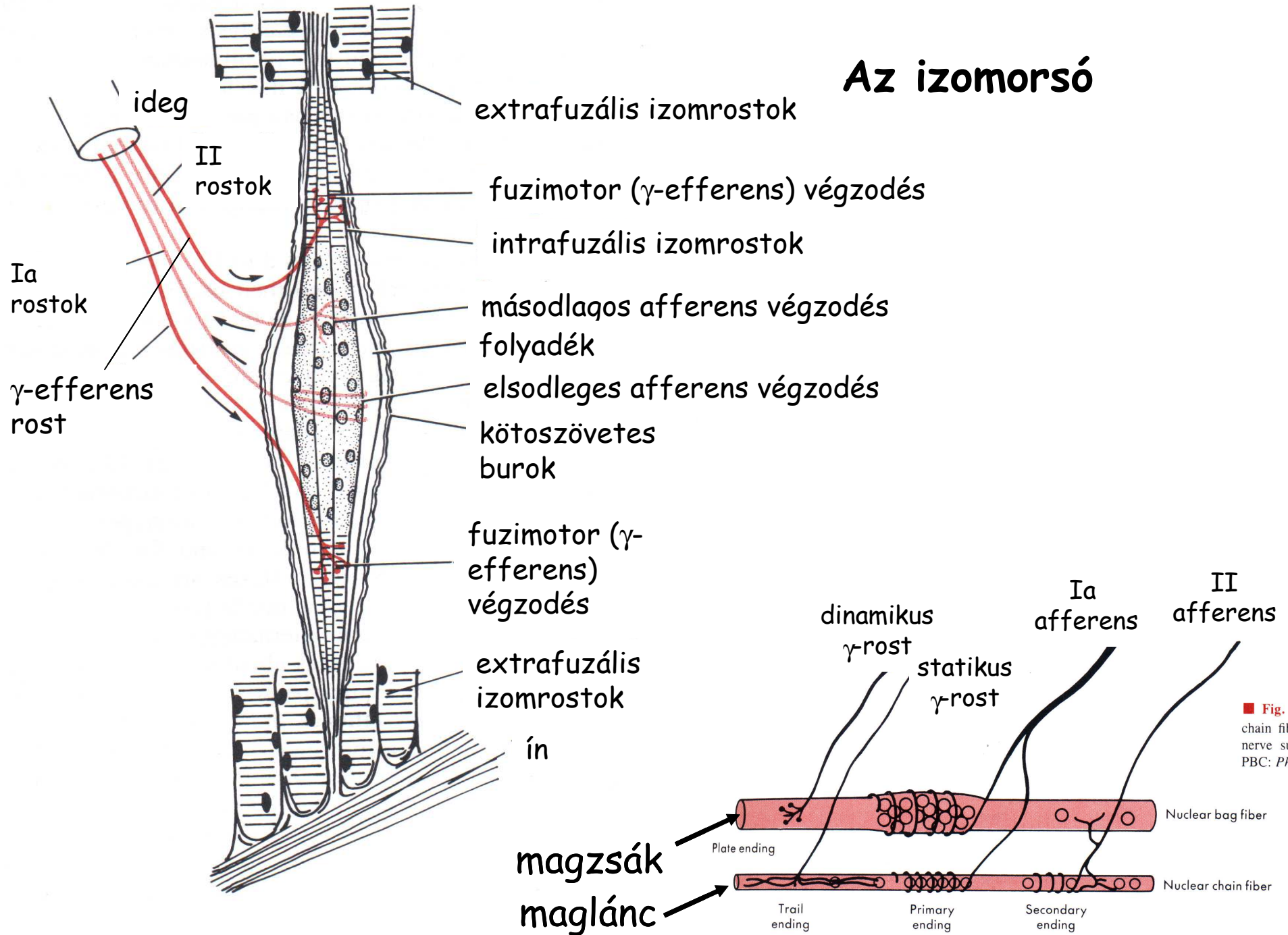
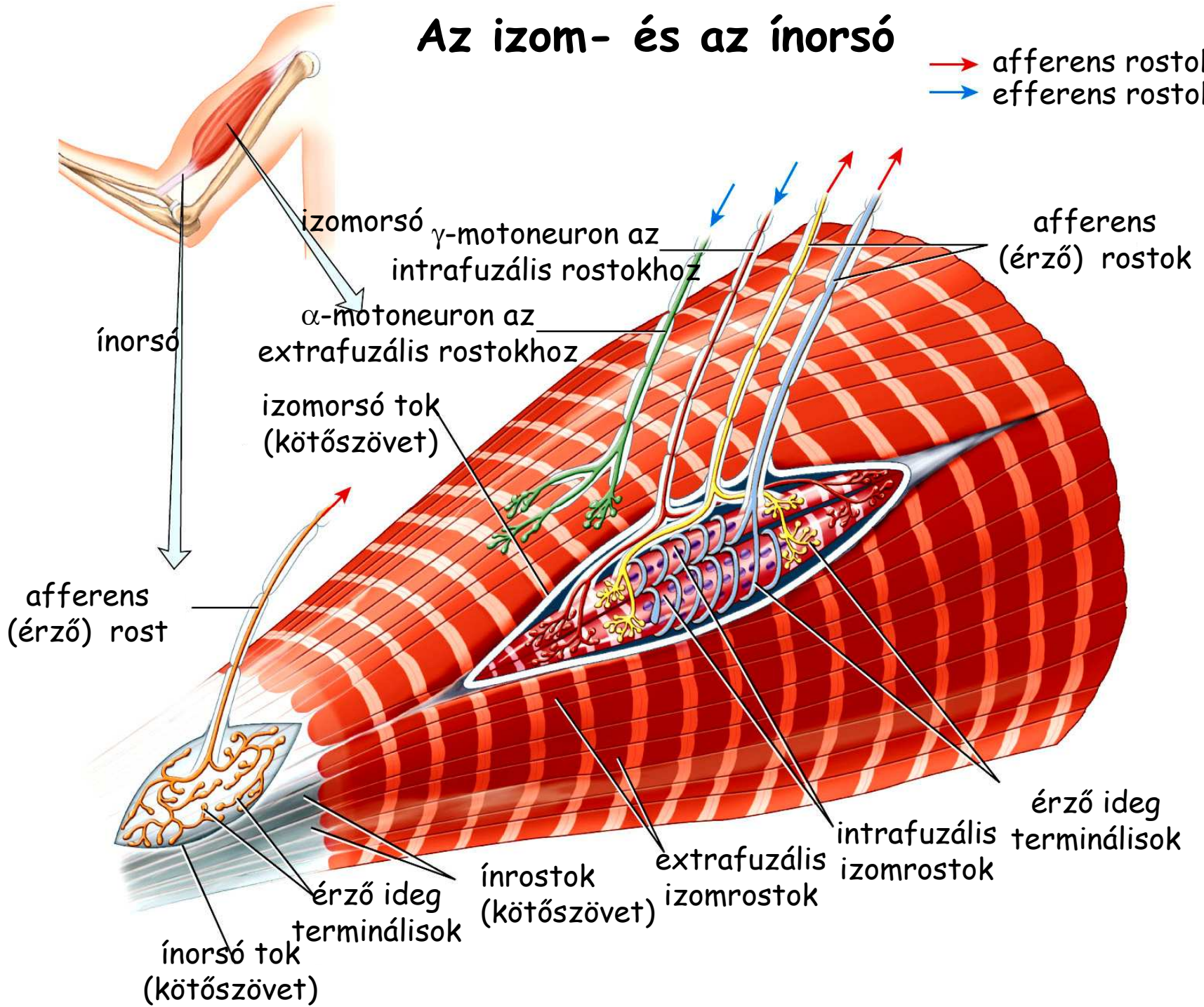

Fig. chain fib nerve su PBC: Ph

Az izom- és az ínorsó

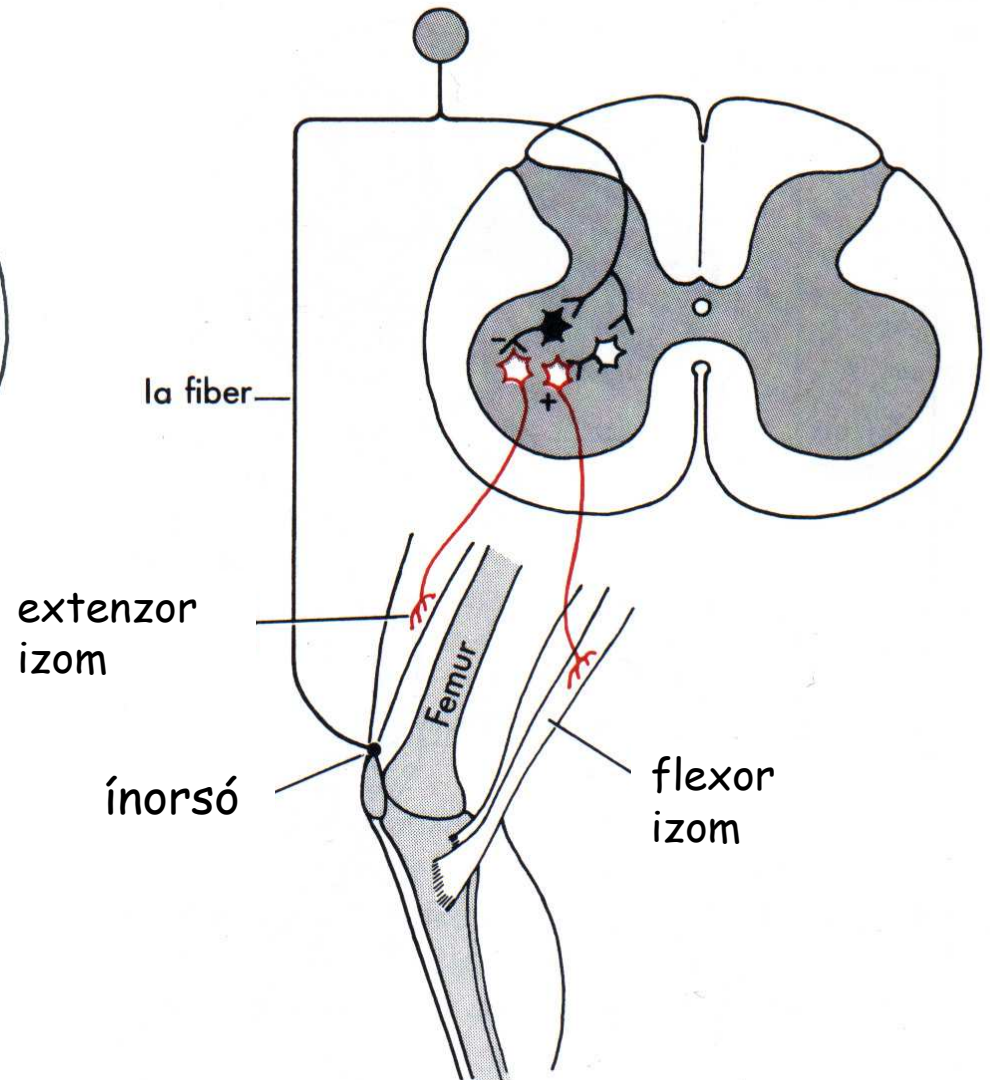
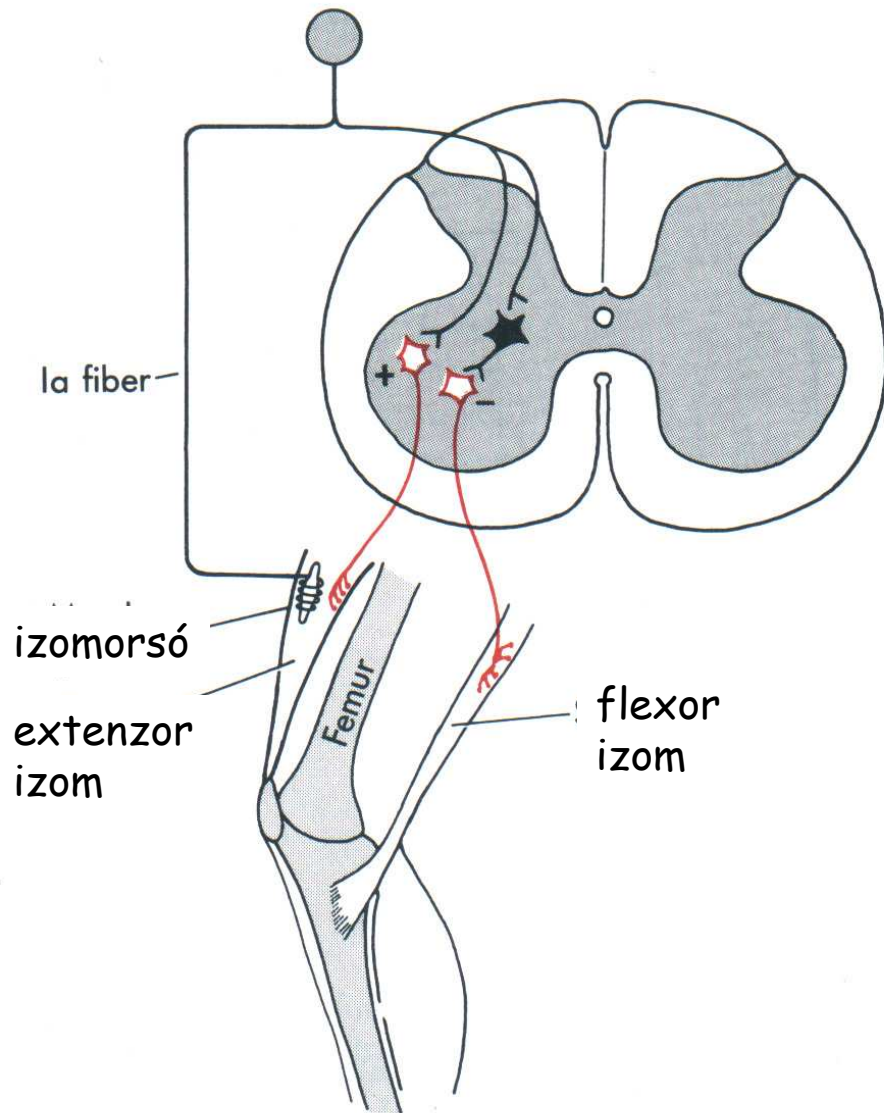
→ afferens rostok
→ efferens rostok

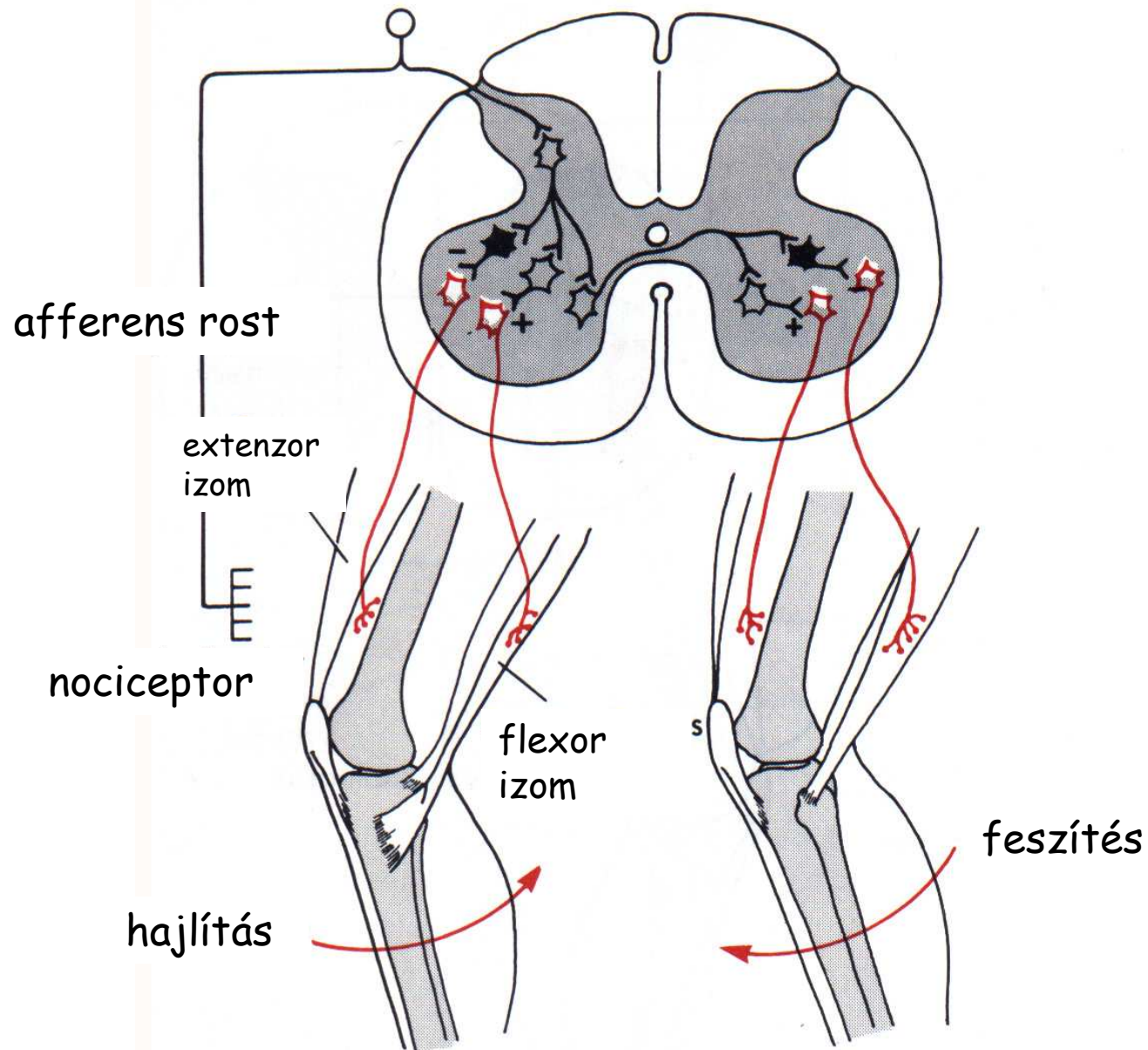
A gerincvelői reflexek

A miotaktikus (monoszinzaptikus, nyújtási v. feszítési) reflex

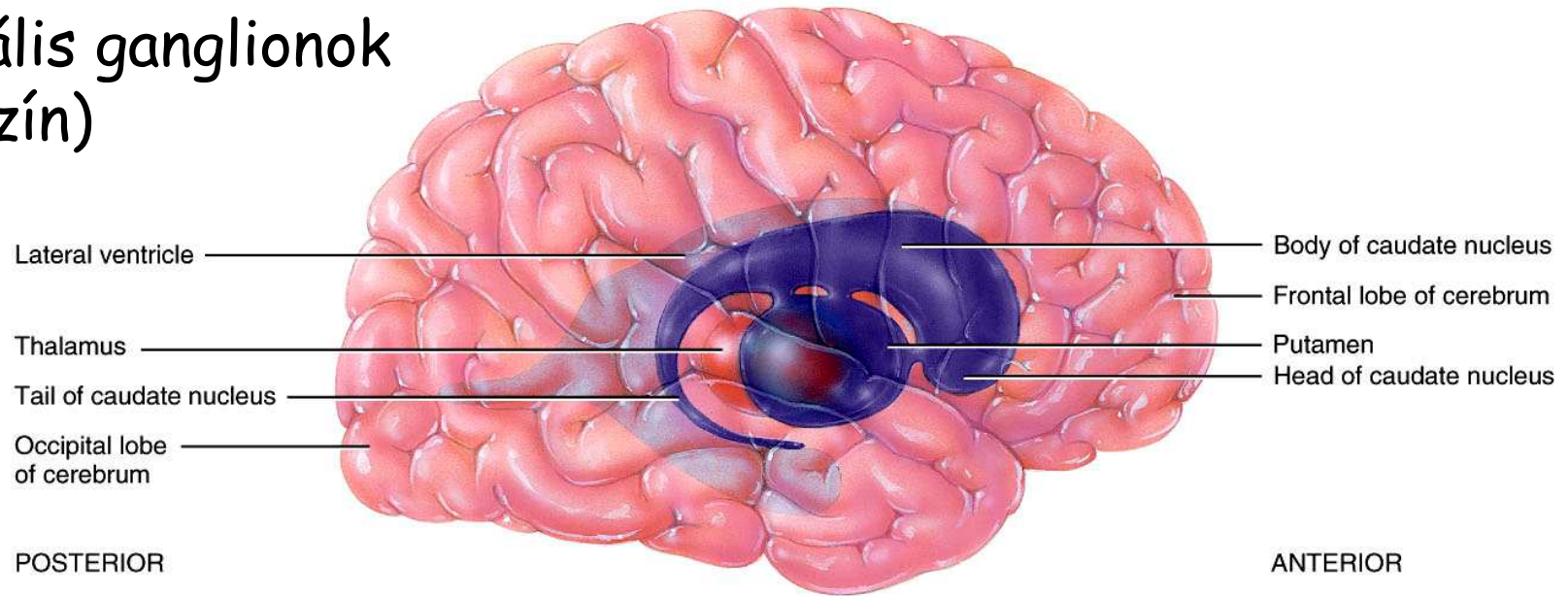
Az inverz miotaktikus reflex

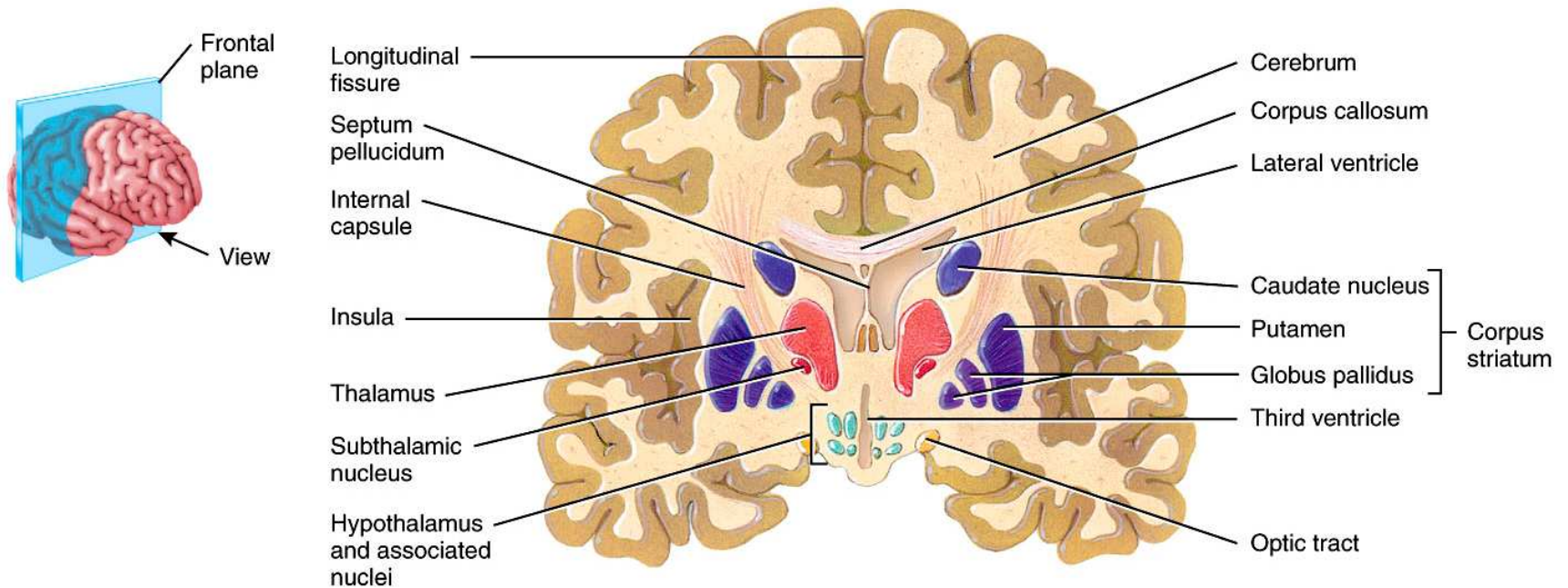
A flexor (poliszinaptikus) reflex

A bazális ganglionok (kék szín)

(a) Lateral view of right side of brain

(b) Anterior view of frontal section